

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА**

*Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису*

СУМАЛО НАЗАРІЙ МИХАЙЛОВИЧ

УДК 342.9:343.352(477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Н. М. Сумало

Науковий керівник **Тернущак Михайло Михайлович**,
доктор юридичних наук, доцент

Київ – 2025

АНОТАЦІЯ

Сумало Н. М. Діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні: адміністративно-правова характеристика. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2025.

У дисертації подано адміністративно-правову характеристику діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні. На основі аналізу функцій, повноважень та взаємодії в контексті реалізації антикорупційної політики, суб'єктів запобігання корупції класифіковано: за рівнем компетенції (центральні, регіональні, місцеві органи), за характером повноважень (нормотворчі, контрольні, правоохоронні, освітні), за функціональним призначенням (профілактичні, реактивні, координаційні), а також за формою організаційної структури (державні органи, громадські організації, міжнародні інституції). З'ясовано, що система запобігання корупції включає такі складові: 1) нормативно-правову базу; 2) інституційний механізм; 3) запобіжні механізми; 4) громадський контроль; та 5) міжнародну співпрацю.

З-поміж основних детермінант виділено: історичні та соціокультурні передумови; недосконалість правової системи; економічні чинники; політична нестабільність; недостатній громадський контроль через нерозвиненість громадянського суспільства; інституційна слабкість; відсутність ефективних механізмів притягнення до відповідальності; недостатнє фінансування правоохоронних органів і їх залежність від політичного впливу.

Встановлено, що хоча глобалізація відкрила нові можливості для міжнародної співпраці у боротьбі з корупцією, але одночасно створила нові виклики. У випадку України ці тенденції проявляються у таких аспектах як: транснаціональна корупція (незаконне виведення капіталів за кордон, відмивання грошей через офшорні юрисдикції, участь міжнародних компаній у

корупційних угодах із місцевими чиновниками тощо); вплив міжнародних організацій (шляхом постановки жорстких вимог щодо прозорості та боротьби з корупцією як умови надання фінансової допомоги, що стимулює проведення антикорупційних реформ, але водночас створює ризики формального виконання вимог без реальних змін); цифровізації та нові технології (сприяє поширенню цифрових технологій, які можуть використовуватись і для протидії корупції, наприклад, електронне врядування, і для її поширення – кіберзлочинність, криптовалюта для приховування незаконних доходів); поширення міжнародних стандартів (відбувається поступова імплементація міжнародних антикорупційних стандартів, проте не завжди досягається ефективність цих заходів в силу відсутності політичної волі та здатності держави забезпечити їх виконання); громадянська активність і глобальні рухи (сприяють розвитку міжнародних антикорупційних рухів та ініціатив, таких як Transparency International, відбувається активна включеність українського громадянського суспільства).

Виокремлено законодавчі механізми запобігання корупції, які визначають правила поведінки державних службовців, механізми контролю за їхньою діяльністю та відповідальність за порушення антикорупційних норм у багатьох зарубіжних державах, зокрема: 1) чітке регулювання конфлікту інтересів; 2) захист викривачів; 3) прозорість фінансування політичних партій; 4) ефективність правозастосування. Умотивовано, що Україна має всі необхідні передумови для того, щоб стати успішним прикладом боротьби з корупцією в регіоні. Для цього потрібна політична воля, ефективна координація між усіма зацікавленими сторонами та постійний моніторинг результативності впроваджених реформ.

Доведено, що сутність запобігання корупції як важливого елемента правоохоронної діяльності визначається через створення та реалізацію механізмів, спрямованих на виявлення, мінімізацію та усунення корупційних ризиків у функціонуванні органів державної влади, місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічного права. Ефективність цього процесу забезпечується за

допомогою нормативно-правового регулювання, діяльності спеціалізованих антикорупційних органів, підвищення прозорості управлінських процедур та формування стійкої антикорупційної культури і серед громадян, і в середовищі самих правоохоронних структур. Особливе значення надається налагодженню конструктивної співпраці між державними інституціями та громадянським суспільством, що є важливим чинником у зміцненні довіри до правоохоронної системи та забезпеченні дотримання основоположних принципів.

Підкреслено особливу гостроту питання протидії корупції у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні та суттєвою проблемою корупції в оборонній сфері, яка має критичний вплив на національну безпеку та обороноздатність держави. У цьому контексті правоохоронна система відіграє ключову роль у виявленні, розслідуванні та притягненні до відповідальності осіб, причетних до корупційних правопорушень. Особливого значення набуває забезпечення прозорості державних закупівель військової техніки, обладнання та послуг, що є важливими для функціонування Збройних Сил України.

Досліджено повноваження та функції Національного агентства з питань запобігання корупції, яке відіграє важливу роль у системі державного управління України як орган, що реалізує державну антикорупційну політику. Його адміністративно-правова характеристика свідчить про високий рівень відповідальності та широке коло повноважень у сфері запобігання і протидії корупції. Акцентовано увагу на тому, що для досягнення максимальної ефективності необхідним є подальше вдосконалення нормативної бази, підвищення технічної спроможності та забезпечення незалежності агентства від будь-якого зовнішнього впливу. Лише за таких умов НАЗК зможе повною мірою виконувати свою місію – сприяти створенню суспільства з високими стандартами доброчесності та прозорості.

Констатовано, що ефективність боротьби з корупцією залежить від скоординованої роботи всіх органів антикорупційної системи, зокрема тих, що відносяться до правоохоронних. У контексті досліджуваного питання до них передусім, віднесено Національне антикорупційне бюро України (НАБУ),

Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (САП), Державне бюро розслідувань (ДБР), Національну поліцію (НП), що утворюють комплексну структуру, де кожен орган виконує свою чітко визначену роль. З-поміж принципів їх спільної діяльності виділено: незалежність (кожен орган має незалежний статус для уникнення впливу з боку інших гілок влади); підзвітність (органи зобов'язані звітувати перед суспільством про свою діяльність, що сприяє підвищенню прозорості); спеціалізація (розподіл функцій між органами дозволяє кожному з них зосередитися на конкретних аспектах боротьби з корупцією).

Встановлено, що Вищий антикорупційний суд (ВАКС) є ключовою інституцією в системі боротьби з корупцією в Україні. Його створення стало важливим етапом у реформуванні судової системи та впровадженні європейських стандартів правосуддя. ВАКС відіграє центральну роль у забезпеченні справедливого розгляду справ, пов'язаних із корупційними злочинами, які завдають значної шкоди державним інтересам, економіці та суспільній довірі.

Констатовано, що створення ВАКС стало відповіддю на тривалу проблему неефективності боротьби з корупцією в Україні. Незважаючи на існування антикорупційних органів, таких як (НАБУ) та (САП), відсутність незалежного та компетентного судового органу унеможлилювала ефективне завершення розслідувань.

Проаналізовано зарубіжний досвід формування системи суб'єктів запобігання корупції, що демонструє важливість комплексного підходу, який включає і вдосконалення спеціалізованих органів, і впровадження ефективного законодавства. Україна може використати ці напрацювання для вдосконалення власної антикорупційної системи, враховуючи національні особливості та виклики. Водночас, міжнародний досвід свідчить, що ефективна боротьба з корупцією вимагає не лише політичної волі, але й активної участі громадянського суспільства та міжнародної спільноти.

Запропоновано авторське бачення доцільності змін та доповнень до норм

чинного законодавства, які сформовані у контексті гармонізації з міжнародними стандартами, впровадженні сучасних технологій для запобігання корупції, зокрема цифровізацію державних послуг та автоматизацію процесів ухвалення рішень. Зазначено, що такі заходи сприятимуть підвищенню ефективності боротьби з корупцією, зміцненню верховенства права та покращенню інвестиційного клімату в Україні.

З огляду на зазначені міжнародні практики, виділено декілька ключових напрямів удосконалення законодавства України у сфері запобігання корупції:

- 1) зміцнення незалежності антикорупційних органів (необхідно забезпечити реальну незалежність НАЗК, НАБУ та САП від політичного впливу, що передбачає вдосконалення процедур призначення та звільнення керівників цих органів, а також гарантії їхнього фінансування на стабільному рівні);
- 2) посилення прозорості державного управління (важливо розширити доступ громадян до інформації про діяльність державних органів та їхніх посадових осіб, зокрема, це стосується публікації всіх рішень органів влади у відкритих реєстрах);
- 3) реформа системи декларування майна (необхідно вдосконалити механізми перевірки електронних декларацій з метою запобігання зловживанням і підвищення відповідальності за подання неправдивих даних);
- 4) створення антикорупційних судів (важливим кроком є забезпечення ефективного судового розгляду справ про корупцію шляхом створення спеціалізованих судових інстанцій із високим рівнем професійної підготовки суддів);
- 5) посилення міжнародної співпраці (Україна має активніше використовувати можливості міжнародних організацій, таких як Група держав проти корупції (GRECO) або Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), для отримання технічної допомоги та обміну досвідом).

Умотивовано, що Україна має всі необхідні передумови для того, щоб стати успішним прикладом боротьби з корупцією в регіоні. Для цього потрібна політична воля, ефективна координація між усіма зацікавленими сторонами та постійний моніторинг результативності впроваджених реформ.

Ключові слова: корупція, суб'єкти запобігання корупції, антикорупційна

політика, правоохорона, адміністративно-правові механізми протидії корупції, взаємодія та координація, міжнародні стандарти боротьби з корупцією, адміністративно-правова характеристика.

SUMMARY

Sumalo N. V. The philosophical and legal content of state coercion in temporal-spatial discourse. – *Qualification scientific work in the form of a manuscript.*

Dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences in the specialty 12.00.07 «Administrative law and process; financial law; information law». – Scientific Institute of Public Law, Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2025.

The dissertation presents an administrative and legal description of the activities of corruption prevention entities in Ukraine. Based on the analysis of functions, powers and interaction in the context of implementing anti-corruption policy, corruption prevention entities are classified: by level of competence (central, regional, local bodies), by nature of powers (normative, control, law enforcement, educational), by functional purpose (preventive, reactive, coordination), as well as by the form of organizational structure (state bodies, public organizations, international institutions). It was found that the corruption prevention system includes the following components: 1) regulatory framework; 2) institutional mechanism; 3) preventive mechanisms; 4) public control; and 5) international cooperation.

Among the main determinants, the following are highlighted: historical and socio-cultural prerequisites; imperfection of the legal system; economic factors; political instability; insufficient public control due to the underdevelopment of civil society; institutional weakness; lack of effective mechanisms for bringing to justice; insufficient funding of law enforcement agencies and their dependence on political influence.

It has been established that although globalization has opened up new opportunities for international cooperation in the fight against corruption, it has also created new challenges. In the case of Ukraine, these trends are manifested in such aspects as: transnational corruption (illegal withdrawal of capital abroad, money laundering through offshore jurisdictions, participation of international companies in corrupt deals with local officials, etc.); the influence of international organizations (by setting strict requirements for transparency and the fight against corruption as a

condition for providing financial assistance, which stimulates anti-corruption reforms, but at the same time creates risks of formal fulfillment of requirements without real changes); digitalization and new technologies (contributes to the spread of digital technologies that can be used both to combat corruption, for example, e-government, and to spread it - cybercrime, cryptocurrency to hide illegal income); dissemination of international standards (international anti-corruption standards are being gradually implemented, but the effectiveness of these measures is not always achieved due to the lack of political will and the ability of the state to ensure their implementation); civic activism and global movements (contributes to the development of international anti-corruption movements and initiatives, such as Transparency International, and there is active involvement of Ukrainian civil society).

The legislative mechanisms for preventing corruption are highlighted, which determine the rules of conduct of civil servants, mechanisms for controlling their activities and responsibility for violating anti-corruption norms in many foreign countries, in particular: 1) clear regulation of conflict of interest; 2) protection of whistleblowers; 3) transparency of financing of political parties; 4) effectiveness of law enforcement. It is motivated that Ukraine has all the necessary prerequisites to become a successful example of the fight against corruption in the region. This requires political will, effective coordination between all stakeholders and constant monitoring of the effectiveness of the implemented reforms. It is proved that the essence of preventing corruption as an important element of law enforcement is determined through the creation and implementation of mechanisms aimed at identifying, minimizing and eliminating corruption risks in the functioning of state authorities, local governments and other subjects of public law. The effectiveness of this process is ensured by means of regulatory and legal regulation, the activities of specialized anti-corruption bodies, increasing the transparency of administrative procedures and the formation of a sustainable anti-corruption culture both among citizens and within the law enforcement structures themselves. Particular importance is attached to the establishment of constructive cooperation between state institutions

and civil society, which is an important factor in strengthening trust in the law enforcement system and ensuring compliance with fundamental principles.

The particular urgency of the issue of combating corruption in connection with the introduction of martial law in Ukraine and the significant problem of corruption in the defense sector, which has a critical impact on national security and the defense capability of the state, is emphasized. In this context, the law enforcement system plays a key role in identifying, investigating and bringing to justice persons involved in corruption offenses. Ensuring transparency in state procurement of military equipment, equipment, and services that are important for the functioning of the Armed Forces of Ukraine is of particular importance.

The powers and functions of the National Agency for the Prevention of Corruption, which plays an important role in the system of public administration of Ukraine as a body implementing the state anti-corruption policy, are studied. Its administrative and legal characteristics indicate a high level of responsibility and a wide range of powers in the field of preventing and combating corruption. Attention is focused on the fact that in order to achieve maximum efficiency, it is necessary to further improve the regulatory framework, increase technical capacity and ensure the independence of the agency from any external influence. Only under such conditions will the NACP be able to fully fulfill its mission - to contribute to the creation of a society with high standards of integrity and transparency. It is stated that the effectiveness of the fight against corruption depends on the coordinated work of all bodies of the anti-corruption system, in particular those related to law enforcement. In the context of the issue under study, these include, first of all, the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine (NABU), the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office (SAP), the State Bureau of Investigation (SBI), the National Police (NP), which form a complex structure where each body performs its clearly defined role. Among the principles of their joint activities, the following are highlighted: independence (each body has an independent status to avoid influence from other branches of government); accountability (bodies are obliged to report to society on their activities, which contributes to increasing transparency); specialization (the

division of functions between bodies allows each of them to focus on specific aspects of the fight against corruption). It has been established that the High Anti-Corruption Court (HACC) is a key institution in the system of combating corruption in Ukraine. Its creation was an important stage in reforming the judicial system and implementing European standards of justice. The HCJ plays a central role in ensuring the fair trial of cases related to corruption crimes that cause significant harm to state interests, the economy, and public trust.

It was stated that the creation of the High Criminal Court was a response to the long-standing problem of ineffectiveness in the fight against corruption in Ukraine. Despite the existence of anti-corruption bodies, such as the (NABU) and (SAP), the lack of an independent and competent judicial body made it impossible to effectively complete investigations.

Foreign experience in forming a system of corruption prevention entities is analyzed, demonstrating the importance of a comprehensive approach that includes both improving specialized bodies and implementing effective legislation. Ukraine can use these developments to improve its own anti-corruption system, taking into account national characteristics and challenges. At the same time, international experience shows that effective fight against corruption requires not only political will, but also active participation of civil society and the international community.

The author's vision of the feasibility of changes and additions to the norms of current legislation, which are formed in the context of harmonization with international standards, the introduction of modern technologies for preventing corruption, in particular the digitalization of public services and automation of decision-making processes, is proposed. It is noted that such measures will contribute to increasing the effectiveness of the fight against corruption, strengthening the rule of law and improving the investment climate in Ukraine.

Given the above international practices, several key areas for improving Ukrainian legislation in the field of corruption prevention have been identified: 1) strengthening the independence of anti-corruption bodies (it is necessary to ensure the real independence of the NACP, NABU and SAPO from political influence, which

involves improving the procedures for appointing and dismissing the heads of these bodies, as well as guarantees of their financing at a stable level); 2) increasing the transparency of public administration (it is important to expand citizens' access to information about the activities of state bodies and their officials, in particular, this concerns the publication of all decisions of government bodies in open registers); 3) reform of the property declaration system (it is necessary to improve the mechanisms for verifying electronic declarations in order to prevent abuse and increase responsibility for submitting false data); 4) creation of anti-corruption courts (an important step is to ensure effective judicial review of corruption cases by creating specialized courts with a high level of professional training of judges); 5) strengthening international cooperation (Ukraine should more actively use the opportunities of international organizations, such as the Group of States against Corruption (GRECO) or the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), to obtain technical assistance and exchange experience).

It is motivated that Ukraine has all the necessary prerequisites to become a successful example of the fight against corruption in the region. This requires political will, effective coordination between all stakeholders and constant monitoring of the effectiveness of the implemented reforms.

Keywords: corruption, subjects of corruption prevention, anti-corruption policy, law enforcement, administrative and legal mechanisms for combating corruption, interaction and coordination, international standards for combating corruption, administrative and legal characteristics.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Цимбалюк М. М., Парпан У. М., **Сумало Н. М.** Корупція та лобіювання: аспекти розмежування. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична.* 2021. Вип. 29. С. 201–206.

2. Tsybaliuk M., Tylchuk O., Parpan U., Lomakina O., **Sumalo N.**, Hutnyk Y. Administrative and Legal principles for the application of State policy in the field of economic security. *Cuestiones Políticas.* 2022. № 72. Vol. 40. P. 498–508. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4072.28> (*Web of Science*).

3. Сумало Н.М. Роль Національного агентства з питань запобігання корупції у протидії корупційним правопорушенням. *Академічні візії.* 2024. № 37. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17923731>

4. Сумало Н.М. Діяльність правоохоронних органів у сфері боротьби з корупцією: адміністративно-правова характеристика. *Академічні візії.* 2024. № 38. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17923770>

5. Сумало Н.М. Вплив міжнародних стандартів на діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права.* 2024. Вип. 43. С. 491–496.

6. Sumalo N. Determinants of corruption phenomena in the process of transformation of Ukrainian Society. *Global Prosperity.* 2024. № 4(4). Retrieved from: <https://gprosperity.org/index.php/journal/article/view/207> (Чеська Республіка).

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Парпан У. М., **Сумало Н.М.** Запобігання корупції в Україні – шлях до європейської спільноти. *Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави:* зб. тез XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 20 трав. 2023 року). 2023. С. 74–75.

8. Парпан У.М., **Сумало Н.М.** Корупція як чинник руйнування соціально-економічної сфери України. *Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи:* матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, (Київ, 23 лют. 2024 р.). Тернопіль: Вектор, 2024. С. 607–609.

9. Сумало Н.М. Суб'єкти запобігання корупції в Україні. Адміністративне і фінансове законодавство як інструмент правового забезпечення діяльності органів виконавчої влади в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнського круглого столу (Київ, 20 груд. 2024 р.). Київ: Видавництво Людмила, 2025. С. 124–126.

10. Сумало Н.М. Сутність запобігання корупції як сфери правоохорони. *Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції* (Львів, 23 трав. 2025 р.). Львів: ЗВО «Львівський університет бізнесу та права, 2025. С. 138–141.

які додатково відображають наукові результати дисертації:

11. Цимбалюк М., Парпан У., *Сумало Н.* Детермінанти корупції як негативного соціального явища: колективна монографія. Львів: Галич-Прес, 2021. С. 264–274. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5675741>

ЗМІСТ

ВСТУП	17
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ В АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОМУ ВИМІРІ	27
1.1. Методологічні основи та науковий аналіз адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні	27
1.2. Детермінанти корупції у перехідному українському суспільстві та тенденції корупційних проявів в контексті глобалізації ...	43
1.3. Сутність запобігання корупції як сфери правоохорони	57
Висновки до розділу 1	69
РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ	74
2.1. Загальнотеоретична характеристика системи запобігання корупції в Україні	74
2.2. Адміністративно-правова характеристика діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції як органу, що реалізує державну антикорупційну політику	90
2.3. Правоохоронні органи України, що покликані запобігати корупції в загальнодержавній антикорупційній системі	105
2.4. Роль та функції Вищого антикорупційного суду в системі правосуддя та антикорупційних органів України	123
Висновки до розділу 2	134
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	140
3.1. Досвід зарубіжних країн щодо формування системи суб'єктів запобігання корупції та забезпечення їх ефективної діяльності	140

3.2. Удосконалення нормативно-правової основи діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні в контексті врахування кращих міжнародних практик	162
Висновки до розділу 3	174
ВИСНОВКИ	180
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	188
ДОДАТКИ	211

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Реформування державного механізму та конституційних інституцій є ключовим завданням для України в контексті імплементації європейських стандартів. Одним із найбільших викликів на шляху демократизації та утвердження верховенства права залишається корупція – соціальне явище, яке суттєво гальмує розвиток держави та її економічне процвітання. Корупція створює кризові умови у багатьох сферах суспільного життя, зокрема у політиці, економіці, державному управлінні та правовій системі. Вона виступає перешкодою для сталого розвитку суспільства та реалізації реформ, спрямованих на підвищення добробуту громадян.

В сучасних умовах, коли Україна активно впроваджує європейські цінності, проблема корупції набуває особливого значення. Її існування не лише негативно впливає на внутрішнє управління державою, але й ускладнює міжнародну співпрацю, знижує довіру до державних інституцій та перешкоджає залученню іноземних інвестицій. Боротьба з корупцією потребує комплексного підходу, що включає глибоке наукове дослідження цього явища, аналіз його причин та наслідків, а також розробку ефективних механізмів запобігання.

Особливу роль у протидії корупції відіграють суб'єкти запобігання корупції, які, зокрема, діють у межах адміністративно-правового регулювання. Законодавство України передбачає багаторівневу систему органів та інституцій, які відповідають за реалізацію антикорупційних заходів. Їхня діяльність повинна базуватися на принципах законності, прозорості, підзвітності та незалежності, що є основою ефективної антикорупційної політики.

Адміністративно-правова характеристика діяльності суб'єктів запобігання корупції передбачає всебічний аналіз їхніх повноважень, взаємодії між собою та з іншими інституціями, а також оцінку ефективності реалізації антикорупційної політики. Важливим аспектом дослідження є вивчення

законодавчих засад функціонування цих органів, їхньої організаційної структури та ролі в забезпеченні демократичних перетворень в Україні. Відтак, комплексний аналіз адміністративно-правових аспектів діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні є важливим кроком до створення ефективної антикорупційної політики. Це дослідження спрямоване на розробку рекомендацій для вдосконалення законодавства та практики запобігання корупції з метою забезпечення сталого розвитку держави та її інтеграції до європейського правового простору, що й визначає його актуальність.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Наукове дослідження проблематики адміністративно-правового регулювання антикорупційної діяльності є актуальним та необхідним для формування стратегічного підходу до боротьби з корупцією. У своїй роботі автор спирається на праці провідних українських учених, серед яких В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Н.О. Армаш, О.М. Бандурка, Д.О. Беззубов, А.І. Берlach, Н.А. Берlach, Ю.П. Битяк, В.Т. Білоус, Н.П. Бортник, М.Ю. Віхляєв, В.Д. Гвоздецький, Є.А. Гетьман, О.В. Джафарова, О.Ю. Дрозд, Н. В. Добрянська, О.Ю. Дубинський, К.О. Дубова, Є.В. Дуліба, В.О. Заросило, М.В. Ковалів, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, В.І. Курило, К.М. Куркова, Ю.В. Ломжець, Г.Ю. Лук'янова, Л.І. Луценко-Миськів, А.А. Манжула, В.Ю. Оксінь, С.В. Петков, Є.Ю. Соболев, Л.В. Сорока, М.М. Тернуцак, Н.П. Христинченко, Р.В. Шаповал, С.О. Шатрава, К.В. Шкарупа, І.М. Шопіна та інші. Їхні ідеї стали основою для аналізу існуючих проблем та розробки пропозицій щодо вдосконалення системи запобігання корупції.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності до сучасних вимог законодавства України та міжнародних стандартів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування механізмів протидії корупції. Зокрема, дослідження відповідає положенням Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII, що встановлює основні засади державної антикорупційної політики, а також сприяє імплементації норм

Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до норм законодавства Європейського Союзу, затвердженої Законом України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. У рамках дисертації враховано стратегічні напрямки, визначені Засадами державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки, затвердженими Законом України від 20 червня 2022 року № 2322-IX, що мають на меті формування дієвої системи запобігання корупційним проявам у всіх сферах суспільного життя. Дослідження проведено відповідно до положень Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року № 220, яка передбачає системний підхід до запобігання та протидії корупції на всіх рівнях державного управління.

Дисертацію виконано в межах реалізації плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає у комплексній адміністративно-правовій характеристиці діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні, визначення їхніх основних завдань та повноважень, а також виявлення проблемних питань, що виникають у процесі їхньої діяльності, що дозволить сформулювати рекомендації стосовно вдосконалення правового регулювання та підвищення ефективності роботи антикорупційних органів.

Реалізація окресленої мети зумовила необхідність вирішення таких *завдань*:

- розкрити методологічні основи та науковий аналіз адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні;
- визначити детермінанти корупції у перехідному українському суспільстві та тенденції корупційних проявів в контексті глобалізації;
- з'ясувати сутність запобігання корупції як сфери правоохорони;
- подати загальнотеоретичну характеристику системи запобігання корупції в Україні;
- репрезентувати адміністративно-правову характеристику діяльності

Національного агентства з питань запобігання корупції як органу, що реалізує державну антикорупційну політику;

– визначити правоохоронні органи України, покликані запобігати корупції в загальнодержавній антикорупційній системі;

– визначити роль та функції Вищого антикорупційного суду в системі правосуддя України;

– висвітлити досвід зарубіжних країн щодо формування системи суб'єктів запобігання корупції та забезпечення їх ефективної діяльності;

– обґрунтувати доцільність удосконалення нормативно-правової основи діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні в контексті врахування кращих міжнародних практик.

Об'єктом дослідження є сфера суспільних відносин, що формуються у процесі діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні.

Предмет дослідження – адміністративно-правова характеристика діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні.

Методи дослідження. Для здійснення всебічного наукового аналізу визначеної проблеми використано комплекс методів, підходів і принципів дослідження правових явищ, що забезпечують об'єктивність у вивченні обраного предмета. Зокрема, для обґрунтування методологічної бази та аналізу адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні застосовано *діалектичний, герменевтичний і історико-правовий* методи (підрозділ 1.1). Аналіз детермінант корупції в умовах перехідного українського суспільства та її проявів у контексті глобалізації проведено за допомогою методів *логічного аналізу і синтезу* (підрозділ 1.2). *Індуктивний і дедуктивний* методи дозволили розкрити сутність запобігання корупції як напряму правоохоронної діяльності (підрозділ 1.3). Для теоретичного опису системи запобігання корупції в Україні використано *синергетичний і системно-структурний* підходи (підрозділ 2.1).

Адміністративно-правова характеристика діяльності НАЗК як органу, що реалізує державну антикорупційну політику, побудована із застосуванням

формально-логічного методу та принципів комплексності, плюралізму й гуманізму, що забезпечують системність дослідження (підрозділ 2.2). Аналіз діяльності правоохоронних органів України в межах загальнодержавної антикорупційної системи, а також визначення ролі та функцій Вищого антикорупційного суду здійснено із залученням *системно-функціонального, соціологічного й статистичного* методів (підрозділи 2.3, 2.4).

Порівняльно-правовий метод дозволив встановити особливості правового регулювання антикорупційної діяльності в Україні у співвідношенні з іншими країнами, що стало підґрунтям для розробки ефективних механізмів адаптації міжнародного досвіду до національного законодавства (підрозділи 3.1, 3.2). Крім того, для формулювання пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази діяльності суб'єктів запобігання корупції з урахуванням найкращих міжнародних практик застосовано *догматичний* метод (підрозділ 3.2).

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є однією з небагатьох у вітчизняній науковій літературі комплексних досліджень, у якому на рівні кандидатської дисертації концептуалізуються сучасні адміністративно-правові та прикладні перспективи розвитку правового регулювання у сфері діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні. Основні результати дослідження, що становлять наукову новизну та практичне значення, полягають у такому:

вперше:

– проведено ґрунтовний аналіз основних теоретико-методологічних підходів до визначення сутності діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні, що здійснюється в межах правової системи держави та орієнтована на забезпечення ефективного функціонування механізмів протидії корупційним проявам. Умотивовано висновок про те, що ефективність діяльності суб'єктів запобігання корупції залежить від узгодженості їхніх дій, нормативного забезпечення, чіткого розподілу повноважень та обов'язків між органами, а також від запровадження механізмів моніторингу, оцінки результативності та відповідальності;

– доведено, що ефективна боротьба з корупцією можлива лише за умови системного підходу, який охоплює всі ключові аспекти суспільного життя: правові, організаційні, соціальні та економічні. Правові заходи мають бути спрямовані на вдосконалення антикорупційного законодавства, забезпечення його відповідності міжнародним стандартам та забезпечення невідворотності покарання за корупційні правопорушення. Організаційні аспекти передбачають створення незалежних антикорупційних органів, здатних ефективно виконувати свої функції, а також впровадження прозорих процедур у діяльність державних установ. Соціальний компонент включає формування у громадян нульової толерантності до корупції через просвітницьку діяльність, підвищення рівня правової культури та стимулювання активної громадянської позиції. Економічний аспект передбачає зменшення стимулів до корупції шляхом створення конкурентного середовища, забезпечення прозорості у фінансових процесах та підвищення рівня добробуту населення;

– розкрито сутність запобігання корупції як сфери правоохорони через розроблення та впровадження механізмів, спрямованих на виявлення, попередження та усунення корупційних ризиків у діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, а також інших суб'єктів публічного права. Обґрунтовано, що це досягається через нормативно-правове регулювання, ефективну роботу антикорупційних органів, підвищення прозорості управлінських процесів та формування антикорупційної культури серед населення, а також усередині антикорупційних органів. Доведено, що особлива роль у цьому процесі належить взаємодії між державними структурами та громадянським суспільством, що сприяє підвищенню довіри до системи правоохорони та забезпеченню реалізації принципу верховенства права;

– умотивовано, що протидія корупції в оборонній сфері є необхідною умовою забезпечення національної безпеки та обороноздатності держави, оскільки корупційні прояви в цій галузі мають системний характер і значно послаблюють ефективність функціонування оборонних інституцій. Зокрема, незаконне привласнення бюджетних коштів, нецільове використання

матеріальних ресурсів, маніпуляції під час проведення тендерних процедур на закупівлю військової техніки та обладнання, а також зловживання службовим становищем посадовими особами створюють значну загрозу для здатності держави оперативно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики. Крім того, такі дії підривають довіру громадян до державних органів, що негативно впливає на суспільну підтримку оборонної політики;

удосконалено:

– класифікацію суб'єктів запобігання корупції, на основі аналізу їхніх функцій, повноважень та взаємодії в контексті реалізації антикорупційної політики. Згідно з цим запропоновано такі класифікаційні критерії: за рівнем компетенції (центральні, регіональні, місцеві органи), за характером повноважень (нормотворчі, контрольні, правоохоронні, освітні), за функціональним призначенням (профілактичні, реактивні, координаційні), а також за формою організаційної структури (державні органи, громадські організації, міжнародні інституції), що дозволяє чіткіше визначити роль кожного суб'єкта у системі запобігання та протидії корупції, забезпечити ефективну координацію їхньої діяльності та сприяти підвищенню результативності антикорупційної політики загалом;

– підходи до визначення сучасних викликів, пов'язаних із недостатнім рівнем фінансування, кадрового забезпечення та суспільної довіри до антикорупційних інституцій, що ускладнює реалізацію їхніх завдань;

– вчення про загальнотеоретичну характеристику системи запобігання корупції в Україні, шляхом доповнення концептуального апарату, який охоплює визначення ключових понять, таких як «антикорупційна політика», «система запобігання корупції» та «превентивні заходи». Зокрема, розроблено структурно-функціональну модель системи запобігання корупції, яка враховує специфіку правового регулювання, інституційної взаємодії та суспільного контролю. Визначено основні принципи ефективного функціонування антикорупційних механізмів, включаючи прозорість, підзвітність, неупередженість і правову визначеність;

набули подальшого розвитку:

– з'ясування ролі спеціалізованих органів, які є ключовими елементами інституційної структури боротьби з корупцією;

– вчення про правовий механізм запобігання корупції через гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами та позитивним досвідом зарубіжних країн;

– визначення ролі та функцій Вищого антикорупційного суду в системі правосуддя України та в системі антикорупційних органів через розгляд його правоохоронної спрямованості, специфіки юрисдикції, взаємодії з іншими правоохоронними органами, у контексті дотримання принципів незалежності суду, прозорості його діяльності та забезпечення справедливого судового розгляду, що відповідає міжнародним стандартам;

– вирішення питань щодо удосконалення законодавчої бази, зокрема, стосовно посилення інституційної спроможності антикорупційних органів через впровадження сучасних інформаційно-аналітичних технологій, підвищення кваліфікації персоналу та забезпечення прозорості їхньої діяльності.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконане автором самотійно. Усі узагальнення, рекомендації та висновки, отримані в процесі дослідження, є результатом особистих інтерпретацій або авторських міркувань. У співпраці з іншими науковцями опубліковано п'ять наукових праць (дві статті в закордонних наукових періодичних виданнях, один розділ у колективній монографії та дві тези доповідей на конференціях), які відображають результати дисертаційного дослідження. Зокрема, наукова публікація «Корупція та лобіювання: аспекти розмежування» (видання – Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична) базується на авторському аналізі співвідношення понять «корупція» та «лобіювання»; стаття «Administrative and Legal principles for the application of State policy in the field of economic security» (видання – Cuestiones Políticas) представляє авторське бачення впливу корупції на економічну безпеку

держави; у розділі колективної монографії «Детермінанти корупції як негативного соціального явища» (видавництво – Львів: Галич-Прес) автор визначає ключові чинники, які сприяють поширенню корупції в сучасному суспільстві; у тезах доповідей «Запобігання корупції в Україні – шлях до європейської спільноти» та «Корупція як чинник руйнування соціально-економічної сфери України» представлено авторське бачення міжнародного досвіду запобігання корупції та можливості його адаптації в Україні. Усі інші публікації виконані та опубліковані автором без співавторства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, а саме використовуються та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого подолання проблемних вимірів діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні нормами адміністративного права (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій діяльності* – для удосконалення чинного законодавства України, зокрема, що регламентує діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні;

– *освітньому процесі* – під час організації освітньої діяльності та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство», «Фінансове право», «Антикорупційна діяльність», а також для підготовки методичних розробок, навчальних посібників, підручників з вказаних дисциплін (довідка про використання результатів дисертаційного дослідження у викладанні навчальних дисциплін у діяльність Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого МАУП).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки дослідження проблеми загалом, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки було оприлюднено на науково-практичних конференціях, круглих столах, зокрема «Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави» (м. Львів, 20 травня 2023 року); «Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи» (м. Київ, 23 лютого 2024 року); «Адміністративне і

фінансове законодавство як інструмент правового забезпечення діяльності органів виконавчої влади в умовах воєнного стану» (м. Київ, 20 грудня 2024 року); «Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів» (м. Львів, 23 травня 2025 року).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 215 сторінок. Список використаних джерел містить 206 найменувань на 23 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДґРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ В АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОМУ ВИМІРІ

1.1. Методологічні основи та науковий аналіз адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні

Корупція є однією з найгостріших проблем, що стоять перед сучасними державами, зокрема Україною. Її негативний вплив на соціально-економічний розвиток, політичну стабільність та міжнародний імідж країни не викликає сумнівів. Відтак, дослідження адміністративно-правових аспектів діяльності суб'єктів, які займаються запобіганням корупції, є надзвичайно актуальним.

Як зазначають А. Кубаєнко та М. Кравченко, корупція виступає суттєвим стримувальним фактором, який значно гальмує процеси соціальних, економічних і політичних перетворень, а також перешкоджає досягненню цілей сталого розвитку, впровадженню європейських стандартів життя та забезпеченню конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Корупційні прояви є антагоністичними до принципів правової та демократичної держави, оскільки вони створюють перешкоди для реалізації основоположного принципу пріоритету прав і свобод людини та громадянина. Крім того, корупція має руйнівний вплив на духовно-моральну основу суспільства, поглиблює ідеологічну кризу, підриває функціонування ключових соціальних інститутів, зокрема державної служби, яка відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та розвитку держави. Дії корупціонерів завдають значної шкоди системі розвитку людського потенціалу нації, що унеможлиблює повноцінну реалізацію стратегічних цілей державної політики [1, с. 12-13].

Натомість, Л. Г. Удовика та І. О. Калугіна, наголошують, що корупція традиційно трактується як зловживання владними повноваженнями посадовими

особами з метою отримання особистої вигоди, що зазвичай супроводжується матеріальною винагородою за неправомірні дії чи рішення. Такий підхід часто зводить корупцію до явища хабарництва, що значно обмежує розуміння її багатогранної сутності. Водночас більшість науковців підкреслюють, що корупція є ширшим поняттям, яке виходить за межі кримінально-правових проявів і охоплює системні порушення етичних, правових та управлінських норм у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування [2, с. 68].

Натомість, аналізуючи феномен корупції, значна кількість вчених доходять висновку, що це негативне явище має безпосередній вплив на ефективність функціонування державних інститутів, рівень довіри громадян до влади, економічний розвиток та соціальну справедливість. Так, О. О. Сидоренко, В. О. Яворський та Д. Б. Квасильчук у своїй роботі підкреслюють, що корупція є одним із видів зловживання правом, який вимагає системного підходу до виявлення причин та розробки методів боротьби із цим явищем [3, с. 65-68]. Водночас, А. В. Мовчан, звертає увагу на актуальні проблеми протидії корупції в Україні, наголошуючи на необхідності вдосконалення антикорупційного законодавства та забезпечення його ефективного застосування [4, с. 116-121].

У свою чергу, доволі слушними видаються думки, О. Царевич, яка аналізує зарубіжний досвід запобігання корупційним ризикам у сфері надання публічних послуг, акцентуючи на важливості використання сучасних технологій та підвищення прозорості адміністративних процесів [5, с. 31-46]. Натомість, В. М. Костенко, досліджуючи світовий досвід протидії корупційним проявам, цілком аргументовано наголошує на значенні міжнародної співпраці та адаптації найкращих практик до національних умов [6, с. 302-308]. Вказане беззаперечно доводить те, що комплексний підхід до вивчення корупції та її наслідків є ключовим для розробки ефективних механізмів запобігання цьому деструктивному явищу, яке залишається серйозною загрозою для правової держави та демократичного суспільства.

На думку М. Кравчука та І. Петровської, корупційні відносини можуть бути визначені та систематизовані за різними критеріями, одним із яких є кількість учасників цих відносин. У цьому контексті виділяють дві основні групи корупційних систем. Перша група, що класифікується як проста, передбачає участь двох сторін, які укладають домовленість про взаємний обмін корупційними вигодами, причому така взаємодія може включати множинність учасників з кожного боку. Друга група, що має назву складної, характеризується залученням додаткових учасників, таких як посередники або представники організованої злочинності, які сприяють реалізації корупційних схем. Така класифікація дозволяє більш детально аналізувати структуру та механізми функціонування корупційних відносин у різних соціально-правових контекстах [7, с. 52].

На основі проведеного аналізу науковці дійшли висновку, що корупція виникає у випадках, коли порушується домовленість, яка регламентує делегування обов'язків або використання влади на власний розсуд. Зокрема, це відбувається, якщо агент, нехтуючи інтересами принципала, діє в інтересах третьої сторони (клієнта) та отримує від неї матеріальну чи іншу винагороду за такі дії [7, с. 52].

Цілком виправданим є підхід до дослідження корупції як комплексного соціально-правового явища, що негативно впливає на функціонування політичної системи, підриває довіру громадян до інститутів влади та сприяє формуванню викривлених владних структур через втручання у виборчі процеси. Аналізуючи наукові праці, присвячені цій проблематиці, варто зазначити, що В. Г. Горник, О. Л. Євмешкіна і С. В. Сімак у своїй роботі «Механізми запобігання корупції у виборчому процесі в Україні» акцентують увагу на необхідності розробки ефективних механізмів протидії корупційним проявам у виборчій сфері [8, с. 61-67].

Водночас, В. Корж у статті «Проблеми протидії корупційним виборчим технологіям» розглядає специфіку маніпулятивних технологій у виборчих кампаніях та пропонує шляхи їх нейтралізації [9, с. 78-80].

Натомість, І. Кушнар'ов у дослідженні «Політична корупція в Україні: пошук методів протидії» аналізує феномен політичної корупції та виділяє основні підходи до її подолання [10, с. 150-156]. У свою чергу, Марцеляк О.В. і Марцеляк М.О. у статті «Місце і роль офіційних спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій на виборах: досвід України і зарубіжних країн» наголошують на важливості залучення міжнародних спостерігачів для забезпечення прозорості виборчих процесів [11, с. 70-82].

Важливий аспект впливу корупції на вибори розкриває, І. Тимошенко, у своїй праці «Вибори та корупція: сутність, причини, заходи запобігання» [12, с. 7-11]. Автор досліджує основні причини виникнення корупції під час виборів та пропонує превентивні заходи її мінімізації. Крім того, Г.В. Кохан у своїй монографії «Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз» здійснює глибокий теоретичний аналіз цього явища, пропонуючи методологічні підходи до його вивчення й оцінки [13]. Цей аспект дослідження вказує на необхідність не лише виявляти ключові аспекти політичної корупції, але й окреслювати перспективи розробки дієвих механізмів її запобігання, що є критично важливим для забезпечення демократичності та легітимності виборчих процесів в Україні.

Отож, згадувані нами Л. Г. Удовика та І. О. Калугіна, аналізуючи сучасні наукові дослідження українських і зарубіжних вчених, визначають кілька ключових підходів до трактування поняття «корупція». По-перше, корупція розглядається як протиправне корисливе діяння, яке здійснюється особою, що має владні повноваження. По-друге, вона може бути інтерпретована як екстралегальний інститут, що використовується приватними особами чи групами для впливу на рішення чиновників або бюрократії. Третій підхід визначає корупцію як ознаку порушень у функціонуванні системи державного управління. Четвертий підхід акцентує увагу на корупції як соціально-економічному та політичному явищі, основною характеристикою якого є зловживання посадовими особами своїм службовим становищем для отримання матеріальних вигод чи послуг. Таким чином, поняття «корупція» охоплює

широкий спектр аспектів, що вимагають комплексного аналізу та системного підходу до її запобігання й протидії [2, с. 70].

Водночас, важливо розуміти, що адміністративно-правова діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні, дослідження якої становить предмет нашого дослідження, охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на виявлення, попередження та усунення корупційних ризиків у публічному секторі. Вона включає розробку нормативно-правових актів, реалізацію програм антикорупційної освіти, контроль за дотриманням антикорупційного законодавства та застосування санкцій до порушників.

Адміністративно-правова діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні є важливим елементом забезпечення ефективного функціонування публічного управління та місцевого самоврядування. Як зазначає О. Банчук у своєму практичному посібнику, ключовою складовою цієї діяльності є впровадження механізмів контролю та моніторингу, які дозволяють виявляти ризики корупційних проявів на ранніх етапах [14]. Водночас, за даними досліджень І. С. Бондаря, В. Г. Горника та інших, значна увага приділяється формуванню антикорупційної культури через навчальні програми та просвітницькі заходи, що сприяють підвищенню правосвідомості громадян і посадових осіб [15]. Особливу загрозу для соціуму становлять корупційні злочини, які, за висновками В. П. Самодай та Г. І. Ковтун, впливають на економічну стабільність держави та підривають довіру до інститутів влади [16]. Водночас, О. Ю. Бусол, у своїй монографії наголошує на необхідності посилення кримінально-правових заходів протидії корупції, зокрема через вдосконалення законодавчої бази та забезпечення невідворотності покарання [17]. Отож, ефективна адміністративно-правова діяльність у сфері запобігання корупції вимагає комплексного підходу, що включає нормативно-правове регулювання, освітні ініціативи, аналітичну роботу та суворе дотримання принципів законності й прозорості.

Україна активно шукає шляхи подолання корупції, створюючи нові та трансформуючи старі інституційні механізми. Аналіз праць провідних

дослідників цієї проблеми дозволяє виділити кілька ключових аспектів. Зокрема, О. Величко, у своїй роботі наголошує на необхідності системного підходу до викорінення корупційних схем, акцентуючи увагу на важливості прозорості державних процесів і залучення громадянського суспільства [18]. Натомість, В. М. Гаращук та А. О. Мухатаєв підкреслюють, що ефективна боротьба з корупцією вимагає не лише законодавчих змін, а й формування нової правової культури серед населення та державних службовців [19]. Окремий погляд на проблему корупції висловлює, В. Д. Гвоздецький, який розглядає корупцію як багатогранне явище, що включає соціальні, психологічні та моральні аспекти, і наголошує на важливості комплексного підходу до її подолання [20, с. 139-145]. У свою чергу, О. В. Гулак, В. І. Курило та Л. М. Дубчак акцентують увагу на необхідності реформування правоохоронної системи та посилення відповідальності за корупційні дії, що має стати основою для формування довіри громадян до державних інституцій [21, с. 196-201]. Отже, боротьба з корупцією в Україні потребує всебічного підходу, який включає правові реформи, підвищення прозорості державного управління та формування антикорупційної свідомості серед громадян.

Вочевидь, боротьба з корупцією в Україні є складним і багатовимірним процесом, який потребує системного підходу та залучення всіх рівнів державного управління, громадянського суспільства й міжнародних партнерів. Як свідчить аналіз праць провідних науковців, зокрема Дмитрієва Ю. В. [22], Михненка А. М. [23], Зубкової Л. А. [24, с. 32-35], а також дані звіту «Корупція в Україні 2021» [25], ключовими аспектами ефективної антикорупційної політики є створення механізмів оцінки та мінімізації корупційних ризиків, розробка дієвих правових інструментів, забезпечення прозорості та підзвітності органів влади, а також формування культури нетерпимості до корупції серед населення. Наукові дослідження та статистичні дані свідчать, що корупція залишається однією з найбільших загроз для розвитку України, послаблюючи довіру до державних інституцій та стримуючи економічний прогрес. У контексті реформування державного управління важливим є впровадження

сучасних технологій, таких як електронне урядування, що знижує можливості для корупційних дій через автоматизацію процесів і зменшення людського фактору. Крім того, необхідно посилити роль антикорупційних органів, таких як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), забезпечивши їх незалежність та достатнє фінансування для виконання покладених завдань. Важливим компонентом є також підвищення правової обізнаності громадян та їх активна участь у процесах контролю за діяльністю влади. З цього випливає, що лише за умов комплексного підходу, який охоплює правові, організаційні, освітні й технологічні заходи, Україна зможе досягти значного прогресу у зменшенні рівня корупції та побудові прозорого і ефективного державного управління.

Проводячи науковий аналіз адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні варто вказати, що ця тематика є досить актуальною у наукових колах. Дослідження у сфері адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні дозволяють не лише виявити основні проблеми та прогалини у нормативно-правовому регулюванні цієї сфери, але й запропонувати ефективні механізми їх вирішення. Особлива увага приділяється аналізу компетенції органів, що здійснюють превентивні заходи, а також їх взаємодії з іншими суб'єктами, зокрема правоохоронними органами та громадянським суспільством [26, с.105-112; 27; 28; 29, с. 97-102;]. Важливим аспектом є дослідження ефективності чинного законодавства, зокрема Закону України «Про запобігання корупції», та його відповідності міжнародним стандартам [30, с. 92-95; 31; 32, с. 63-67; 33, с. 258-262; 34, с. 70-75]. Аналізу підлягають також інструменти антикорупційної політики, такі як електронне декларування, моніторинг способу життя посадових осіб, антикорупційна експертиза нормативних актів [35–41; 42, с. 99-102]. Наукові праці з цієї тематики сприяють формуванню комплексного підходу до вдосконалення системи запобігання корупції, що є невід'ємною складовою забезпечення верховенства права та демократичного розвитку України.

Доброчесність є фундаментальною складовою діяльності публічних

службовців, що безпосередньо впливає на ефективність державного управління, рівень довіри громадян до інституцій влади та успішність антикорупційних заходів. У сучасному контексті доброчесність постає не лише як морально-етичний принцип, але й як юридична вимога та управлінський інструмент, що сприяє формуванню прозорого та відповідального державного апарату.

Етичний аспект доброчесності публічних службовців полягає у дотриманні високих моральних стандартів у професійній діяльності. Як зазначають Н. Корчак та О. Пархоменко-Куцевіл, етичні принципи формують основу для прийняття рішень, які відповідають суспільним очікуванням і сприяють утвердженню довіри до державної служби. Доброчесність у цьому контексті охоплює чесність, прозорість, відповідальність та повагу до прав людини [43, с. 78-84].

Згідно з дослідженням Н. Сорокіної, морально-етичний складник доброчесності є необхідною умовою для забезпечення ефективної діяльності публічних службовців. Авторка наголошує на важливості формування етичної культури як на індивідуальному, так і на інституційному рівнях. Це включає розробку кодексів етики, проведення тренінгів з етичного поведінки та створення механізмів контролю за дотриманням етичних норм [44, с. 39-42].

Юридичний аспект доброчесності регулюється нормами законодавства, які встановлюють чіткі правила поведінки для публічних службовців. У цьому контексті доброчесність виступає як механізм запобігання корупції та забезпечення законності в діяльності державного апарату. Так, П. Кириленко наголошує на тому, що доброчесність повинна бути не лише ідеалом, але й дієвим інструментом боротьби з корупцією [45, с. 31-35].

Законодавче закріплення принципів доброчесності включає норми про конфлікт інтересів, декларування доходів та майна, а також антикорупційні обмеження. Наприклад, Закон України «Про запобігання корупції» передбачає обов'язковість дотримання правил етичної поведінки та відповідальність за їх порушення [46]. Однак важливо зазначити, що ефективність юридичних механізмів залежить від їхньої імплементації та контролю за дотриманням.

Управлінський аспект доброчесності полягає у створенні системи управління, яка сприяє реалізації етичних і юридичних принципів у діяльності державного апарату. І. Хомишин підкреслює, що доброчесність має бути інтегрованою у всі рівні державного управління, зокрема через розробку політик і процедур, які забезпечують прозорість і підзвітність [47, с. 62-67]. Одним із ключових завдань управлінського підходу є формування культури доброчесності серед публічних службовців. Це включає навчання, підвищення кваліфікації та мотивацію до дотримання етичних стандартів. Крім того, важливим є створення механізмів моніторингу та оцінки діяльності службовців з точки зору їхньої доброчесності.

Отже, варто підкреслити вагомість дотримання доброчесності у протидії корупції, яка є багатовимірним феноменом, що охоплює етичний, юридичний та управлінський аспекти. Її забезпечення вимагає комплексного підходу, який включає формування морально-етичних цінностей, імплементацію законодавчих норм та створення ефективної системи управління. Аналіз праць провідних дослідників у цій сфері підтверджує важливість інтеграції доброчесності у всі аспекти діяльності державного апарату.

Безперечно, у контексті нашого дослідження необхідно звернути увагу на праці, що стосуються ролі громадянського суспільства, адже саме воно є каталізатором діяльності суб'єктів запобігання корупції. Вагомий внесок у дослідження цього питання зробив В. Л. Ортинський, який у своїй праці «Роль громадянського суспільства та ЗМІ у боротьбі з корупцією» акцентує увагу на взаємозв'язку між громадськими ініціативами та ефективністю антикорупційної політики. Автор підкреслює, що громадянське суспільство є не лише інструментом контролю за діяльністю державних органів, а й виступає як активний учасник формування антикорупційної культури. ЗМІ, у свою чергу, відіграють ключову роль у висвітленні корупційних правопорушень, сприяючи формуванню суспільного осуду таких дій. Таким чином, синергія між громадянським суспільством та засобами масової інформації створює сприятливі умови для підвищення прозорості та підзвітності державних

інституцій. Важливо зазначити, що ефективність цієї взаємодії залежить від рівня довіри суспільства до громадських організацій та медіа, а також від їхньої професійності та неупередженості [48, с. 75-80].

Окрім того, також варто акцентувати на активному науковому пошуку механізмів запобігання корупції на рівні дисертаційних робіт, які ґрунтуються на міждисциплінарному підході, що включає правові, соціологічні, економічні та психологічні аспекти. Особливу увагу приділено аналізу міжнародного досвіду боротьби з корупцією, адаптації успішних практик до національного законодавства, а також розробці інноваційних методів моніторингу та оцінки ефективності антикорупційних заходів. У цьому контексті важливим є вивчення ролі превентивних заходів, таких як підвищення прозорості діяльності органів влади, впровадження цифрових технологій для зменшення впливу людського фактора, а також посилення правової відповідальності за корупційні правопорушення. Наукові дослідження враховують певні аспекти, пов'язані зі специфікою національного правового середовища, культурних традицій та соціально-економічних умов, що дозволяє забезпечити максимальну ефективність запропонованих механізмів. З-поміж таких праць заслуговують на увагу дослідження Є. В. Невмержицького [31], Ю. В. Дем'янчука [49], Ю. М. Комарова [50], М. О. Удянського [51], М. С. Ткаченка [52], О. О. Вороного [53], О. Д. Дмитренка [54], С. М. Пантелеєва [55], П. Ю. Корнійця [56], А. О. Продана [57], К. В. Ростовської [58], К. О. Чеченко [60] та ін. Відтак, аналізовані дисертаційні роботи у цій сфері можуть стати не лише теоретичною основою для подальших реформ, але і практичним інструментом для вдосконалення системи запобігання корупції в Україні.

Натомість, варто підкреслити, що наукова розробленість теми запобігання корупції в Україні має значний потенціал для подальшого розвитку. Хоча сьогодні існує чимало праць, присвячених аналізу правових механізмів протидії корупції, однак систематизація та узагальнення цих досліджень все ще потребують уваги. Зокрема, важливо визначити роль та

функції ключових суб'єктів у цій сфері, таких як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та інші органи виконавчої влади.

Науковий аналіз адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні має на меті визначення ключових проблем та викликів, що стоять перед цією сферою. Серед них можна виділити недостатню координацію між різними органами влади, обмеженість ресурсів, відсутність чітких критеріїв оцінки ефективності антикорупційних заходів та низький рівень довіри громадськості до державних інституцій.

З огляду на вказане варто спрямувати увагу на дослідження теоретичних і практичних аспектів адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні, зокрема аналізу існуючих підходів до її організації та реалізації. Особливої уваги потребує питання удосконалення правової бази, підвищення прозорості та підзвітності діяльності антикорупційних органів, а також зміцнення інституційної спроможності для ефективної боротьби з корупцією.

Результатом дослідження мають стати рекомендації щодо оптимізації адміністративно-правових механізмів запобігання корупції, що сприятимуть підвищенню їх ефективності та забезпеченню сталого розвитку України як демократичної правової держави.

Для належного аналізу предмета дослідження, яким є адміністративно-правова характеристика діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні, варто акцентувати увагу на методологічній основі, що ляже в основу цієї роботи. Методологія дослідження є ключовим елементом, який визначає якість, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів.

Для належного аналізу предмета дослідження – діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні: адміністративно-правова характеристика, необхідно розглянути методологічні підходи, які забезпечують глибоке та всебічне вивчення цього явища. Методологія відіграє ключову роль у формуванні наукових висновків, адже саме вона визначає основні принципи,

методи та підходи до дослідження.

Методологія дослідження адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції повинна базуватися на комплексному підході, який враховує як теоретичні, так і практичні аспекти. Як зазначають О. М. Балинська та Т. З. Гарасимів у своїй праці «Проблеми теорії держави і права», системний підхід є важливим інструментом для аналізу правових явищ, оскільки дозволяє розглядати їх у взаємозв'язку з іншими соціальними інститутами та процесами [61, с. 18-23].

Український вчений М. С. Кельман наголошує, що методологія є однією з найменш досліджених сфер юриспруденції, особливо в межах загальної теорії права. Це зумовлює актуальність вивчення методологічних питань сучасної юридичної науки в контексті змін, які відбуваються у науковій сфері на глобальному, національному та внутрішньо науковому рівнях. У зв'язку з цим методологію правознавства слід сприймати як складну, багаторівневу систему з внутрішньою диференціацією. На основі такого підходу стає можливим глибше розуміння сучасних методологічних концепцій, які відображають різноманіття правових проблем. Особливу увагу приділено дискусіям, спрямованим на визначення перспектив гносеологічного та методологічного плюралізму, що набуває значення в умовах сучасного розвитку правознавства [62, с. 23].

Загальна теорія держави і права, представлена у навчальному посібнику під редакцією В. В. Копейчикова, наголошує на важливості використання міждисциплінарного підходу при вивченні правових явищ [63, с. 25-27]. У цьому контексті доречно зауважити, що дослідження корупції як правового і соціального феномена потребує залучення знань із суміжних галузей, таких як соціологія, економіка, психологія та політологія.

Крім того, С. С. Сливка у своїх методичних вказівках «Вступ до методології філософії права» підкреслює значення філософського осмислення правових процесів. Зокрема, автор звертає увагу на необхідність врахування ціннісних аспектів права [64, с. 3-9], що особливо актуально у контексті боротьби з корупцією, адже це явище часто спричинене моральною

деградацією суспільства.

Як зазначає І. Я. Вдовичин, методологічна сутність синергетичного підходу зумовлена тим, що в умовах глобалізаційних процесів відбувається занепад традиційної парадигми. Сучасна реальність характеризується переходом від стану стабільності та рівноваги до фаз нестабільності, які стають катализаторами якісних змін і нелінійних трансформацій. Ці процеси відіграють ключову роль у формуванні основ для оновлення та інновацій у складних системах. У цьому контексті важливим завданням є висвітлення евристичного потенціалу синергетичного підходу, який може бути ефективно використаний у процесі правотворення в умовах зростаючої глобалізації [65, с. 19].

Вчений акцентує увагу на тому, що синергетичний підхід, який є ускладненою формою системного підходу, зосереджується на вивченні процесів самоорганізації та формування нових впорядкованих структур. Цей підхід застосовується до аналізу систем різної природи, зокрема фізичних, біологічних, соціальних, когнітивних, інформаційних, екологічних та інших. Основним предметом дослідження синергетики є механізми спонтанного виникнення та підтримки складних систем, особливо тих, що перебувають у стані стійкої нерівноваги із зовнішнім середовищем. У межах цього підходу вивчаються нелінійні ефекти еволюції систем будь-якого типу, а також кризи і біфуркаційні явища, які характеризуються нестійкими фазами існування та передбачають множинність можливих сценаріїв подальшого розвитку [65, с. 23].

Отже, вибір методів дослідження залежить від специфіки предмета вивчення. У контексті адміністративно-правового аналізу діяльності суб'єктів запобігання корупції необхідно врахувати комплекс підходів, які забезпечать системний і багатовимірний підхід до вивчення цього питання.

Одним із важливих аспектів є використання системного підходу. Діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні є складною системою, яка включає різні елементи: нормативно-правову базу, організаційні структури, інституційні механізми, а також взаємодію між державними органами,

громадянським суспільством та міжнародними партнерами. Системний підхід дозволяє розглядати ці елементи у взаємозв'язку, виявляючи як сильні сторони, так і недоліки в їх функціонуванні.

Крім того, важливим є історико-правовий підхід, який дозволяє простежити еволюцію антикорупційної політики в Україні. Аналіз історичних передумов формування сучасної системи запобігання корупції сприяє розумінню причин виникнення тих чи інших проблем, а також дає можливість оцінити ефективність раніше впроваджених заходів. Зокрема, слід звернути увагу на періоди реформування антикорупційного законодавства, створення Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) та інших інституцій.

Юридико-догматичний метод є основним інструментом для аналізу нормативно-правової бази у сфері запобігання корупції. Цей метод дозволяє дослідити зміст правових норм, їх логічну структуру, а також відповідність Конституції України та міжнародним стандартам. Особливу увагу слід приділити аналізу Закону України «Про запобігання корупції», а також інших нормативних актів, які регулюють діяльність суб'єктів антикорупційної політики.

Порівняльно-правовий метод є важливим для вивчення досвіду інших країн у сфері запобігання корупції. Аналіз законодавчих моделей, інституційних рішень та практичних механізмів боротьби з корупцією у країнах Європейського Союзу, США та інших державах дозволяє визначити найкращі практики, які можуть бути адаптовані до українських реалій. Особливу увагу варто звернути на питання незалежності антикорупційних органів, прозорості їх діяльності та механізмів громадського контролю.

Соціологічний метод дослідження забезпечує можливість врахування суспільної думки щодо ефективності діяльності антикорупційних органів. Аналіз результатів соціологічних опитувань дозволяє оцінити рівень довіри громадян до державних інституцій у сфері боротьби з корупцією, а також виявити основні проблеми, які турбують суспільство. Так, дослідниця з питань

протидії корупції М. В. Буряк, спираючись на результати соціологічного дослідження, проведеного організацією Transparency International Ukraine, підкреслює, що у 2014 році лише 13% громадян України виявляли готовність повідомляти про відомі їм випадки корупційних правопорушень [Цит. за 66, с. 29].

Як підкреслює Б. О. Гребенюк, негативні наслідки та тенденції до зростання корупції найбільш виразно проявляються у соціально-економічній сфері, спричиняючи значні проблеми для розвитку держави. Однією з ключових характеристик сучасної ситуації в Україні є високий рівень криміналізації суспільства, що супроводжується проникненням корупційних практик у стратегічно важливі сфери життєдіяльності. Корупція, як системне явище, становить серйозну загрозу національній безпеці, слугуючи каталізатором кризових процесів в економіці та підвищуючи рівень соціальної напруженості в суспільстві. Вона підриває довіру громадян до державних інституцій, гальмує інвестиційну активність і сприяє поширенню організованої злочинності, що вимагає невідкладного вжиття ефективних заходів для протидії цьому явищу [67, с. 49].

Як зазначають В. М. Шейко та Н. М. Кушнарєнко, у праці «Організація та методика науково-дослідницької діяльності», соціологічне опитування є важливим інструментом для вивчення ставлення громадян до різноманітних питань [68], у нашому випадку, до проблеми корупції та ефективності заходів боротьби з нею. Такий підхід дозволяє отримати емпіричні дані для подальшого аналізу.

Натомість, емпіричний підхід передбачає використання конкретних фактів і даних для підтвердження висновків дослідження. У цьому контексті важливим є аналіз статистичних даних щодо кількості розслідуваних корупційних злочинів, рівня притягнення до відповідальності осіб, причетних до корупційних діянь, а також обсягів повернутих державі активів.

Варто зазначити, що ефективність діяльності суб'єктів запобігання корупції залежить не лише від якості нормативно-правового регулювання, але й

від впровадження сучасних технологій управління, підвищення професійного рівня кадрів та забезпечення їхньої незалежності. Таким чином, комплексний підхід до аналізу діяльності суб'єктів запобігання корупції дозволить не лише оцінити їх поточний стан, але й розробити рекомендації для підвищення ефективності їхньої роботи.

Отже, можемо констатувати, що адміністративно-правова характеристика діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні потребує багатовимірного підходу до дослідження. Лише за умов інтеграції різних методологічних підходів можна досягти повного і об'єктивного розуміння цього складного явища та запропонувати дієві механізми його вдосконалення.

Відтак, вихідні методологічні засади дослідження адміністративно-правової характеристики діяльності суб'єктів запобігання корупції базуються на поєднанні кількох підходів. По-перше, це системний підхід, який дозволяє розглядати антикорупційну діяльність як цілісну систему, що включає різноманітні елементи та взаємозв'язки між ними. По-друге, застосування порівняльного методу дає змогу виявити ефективні практики інших країн у сфері запобігання корупції та адаптувати їх до українських реалій. По-третє, використання історичного методу допомагає зрозуміти еволюцію антикорупційного законодавства в Україні та визначити основні тенденції його розвитку.

Методологічні основи дослідження адміністративно-правової діяльності у сфері запобігання корупції передбачають використання міждисциплінарного підходу, що поєднує правові, соціологічні, економічні та політичні аспекти. Це дозволяє всебічно оцінити ефективність існуючих механізмів та розробити рекомендації щодо їх удосконалення.

Можемо констатувати, що дослідження адміністративно-правової характеристики діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні є важливим кроком на шляху до вдосконалення національної антикорупційної політики. Це дозволить не лише підвищити ефективність роботи відповідних органів, але й зміцнити довіру суспільства до державних інституцій.

1.2. Детермінанти корупції у перехідному українському суспільстві та тенденції корупційних проявів в контексті глобалізації

Корупція є однією з найгостріших соціально-економічних проблем, яка суттєво впливає на розвиток держави, її правову систему та суспільний добробут. У перехідних суспільствах, зокрема в Україні, цей феномен набуває особливого значення, адже формування демократичних інститутів та ринкових механізмів часто супроводжується нестабільністю, слабкістю правового регулювання та відсутністю ефективних механізмів контролю. У таких умовах корупція не лише перешкоджає економічному зростанню, але й підриває довіру громадян до державних інституцій, що ставить під загрозу саму ідею верховенства права.

Корупція є однією з ключових проблем, що перешкоджає сталому розвитку суспільства, підриває довіру до державних інституцій та створює значні перешкоди для економічного зростання. У перехідних суспільствах, таких як Україна, корупція набуває особливих форм і масштабів, що зумовлено специфікою соціально-економічних змін та історичними передумовами.

Ж. С. Окисюк та Н. П. Кризина наголошують на значному масштабі корупційних проявів в Україні, які суттєво впливають на економічну стабільність держави та рівень національної безпеки. Корупція є одним із ключових факторів, що спричиняють погіршення економічної ситуації та морального стану суспільства. Незважаючи на численні заяви представників державної влади про необхідність активної боротьби з цим явищем, практичні заходи залишаються недостатніми для досягнення суттєвих змін. Корупція підриває довіру громадян до державних інституцій та впливає на їхні етичні принципи, створюючи атмосферу правової невизначеності. Основною причиною її поширення дослідники вважають відсутність належного механізму притягнення винних до відповідальності, що породжує відчуття безкарності серед порушників [69, с. 118].

Окрім того, науковці стверджують, що корупція у значних масштабах не

може існувати без відповідної політичної підтримки. При цьому вони зазначають, що станом на 2020 рік не існувало жодної держави, повністю позбавленої корупційних проявів. Це соціально-правове явище має давню історію, і його виникнення часто пов'язують із прагненням окремих осіб використовувати владні повноваження для власного незаконного збагачення. Існує навіть відома сентенція: «Щоб побачити негативні сторони людини, достатньо надати їй владу». У будь-якому суспільстві завжди знаходяться індивіди, які свідомо порушують правові норми, а також ті, хто сприяє їм через надання порад або безпосередню участь у протиправних діях [69, с. 118].

Аналіз детермінантів корупції в українському контексті є надзвичайно актуальним завданням для науковців та практиків. Це пов'язано з необхідністю розуміння причин і умов, що сприяють поширенню цього явища, а також розробки дієвих стратегій його подолання. Україна, як держава, що перебуває у стані трансформації після здобуття незалежності, стикається з численними викликами: від реформування правової системи до боротьби з олігархічним впливом та бюрократичними зловживаннями.

Такими детермінантами, переважно, називають низький рівень правової культури населення, недосконалість законодавчої бази, недостатню прозорість діяльності органів державної влади, а також вплив неформальних соціальних зв'язків та патерналістських відносин. Крім того, важливу роль у формуванні корупційних практик відіграють економічна нестабільність, нерівномірний розподіл ресурсів та відсутність ефективного контролю за використанням державних коштів.

Корупція є складним соціально-правовим феноменом, що має багатофакторну природу та глибокий вплив на функціонування державного управління, економічну стабільність та суспільні відносини. Як зазначають Д. Ю. Мартинов та Н. І. Обушна, основними чинниками, що сприяють поширенню корупції, є низький рівень правової культури населення, недосконалість нормативно-правової бази, а також відсутність належного контролю за діяльністю органів державної влади [70]. Крім того,

І. В. Кушнар'юв у своїй монографії наголошує на значенні політичної корупції, яка є одним із найбільш небезпечних проявів цього явища, адже вона підриває довіру до інститутів влади та спотворює демократичні процеси [71].

У свою чергу, Ю. В. Дем'янчук акцентує увагу на необхідності вдосконалення адміністративно-правових засобів запобігання та протидії корупції, особливо у системі державної служби, де зловживання владою можуть мати системний характер. Вчений вважає, що для ефективної боротьби з корупцією необхідно забезпечити прозорість використання бюджетних коштів, посилити відповідальність за корупційні правопорушення та створити дієві механізми громадського контролю. Лише комплексний підхід, що враховує як правові, так і соціально-економічні аспекти, здатен мінімізувати корупційні ризики та сприяти формуванню правової держави [72, с. 92-97].

У контексті детермінант корупції слушними є думки Ю. О. Козенко, яка висловлює думку, що поведінка особи належить до ключових феноменів існування соціального суб'єкта, які, окрім ідеологічного та ціннісного впливу на їх формування, вимагають належного контролю, координації та регулювання у процесі повсякденної діяльності. Науковиця підкреслює, що соціально значущі дії, вчинки та інші поведінкові прояви індивідів потребують систематизації та узгодження з певними правилами, нормативними актами та вимогами. Ці вимоги залишаються актуальними протягом усієї історії людства, оскільки суспільні відносини перебувають у стані постійних змін, що зумовлює необхідність адаптації поведінки особи до нових соціальних умов та правових реалій. Таким чином, регулювання поведінки є невід'ємною складовою забезпечення гармонізації суспільного життя та підтримання правопорядку [73, с. 33], а відтак, і протидії корупції.

Е. В. Расюк обґрунтовано зазначає, що ключовими джерелами корупції в Україні є тривала криза сучасного суспільства, недоліки у функціонуванні системи кримінальної юстиції, концентрація державної влади в руках олігархічних угруповань, слабкість державних інституцій та постійна боротьба політичних сил за владу. Ці чинники суттєво ускладнюють реалізацію будь-

яких реформ, спрямованих на покращення політичної, економічної, правової чи моральної ситуації в державі. Водночас, недостатня увага до аналізу причин та умов конкретних корупційних правопорушень призводить до відсутності комплексного підходу у дослідженні явища корупційної злочинності загалом. Це унеможлиблює ефективну роботу державних органів щодо усунення, нейтралізації чи блокування факторів, які сприяють її поширенню. Крім того, порушення принципу невідворотності покарання за корупційні кримінальні правопорушення значно послаблює боротьбу з корупцією, що негативно впливає на загальний стан правопорядку в Україні [74, с. 441].

Оскільки, корупція є однією з найгостріших соціально-економічних і політичних проблем, що стоять перед сучасним українським суспільством, її поширення має негативний вплив на всі сфери суспільного життя, включаючи економіку, правосуддя, державне управління та соціальну сферу. А отже, вивчення детермінант корупції в умовах перехідного суспільства є важливим для розробки ефективних механізмів її запобігання та подолання.

Корупція в юридичному сенсі визначається як зловживання владою або службовим становищем з метою отримання особистої вигоди. У перехідних суспільствах, таких як Україна, корупція набуває специфічних рис, обумовлених недосконалістю інституцій, економічною нестабільністю та слабкістю правової системи.

Перехідний період в Україні після здобуття незалежності характеризувався масштабними соціально-економічними трансформаціями, включаючи приватизацію державної власності, формування ринкової економіки та демократизацію політичного устрою. Проте ці процеси супроводжувалися значними викликами: відсутність ефективного контролю за державними ресурсами, слабкість інституцій та відсутність чітких правових норм створили сприятливі умови для виникнення корупційних практик.

Окремо варто наголосити на тому, корупція в Україні має багатофакторний характер, і її поширеність обумовлена низкою внутрішніх і зовнішніх чинників. Основні чинники (детермінанти) корупції в Україні можна

звести до таких головних груп:

1. Політичні детермінанти. Політична система України в перехідний період характеризувалася нестабільністю, частою зміною урядів та слабкою відповідальністю посадових осіб перед суспільством. Відсутність належних механізмів контролю за діяльністю державних органів і чиновників сприяла формуванню «олігархічного» типу управління, де інтереси окремих осіб чи груп домінували над суспільними.

Саме часті зміни урядів, відсутність послідовності у проведенні реформ та політична боротьба за контроль над ресурсами створюють сприятливе середовище для корупції. Політична еліта часто використовує державні інституції для власного збагачення, що підриває довіру громадян до влади. Також важливим чинником є низький рівень політичної культури та недостатня участь громадян у процесах прийняття рішень. Це створює умови для концентрації влади в руках обмеженого кола осіб і сприяє зловживанням.

2. Економічні детермінанти. Економічна нестабільність, низький рівень доходів населення та нерівномірний розподіл ресурсів є основними економічними чинниками, що сприяють корупції. У перехідний період приватизація державної власності часто супроводжувалася непрозорими схемами, що дозволило окремим особам незаконно збагачуватися. Відтак, нерівномірний розподіл ресурсів, високий рівень безробіття та низький рівень заробітної плати у державному секторі сприяють тому, що державні службовці вдаються до корупційних дій як до способу отримання додаткового доходу.

Крім того, тіньова економіка залишається значною складовою української економіки. Високий рівень податкового навантаження та складність ведення бізнесу змушують підприємців шукати нелегальні шляхи вирішення своїх проблем, що підживлює корупцію.

3. Соціокультурні та історичні детермінанти. Радянська спадщина, яка характеризувалася централізованою економікою, відсутністю прозорості у прийнятті рішень і низьким рівнем громадського контролю, створила сприятливе середовище для розвитку корупційних практик. Суспільна

толерантність до корупції, сформована десятиліттями авторитарного управління, також сприяє її поширенню.

Водночас, соціокультурні чинники також відіграють важливу роль у поширенні корупції. В українському суспільстві історично склалася толерантність до певних форм зловживання владою, що стало наслідком тривалої традиції патерналістських відносин між державою та громадянами.

Низький рівень правової культури серед населення та слабка довіра до державних інституцій також сприяють формуванню соціального середовища, в якому корупція сприймається як «нормальне» явище.

4. Недосконалість правової системи. На жаль, до нині, українська правова система все ще залишається вразливою до корупційного впливу через прогалини у законодавстві, що спричиняє низький рівень незалежності судової влади та недостатню ефективність правоохоронних органів. Часто закони формулюються так, що створюють можливості для їх неоднозначного тлумачення або обходу.

5. Інституційні детермінанти. Недостатній рівень незалежності судової влади та недосконалість антикорупційного законодавства є ключовими інституційними проблемами. Відсутність ефективних механізмів притягнення до відповідальності за корупційні злочини створює відчуття безкарності серед посадових осіб.

Крім того, недостатнє фінансування правоохоронних органів і їх залежність від політичного впливу обмежують можливості для ефективної боротьби з корупцією.

6. Недостатній громадський контроль. Незважаючи на розвиток громадянського суспільства в Україні, рівень залученості населення до боротьби з корупцією залишається низьким. Це пов'язано з браком правової грамотності, страхом перед репресіями та недовірою до правоохоронної системи.

З огляду на викладене вище є усі підстави висновувати, що корупція має широкий спектр негативних наслідків для суспільства. Вона підриває довіру до

державних інституцій, знижує ефективність роботи органів влади та гальмує економічний розвиток країни. Корупція також сприяє соціальній нерівності, оскільки ресурси концентруються в руках вузького кола осіб, а доступ до основних благ стає привілеєм для обраних. На міжнародному рівні високий рівень корупції погіршує імідж країни, знижує її інвестиційну привабливість та ускладнює інтеграцію до світової спільноти.

Важливо звернути увагу на окремі тенденції корупційних проявів у контексті глобалізації [75]. Необхідно підкреслити, що глобалізація відкрила нові можливості для міжнародної співпраці у боротьбі з корупцією, але одночасно створила нові виклики. У випадку України ці тенденції проявляються у таких аспектах:

1) транснаціональна корупція (в умовах глобалізації корупційні схеми часто виходять за межі національних кордонів. Це стосується незаконного виведення капіталів за кордон, відмивання грошей через офшорні юрисдикції та участі міжнародних компаній у корупційних угодах із місцевими чиновниками);

2) вплив міжнародних організацій (Україна отримує значну підтримку від міжнародних організацій, таких як Європейський Союз, Міжнародний валютний фонд та Світовий банк. Ці організації ставлять жорсткі вимоги щодо прозорості та боротьби з корупцією як умови надання фінансової допомоги. Це стимулює проведення антикорупційних реформ, але водночас створює ризики формального виконання вимог без реальних змін);

3) цифровізація та нові технології (глобалізація сприяє поширенню цифрових технологій, які можуть використовуватися як для боротьби з корупцією (наприклад, електронне врядування), так і для її поширення (кіберзлочинність, використання криптовалют для приховання незаконних доходів));

4) поширення міжнародних стандартів (Україна поступово імплементує міжнародні антикорупційні стандарти, такі як Конвенція ООН проти корупції та Директива ЄС про боротьбу з відмиванням грошей. Проте ефективність цих

заходів залежить від політичної волі та здатності держави забезпечити їх виконання);

5) громадянська активність і глобальні рухи (глобалізація сприяє розвитку міжнародних антикорупційних ініціатив і рухів, таких як Transparency International. Українське громадянське суспільство активно долучається до цих процесів, що підвищує рівень обізнаності населення про проблеми корупції та способи її подолання).

У контексті глобалізації значний вплив на поширення корупції мають транснаціональні корпорації, які нерідко використовують корупційні механізми для досягнення своїх цілей у країнах із слабкими інституціями. Ця проблема набуває особливої актуальності в умовах сучасного міжнародного економічного порядку, де взаємодія між державами, корпораціями та громадянським суспільством стає дедалі складнішою. На цей аспект звертає увагу Л. С. Яструбецька, наголошуючи на необхідності посилення заходів забезпечення фінансової безпеки у рамках протидії корупції [76].

Вочевидь, корупція, як системне явище, є одним із найбільших викликів для правової держави та демократичних інститутів. У країнах із низьким рівнем інституційної стабільності та слабкою системою верховенства права транснаціональні корпорації часто використовують корупційні практики для отримання вигідних контрактів, уникнення регуляторних обмежень або забезпечення монопольного доступу до природних ресурсів. Такі дії не лише підривають економічний розвиток цих країн, але й створюють значні ризики для міжнародної безпеки.

Одним із ключових аспектів проблеми впливу транснаціональних корпорацій на політичні та економічні процеси є їх здатність використовувати значні ресурси для досягнення власних інтересів, що часто суперечать національним пріоритетам і принципам правової держави. У цьому контексті особливу увагу слід приділити механізмам лобіювання, які, хоча формально можуть бути легальними, фактично створюють умови для нерівного доступу до політичного впливу та формування нормативно-правової бази на користь

окремих економічних суб'єктів. Додатково загрозу становлять офшорні зони, які не лише сприяють ухиленню від оподаткування, але й стають інструментом для приховування незаконних фінансових операцій, що ускладнює боротьбу з корупцією та фінансовими злочинами. У цьому контексті важливу роль відіграє формування сучасних антикорупційних органів державної влади, здатних ефективно протидіяти зазначеним викликам. Згідно з дослідженням О. І. Пархоменко-Куцевіл у монографії «Формування та розвиток сучасних антикорупційних органів державної влади як основа запобігання та подолання корупції» [77], ключовими аспектами ефективної антикорупційної політики є розробка теоретико-методологічних підходів до її впровадження, а також забезпечення прозорості й підзвітності діяльності державних інституцій. Таким чином, для мінімізації негативного впливу транснаціональних корпорацій необхідно не лише вдосконалювати законодавство, але й забезпечувати його ефективне виконання через створення інституцій, здатних протидіяти корупційним ризикам і забезпечувати верховенство права.

Міжнародне право вже давно звернуло увагу на проблему корупції в діяльності транснаціональних корпорацій. Основою для боротьби з цим явищем стала прийнята у 1997 році Конвенція ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях [78]. Цей документ зобов'язує держави-учасниці криміналізувати підкуп іноземних посадових осіб і вживати заходів для попередження корупційних практик. Однак ефективність реалізації цієї конвенції значною мірою залежить від політичної волі урядів і рівня їхньої співпраці з міжнародними організаціями.

Ще одним важливим інструментом є Конвенція ООН проти корупції 2003 року [79], яка має універсальний характер і охоплює широкий спектр питань, пов'язаних із запобіганням і боротьбою з корупцією. Зокрема, вона передбачає заходи щодо підвищення прозорості діяльності приватного сектору, включаючи транснаціональні корпорації. Проте на практиці імплементація цих норм стикається з численними перешкодами, такими як відсутність ефективних механізмів моніторингу та недостатня координація між національними

правоохоронними органами.

Сучасні виклики вимагають використання нових підходів до вирішення проблеми корупції в діяльності транснаціональних корпорацій. Одним із перспективних напрямків є впровадження механізмів корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), які передбачають добровільне зобов'язання компаній діяти етично та прозоро. Такі ініціативи можуть включати запровадження антикорупційних політик, проведення незалежного аудиту та публікацію звітів про діяльність компанії [80, с. 160-170].

Важливу роль у боротьбі з корупцією відіграють також громадські організації та медіа, які можуть виступати як «сторожові пси» суспільства. Вони здатні розкривати випадки корупції, тиснути на уряди та корпорації з вимогою дотримання етичних стандартів і забезпечувати суспільний контроль за їхньою діяльністю. У цьому контексті особливого значення набуває захист викривачів, які повідомляють про корупційні дії всередині організацій [81].

Окрім того, слід враховувати роль цифрових технологій у боротьбі з корупцією. Наприклад, блокчейн-технології можуть забезпечити прозорість фінансових операцій і унеможливити маніпуляції з даними. Водночас використання великих даних (big data) дозволяє виявляти підозрілі схеми та прогнозувати ризики корупції.

Таким чином, проблема корупції в діяльності транснаціональних корпорацій залишається складним викликом для міжнародного співтовариства. Її подолання потребує комплексного підходу, який включає посилення міжнародно-правового регулювання, розвиток національних інституцій, активізацію громадянського суспільства та впровадження сучасних технологій. Лише за умови консолідації зусиль на всіх рівнях можна досягти суттєвих результатів у боротьбі з цим негативним явищем і створити передумови для сталого розвитку світової економіки. Як зазначає Б. М. Головкін у своїй роботі, ефективний механізм запобігання корупції має базуватися на комплексному підході, що включає як правові, так і організаційні заходи [82, с. 254-260].

Водночас Н. В. Ченшова та Л. О. Шпилька підкреслюють необхідність

вдосконалення антикорупційної політики в Україні шляхом посилення співпраці між державними органами та громадянським суспільством [83, с. 98-102]. Водночас, С. Б. Яковенко звертає увагу на важливість чіткого визначення сутності корупції та її класифікації, що дозволяє розробити дієві заходи протидії [84, с. 109-114].

Досвід інших країн також демонструє, що успішна антикорупційна політика вимагає врахування міжнародних стандартів і адаптації до місцевих умов. К. Ростовська аналізує міжнародну практику формування антикорупційних стратегій, наголошуючи на важливості прозорості та підзвітності державних інституцій [85, с. 118-122].

Варто звернути увагу на думки О. С. Бондаренко, який у своїй монографії акцентує на кримінально-правових аспектах протидії корупції, вказуючи на необхідність удосконалення законодавчої бази та посилення відповідальності за корупційні правопорушення [86]. У свою чергу, О. І. Пархоменко-Куцевіл наголошує на важливості формування сучасних механізмів функціонування антикорупційних органів, які б забезпечували ефективність їхньої діяльності [87, с. 34-37].

На важливість протидії транснаціональній корупції звертає увагу В. В. Сухонос, аналізуючи корупцію як складову способів легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Науковець підкреслює, що транснаціональна корупція є одним із найбільш небезпечних явищ сучасності, оскільки вона не лише підриває довіру до державних інституцій, але й сприяє поширенню злочинних схем у глобальному масштабі. Водночас, В. В. Сухонос зазначає, що корупція часто виступає інструментом для приховування незаконного походження коштів, створюючи ілюзію їхньої легальності через складні фінансові операції, які перетинають межі держав. У цьому контексті важливим є міжнародне співробітництво, спрямоване на розробку ефективних механізмів запобігання та боротьби з корупційними проявами. Особливу увагу слід приділяти гармонізації законодавства різних країн, посиленню прозорості фінансових операцій та впровадженню сучасних технологій для моніторингу

руху капіталу. Крім того, автор наголошує на необхідності підвищення рівня правової культури суспільства та формування нетерпимості до корупції на всіх рівнях, що є ключовим елементом у забезпеченні ефективної протидії цьому явищу [88, с. 63-71]

Отже, боротьба з корупцією в умовах глобалізації потребує системного підходу, який поєднує міжнародний досвід, адаптований до національних реалій, із запровадженням сучасних механізмів правового регулювання та організаційної взаємодії між усіма зацікавленими сторонами. Це дозволить не лише зменшити рівень корупції, але й сприяти зміцненню інституційної спроможності держави.

Відтак, детермінанти корупції в українському суспільстві можна умовно поділити на структурні, інституційні та культурні. Структурні фактори включають економічну нерівність, низький рівень доходів населення та слабкість економічної бази. Інституційні фактори пов'язані з недосконалістю правового регулювання, низькою ефективністю судової системи та недостатнім рівнем прозорості державного управління. Культурні ж аспекти охоплюють традиції патронажу, толерантність до корупційної поведінки та низький рівень правосвідомості громадян.

Ефективна боротьба з корупцією вимагає комплексного підходу, який включає політичні, економічні, соціальні та правові заходи. Передусім, це *посилення інституційної спроможності*. У цьому контексті надзвичайно важливо забезпечити незалежність судової влади, реформувати правоохоронні органи та створити ефективну систему антикорупційних інституцій. Посилення незалежності судової влади, реформа правоохоронних органів та створення ефективної системи контролю за діяльністю державних службовців є ключовими умовами для зменшення рівня корупції.

Ще одним важливим завданням є *забезпечення прозорості і підзвітності*. Важливо запровадити механізми електронного врядування, які мінімізують людський фактор у прийнятті рішень і забезпечують прозорість процесів. Впровадження електронного врядування, автоматизація процесів прийняття

рішень та забезпечення прозорості у сфері державних закупівель можуть значно знизити можливості для корупційних дій.

Підвищення правової культури відіграє не менш важливе значення. Саме тому, необхідно активізувати роботу з проведення освітніх програм і кампаній для підвищення обізнаності громадян про їхні права та механізми боротьби з корупцією. Проведення освітніх кампаній, спрямованих на формування нульової толерантності до корупції, є важливим елементом довгострокової стратегії боротьби з цим явищем.

Економічні реформи мають стати міцним фундаментом для зниження податкового навантаження, спрощення умов ведення бізнесу та боротьби з тіньовою економікою, що, у свою чергу, допоможе зменшити стимули для корупційної діяльності.

Вагомим підґрунтям має стати *міжнародна співпраця*, адже використання досвіду інших країн у боротьбі з корупцією та залучення міжнародної підтримки можуть сприяти підвищенню ефективності антикорупційних заходів. Окрім того, активна участь України у міжнародних антикорупційних ініціативах дозволить отримати доступ до найкращих практик і забезпечити зовнішній контроль за виконанням реформ.

Особливого значення набуває потреба *зміцнення громадянського суспільства*. Підтримка громадських організацій, які займаються моніторингом діяльності влади та викриттям корупційних схем, є важливим чинником у забезпеченні прозорості та підзвітності державних інституцій.

Очевидно, що корупція вже не обмежується вузьким науковим трактуванням як виключно злочинна діяльність окремого суб'єкта права. У сучасних умовах глобалізованого світу цей термін набуває більш широкого змісту, відображаючи системні явища у публічно-правовій сфері. Корупція все частіше розглядається як типова соціальна ситуація, властива певним групам осіб, які, використовуючи делеговані їм владні повноваження від імені народу, спрямовують їх на задоволення власних мафіозно-кланових або олігархічних інтересів. Такий підхід підкреслює її багатогранний характер та значний вплив

на суспільно-політичні процеси, що вимагає комплексного правового аналізу та впровадження ефективних механізмів протидії [89, с. 272-274].

Підсумовуючи викладене вище можемо зазначити, що корупція в перехідному українському суспільстві є складним і багатограним явищем, яке потребує системного підходу для його подолання. У контексті глобалізації боротьба з корупцією набуває нових викликів і можливостей, що вимагає від України активної взаємодії з міжнародною спільнотою та впровадження сучасних технологій і стандартів управління. Лише за умови комплексного підходу та політичної волі можна досягти значущих результатів у зниженні рівня корупції та забезпеченні сталого розвитку країни.

Отже, її подолання потребує системного підходу, що враховує всі аспекти проблеми: від реформування інституцій до зміни соціокультурних установок. Лише за умови активної участі всіх секторів суспільства можна досягти значного прогресу у боротьбі з цим явищем і створити умови для сталого розвитку України як правової держави.

З-поміж основних детермінант корупції доречно виділити: історичні та соціокультурні передумови; недосконалість правової системи; економічні чинники; політична нестабільність; недостатній громадський контроль через нерозвиненість громадянського суспільства; інституційна слабкість; відсутність ефективних механізмів притягнення до відповідальності; недостатнє фінансування правоохоронних органів і їх залежність від політичного впливу.

Водночас, варто зауважити окремі тенденції корупції, що спричинені процесами глобалізації. Так, хоча глобалізація відкрила нові можливості для міжнародної співпраці у боротьбі з корупцією, але одночасно нею було створено нові виклики. У випадку України ці тенденції проявляються у таких аспектах як: транснаціональна корупція (незаконне виведення капіталів за кордон, відмивання грошей через офшорні юрисдикції, участь міжнародних компаній у корупційних угодах із місцевими чиновниками тощо); вплив міжнародних організацій (шляхом постановки жорстких вимог щодо прозорості та боротьби з корупцією як умови надання фінансової допомоги, що стимулює

проведення антикорупційних реформ, але водночас створює ризики формального виконання вимог без реальних змін); цифровізації та нові технології (сприяє поширенню цифрових технологій, які можуть використовуватись і для протидії корупції, наприклад, електронне врядування, і для її поширення – кіберзлочинність, криптовалюта для приховування незаконних доходів); поширення міжнародних стандартів (відбувається поступова імплементація міжнародних антикорупційних стандартів, проте не завжди досягається ефективність цих заходів в силу відсутності політичної волі та здатності держави забезпечити їх виконання); громадянська активність і глобальні рухи (сприяють розвитку міжнародних антикорупційних рухів та ініціатив, таких як Transparency International, відбувається активна включеність українського громадянського суспільства).

1.3. Сутність запобігання корупції як сфери правоохорони

Корупція є однією з найбільш небезпечних загроз для функціонування правової держави, демократичних інститутів та суспільної довіри до органів влади. Окрім того, поширення корупції підриває основи демократичного устрою, верховенства права, економічного розвитку та економічної стабільності, соціальної справедливості і правопорядку. У цьому контексті запобігання корупції як сфера правоохоронної діяльності відіграє ключову роль у забезпеченні верховенства права та захисті публічних інтересів, спрямована на забезпечення законності, прозорості та ефективності функціонування державних інституцій.

Запобігання корупції – це сукупність організаційно-правових, адміністративних, інформаційних, освітніх і соціальних заходів, спрямованих на усунення умов та причин, які сприяють виникненню корупційних проявів. Ця діяльність охоплює як попередження можливих правопорушень, так і формування антикорупційної культури в суспільстві.

Водночас, запобігання корупції можна розуміти як систему заходів, спрямованих на усунення передумов для виникнення корупційних правопорушень, мінімізацію їх наслідків та створення умов для доброчесної поведінки суб'єктів публічного управління. У широкому розумінні цей процес охоплює як нормативно-правове регулювання, так і практичну діяльність державних органів, громадських інституцій та приватного сектору.

Значення запобігання корупції виходить за межі суто правоохоронної сфери. Воно включає забезпечення суспільної довіри до державних органів, підвищення ефективності державного управління, а також створення сприятливого інвестиційного клімату. Саме тому боротьба з корупцією є не лише юридичним, але й соціальним, економічним та політичним завданням.

Натомість, запобігання корупції є одним із ключових напрямків діяльності правоохоронних органів, який потребує комплексного підходу та ефективної взаємодії всіх зацікавлених сторін.

На думку А. І. Суббота, якість функціонування державного апарату, що здійснює правоохоронну діяльність, є одним із найважливіших чинників, які визначають рівень правопорядку в суспільстві. Ефективність роботи правоохоронних органів безпосередньо впливає на довіру громадян до державних інституцій, забезпечення стабільності в суспільстві та дотримання принципів верховенства права [90, с. 198].

У цьому контексті також доречно звернути увагу на те, що основним завданням правоохоронних органів є захист прав і свобод громадян, а також забезпечення дотримання правових норм у всіх сферах суспільного життя. Це завдання включає в себе широкий спектр функцій: від розслідування злочинів і протидії корупції до охорони громадського порядку та забезпечення безпеки громадян.

У сучасному суспільстві правоохоронні органи виконують роль гаранта правової стабільності. Вони є інструментом реалізації правових норм, які регулюють поведінку осіб, а також механізмом контролю за дотриманням цих норм. Ефективна діяльність таких органів є запорукою того, що кожна особа

може розраховувати на захист своїх прав і законних інтересів.

Рівень компетентності, професійності та моральної порядності працівників правоохоронних органів є важливою складовою успішного функціонування цих структур. Згідно з міжнародними стандартами, працівники правоохоронних органів повинні відповідати високим вимогам щодо етичної поведінки, неупередженості та дотримання прав людини. Це особливо актуально в умовах демократичної держави, де громадяни очікують від правоохоронців не лише професійності, а й справедливості та людяності в їхніх діях.

Добросовісність працівників правоохоронних органів є фундаментальною передумовою для забезпечення довіри суспільства до системи правосуддя. Будь-які прояви корупції, зловживання службовим становищем чи порушення прав громадян з боку представників правоохоронних органів негативно впливають на репутацію державного апарату та знижують його ефективність.

Водночас, необхідно акцентувати на тому, що сучасна правоохоронна система стикається з численними викликами. Одним із найбільш актуальних є проблема корупції, яка підриває основи правопорядку та створює атмосферу недовіри до державних інституцій. Іншим важливим викликом є необхідність адаптації правоохоронної системи до нових викликів, пов'язаних із розвитком інформаційних технологій, зокрема кіберзлочинності.

Окрім того, глобалізація та інтеграційні процеси призводять до появи транснаціональної злочинності, яка вимагає від правоохоронних органів нових підходів до співпраці як на національному, так і на міжнародному рівнях. У цьому контексті важливу роль відіграє обмін інформацією між країнами, а також координація дій у боротьбі зі злочинністю.

Принцип верховенства права є наріжним каменем демократичного суспільства. Він передбачає, що всі особи, включаючи представників державної влади, підкоряються закону. Для правоохоронних органів це означає необхідність діяти виключно в межах закону та уникати будь-яких дій, які можуть бути сприйняті як перевищення службових повноважень.

Дотримання принципу верховенства права також передбачає забезпечення прозорості та підзвітності діяльності правоохоронних органів. Громадськість повинна мати можливість контролювати діяльність цих структур, щоб запобігати зловживанням і забезпечувати дотримання прав людини.

Для підвищення ефективності роботи правоохоронних органів необхідно проводити системні реформи, спрямовані на вдосконалення їхньої структури та функціонування. Одним із ключових напрямків таких реформ є впровадження сучасних технологій у діяльність правоохоронців. Це стосується не лише технічного оснащення, але й створення ефективних інформаційних систем для обробки даних та аналітики.

Ще одним важливим аспектом реформування є підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів. Це включає як професійну підготовку, так і навчання етичним стандартам поведінки. Інвестиції в освіту та професійний розвиток кадрів є необхідною умовою для формування компетентного та добросовісного персоналу.

Не менш важливим є забезпечення незалежності правоохоронних органів від політичного впливу. Це дозволить уникнути використання їх у політичних цілях і забезпечить об'єктивність у прийнятті рішень.

Ефективна робота правоохоронних органів є запорукою стабільності та розвитку правової держави. Забезпечення високого рівня компетентності, добросовісності та моральної порядності працівників цих органів має стати пріоритетом державної політики. Лише за умови дотримання принципів верховенства права, прозорості та підзвітності можна досягти високого рівня довіри громадян до системи правосуддя та зміцнити основи демократичного суспільства, а також запобігати такому негативному явищу як корупція.

Як зазначає згадуваний нами А. І. Суббот, юридична наука приділяє особливу увагу органам спеціального призначення, зокрема так званім правоохоронним органам. У загальному розумінні, «правоохоронна діяльність» охоплює забезпечення законності, підтримання правопорядку в суспільстві,

протидію правопорушенням, а також захист законних прав та інтересів громадян, юридичних осіб, суспільства та держави. Теоретично, виконання таких функцій є обов'язком усіх суб'єктів суспільних відносин, включаючи громадян, юридичних осіб, органи законодавчої, виконавчої та судової влади. Однак для більшості з них ця діяльність не є основною функцією, на відміну від спеціалізованих органів, які створені саме для реалізації завдань у сфері правоохоронної діяльності [91, с. 246].

На переконання науковця, до правоохоронних органів слід відносити державні установи, для яких основною (спеціалізованою) функцією є забезпечення дотримання законності, підтримання правопорядку, протидія правопорушенням, а також захист законних прав та інтересів громадян, юридичних осіб, суспільства та держави в цілому [91, с. 246].

Натомість, К. О. Кривошеев визначає правоохоронні органи як систему державних установ, основною метою функціонування яких є здійснення правоохоронної діяльності відповідно до норм чинного законодавства України. Ця діяльність спрямована на забезпечення державної безпеки, охорону державного кордону, а також на захист прав, свобод і законних інтересів як держави, так і громадян [92, с. 71].

Правоохоронні органи відіграють центральну роль у реалізації державної антикорупційної політики. Їх діяльність у цій сфері спрямована на виявлення, розслідування та притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних правопорушень. Однак важливо розуміти, що ефективна протидія корупції неможлива без комплексного підходу, який включає як репресивні, так і превентивні заходи.

Як зауважує Ю. М. Беліков, попередження правопорушень, як особлива складова системи соціального обслуговування, спрямована на забезпечення законності, підтримання правопорядку та протидію злочинності, яка є одним із найбільш небезпечних і деструктивних явищ у суспільному житті, завжди залишалася актуальною. З розвитком суспільства підходи до охорони правопорядку зазнали суттєвих трансформацій. Ключовою зміною стало те, що

заходи покарання почали розглядатися у взаємозв'язку із заходами попередження, причому в багатьох державах світу, зокрема й в Україні, пріоритет віддається саме превентивним заходам [93, с. 282].

На думку А. В. Мовчана, боротьба з корупцією в Україні є одним із ключових завдань державної політики. Від часу проголошення незалежності корупція розглядається як серйозна загроза національній безпеці, соціально-економічній стабільності та перспективам економічного розвитку країни. Корупційні прояви мають руйнівний вплив на основоположні конституційні принципи, зокрема на забезпечення соціальної справедливості та рівності громадян перед законом. Вона підриває довіру суспільства до державних інституцій, створює умови для дискредитації ринкових механізмів, які сприяють розвитку конкуренції, та ускладнює боротьбу з монополізацією економіки. Крім того, корупція сприяє прийняттю нормативно-правових актів, що лобіюють інтереси окремих груп, стимулює масштабні зловживання владою та посилює криміналізацію суспільних відносин. Ефективна протидія цьому явищу є необхідною умовою для забезпечення сталого розвитку держави та зміцнення демократичних засад суспільства [94, с. 116].

Як зазначає Ю. Я. Коцан-Олинець, проблематика, пов'язана з правозастосовною діяльністю, займає одне з центральних місць у юридичній науці. Особливої значущості ці питання набули в умовах формування правової держави та громадянського суспільства в Україні. Це обумовлено необхідністю утвердження верховенства права як фундаментального принципу функціонування держави та суспільства, а також забезпечення дієвого застосування норм права у всіх сферах державного управління та суспільного життя [95, с. 52].

Дослідниця висловлює обґрунтовану думку, що більшість наукових визначень поняття «правозастосовна діяльність» мають комплексний характер. Це означає, що вони поєднують у собі елементи традиційних дефініцій, заснованих на використанні родових і видових ознак, а також операціональних визначень, які акцентують на практичному аспекті. Як зазначає науковиця, при

формулюванні дефініції «правозастосовна діяльність» зазвичай використовують родові поняття, яке можна описати як «діяльність компетентних суб'єктів», хоча це формулювання може мати незначні варіації залежно від контексту [95, с. 53].

Згідно з міжнародними стандартами, такими як Конвенція ООН проти корупції [79], запобігання корупції є пріоритетним напрямом боротьби з цим явищем. Вона передбачає створення ефективних механізмів контролю, прозорості та підзвітності в діяльності державних органів, а також забезпечення неупередженості правоохоронних структур.

Отже, правоохоронні органи є центральною ланкою у системі протидії корупції. Їх основними завданнями є:

1. Виявлення та усунення причин і умов корупції. Це включає аналіз законодавчих прогалин, які можуть сприяти зловживанням владою, а також моніторинг діяльності посадових осіб.

2. Розслідування корупційних злочинів. Хоча основна увага зосереджена на попередженні, правоохоронні органи також займаються розкриттям вже скоєних злочинів і притягненням винних до відповідальності.

3. Освітня діяльність. Органи правоохорони активно сприяють формуванню правосвідомості громадян через інформаційно-просвітницькі кампанії, спрямовані на популяризацію антикорупційних стандартів поведінки.

4. Міжнародна співпраця. Оскільки корупція часто має транснаціональний характер, важливим є обмін інформацією та досвідом із закордонними партнерами.

Успішна реалізація цих завдань можлива лише за умови дотримання принципів законності, об'єктивності та прозорості в діяльності правоохоронців.

Превентивна діяльність правоохоронних органів включає:

1. Моніторинг і аналіз корупційних ризиків. Виявлення сфер діяльності, найбільш вразливих до корупції, дозволяє розробляти цільові заходи для їх нейтралізації.

2. Розробка та впровадження антикорупційних стандартів. Це стосується

як внутрішніх процедур у державних органах, так і загальних норм поведінки для державних службовців.

3. Підвищення рівня правової культури населення. Інформування громадян про їх права та способи захисту від корупційних проявів сприяє формуванню нетерпимості до цього явища.

Превентивний підхід до боротьби з корупцією передбачає впровадження таких ключових механізмів:

1. Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів. Цей процес дозволяє виявити положення законодавства, які можуть створювати ризики для виникнення корупційних схем.

2. Декларування доходів і майна посадових осіб. Такий механізм забезпечує прозорість фінансового стану державних службовців і дозволяє виявляти випадки незаконного збагачення.

3. Конфлікт інтересів. Правоохоронні органи повинні контролювати дотримання правил щодо уникнення конфлікту інтересів серед посадових осіб.

4. Захист викривачів корупції. Створення умов для безпечного повідомлення про корупційні правопорушення є важливим елементом превентивної роботи.

5. Цифровізація управлінських процесів. Використання сучасних технологій, таких як електронне урядування, мінімізує людський фактор у прийнятті рішень і знижує ризики корупції.

У межах характеристики суб'єктів, відповідальних за запобігання корупції, слід звернути увагу на позицію В. О. Мартиненка, який визначає суб'єктів, що здійснюють протидію зловживанням владою або службовим становищем з боку державних службовців. Вчений наголошує, що в сучасних умовах запобігання злочинам у сфері службової діяльності є завданням не лише правоохоронних органів, але й інших державних установ та громадських організацій. Згідно з чинним законодавством, до системи державних правоохоронних органів, які беруть участь у протидії зловживанням владними повноваженнями, входять такі установи, як Генеральна прокуратура України, Національне антикорупційне

бюро України, Служба безпеки України, Державна фіскальна служба України, Національне агентство з питань запобігання корупції та Державне бюро розслідувань. Таким чином, запобігання корупційним правопорушенням здійснюється комплексно за участю як спеціалізованих державних структур, так і громадських об'єднань, що сприяє ефективнішій боротьбі з цим явищем [96, с. 133].

Згідно з позицією В. О. Мартиненка, до уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції належать такі органи: Національне агентство з питань запобігання корупції, визначене частиною першою статті 4 Закону України «Про запобігання корупції»; Національне антикорупційне бюро України, діяльність якого регулюється Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України»; Спеціалізована антикорупційна прокуратура, що функціонує відповідно до частини п'ятої статті 8 Закону України «Про прокуратуру»; а також Вищий антикорупційний суд, утворений згідно з пунктом другим частини другої статті 31 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Ці інституції є ключовими елементами системи протидії корупції в Україні, виконуючи різноманітні функції, спрямовані на забезпечення прозорості, підзвітності та дотримання законності в суспільстві [96, с. 133].

Вчений підкреслює, що запобігання зловживанню владою або службовим становищем, яке може мати місце серед державних службовців, здійснюється через комплекс заходів, що покладаються на спеціалізовані органи у сфері боротьби з корупцією. Зокрема, до таких органів належать Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України та Спеціалізована антикорупційна прокуратура, які виконують функції контролю, моніторингу та розслідування корупційних правопорушень. Окрім цього, важливу роль відіграють правоохоронні органи, що здійснюють досудове розслідування, серед яких виділяються Національна поліція України, Служба безпеки України, Державна фіскальна служба України та Державне бюро розслідувань. Координація діяльності зазначених установ спрямована на забезпечення ефективного функціонування механізмів протидії корупції, що є

ключовим елементом захисту принципів верховенства права та доброчесності державного управління [96, с. 133-134].

Необхідно погодитись з думками В. В. Башкатової, яка зазначає, що роль держави у регулюванні суспільних відносин залишається ключовою, адже саме від її злагодженої та ефективної політики залежить забезпечення належного правового порядку, що вимагає системного підходу до вирішення актуальних завдань. Виклики, пов'язані з економічною нестабільністю, збройним конфліктом на сході країни, поширенням корупційних правопорушень та зростанням правового нігілізму серед населення, вимагають комплексного підходу до вдосконалення правової політики держави. Для подолання цих проблем необхідно здійснити глибокий аналіз принципів правового регулювання, а також розробити науково обґрунтовані концепції та практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності організаційних, правових і політичних механізмів. Лише за умов системного підходу та інтеграції теоретичних знань із практичними потребами можливо досягти якісного удосконалення правового середовища й забезпечити стабільний розвиток суспільства [95, с. 119].

Дослідниця підкреслює, що ефективність запобігання та протидії корупційним проявам значною мірою залежить від дієвості державної політики, яка знаходить свій прояв у роботі уповноважених органів та їх посадових осіб. Ці органи несуть відповідальність за забезпечення реалізації національної антикорупційної правової стратегії, спрямованої на попередження та боротьбу з корупцією [97, с. 119].

З огляду на викладене вище, можемо з упевненістю стверджувати, що питання запобігання корупції є ключовим аспектом забезпечення правопорядку, зокрема у контексті функціонування правоохоронних органів і реалізації їхніх повноважень. Як свідчить Зубкова Л.А., сучасний стан боротьби з корупцією в Україні характеризується низкою проблем, серед яких недосконалість законодавчої бази, недостатня ефективність інституційного механізму та відсутність дієвих превентивних заходів [98, с. 32-35]. У цьому контексті

важливим є впровадження Національної антикорупційної стратегії, яка, за словами Р. Гречанюка, виступає системним інструментом для координації дій державних органів у запобіганні корупції [99, с. 29-35]. Крім того, як зазначає Соснін О., інтеграція світового досвіду у вітчизняну практику боротьби з корупцією має стати пріоритетним напрямом реформування антикорупційної політики [100, с. 14-19]. Особливої уваги заслуговує адміністративно-правовий статус Національного агентства з питань запобігання корупції, яке, згідно з дослідженнями В. В. Башкатової та О. П. Світличного, виконує ключову роль у формуванні антикорупційної культури та забезпеченні прозорості діяльності державних інституцій [101, с. 103-110]. Відтак, ефективна протидія корупції вимагає комплексного підходу, що поєднує вдосконалення законодавства, підвищення професійності правоохоронних органів, міжнародну співпрацю та активізацію громадянського суспільства у цьому процесі.

Отже, можемо стверджувати, що сутність запобігання корупції як важливого елемента правоохоронної діяльності визначається через створення та реалізацію механізмів, спрямованих на виявлення, мінімізацію та усунення корупційних ризиків у функціонуванні органів державної влади, місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічного права. Ефективність цього процесу забезпечується за допомогою нормативно-правового регулювання, діяльності спеціалізованих антикорупційних органів, підвищення прозорості управлінських процедур та формування стійкої антикорупційної культури і серед громадян, і в середовищі самих правоохоронних структур. Особливе значення надається налагодженню конструктивної співпраці між державними інституціями та громадянським суспільством, що є важливим чинником у зміцненні довіри до правоохоронної системи та забезпеченні дотримання основоположних принципів.

Ефективне запобігання корупції можливе лише за умови активної участі громадянського суспільства у цьому процесі. Громадські організації, журналісти-розслідувачі та активні громадяни відіграють важливу роль у виявленні фактів зловживань і здійсненні громадського контролю за діяльністю органів влади.

Держава, у свою чергу, повинна створювати умови для такої взаємодії, забезпечуючи прозорість своєї діяльності та доступ до публічної інформації. Законодавче регулювання має гарантувати захист прав тих осіб, які беруть участь у викритті корупційних схем.

Особливу гостроту питання протидії корупції створює у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні та суттєвою проблемою корупції в оборонній сфері, яка має критичний вплив на національну безпеку та обороноздатність держави. У цьому контексті правоохоронна система відіграє ключову роль у виявленні, розслідуванні та притягненні до відповідальності осіб, причетних до корупційних правопорушень. Особливого значення набуває забезпечення прозорості державних закупівель військової техніки, обладнання та послуг, що є важливими для функціонування Збройних Сил України.

Незважаючи на значний прогрес у розробці антикорупційних механізмів, існує низка викликів, які ускладнюють ефективну реалізацію заходів із запобігання корупції:

1. Недостатній рівень політичної волі. У деяких випадках відсутність підтримки на найвищому рівні стає перешкодою для впровадження реформ.

2. Недовіра до правоохоронних органів. Негативне сприйняття роботи правоохоронців серед населення може нівелювати їхні зусилля у боротьбі з корупцією.

3. Складність виявлення прихованих схем. Корупційні злочини часто мають складну структуру, що ускладнює їх розкриття.

4. Міжнародний характер корупції. Транснаціональні схеми вимагають координації між різними країнами та міжнародними організаціями.

Запобігання корупції як сфера правоохоронної діяльності є невід'ємною складовою забезпечення правопорядку та стабільності держави. Ефективна реалізація превентивних заходів потребує комплексного підходу, який передбачає взаємодію державних інституцій, громадянського суспільства та міжнародної спільноти.

Успіх у цій сфері залежить від політичної волі, професійної

компетентності правоохоронців та активної участі громадян у боротьбі з корупцією. Лише спільними зусиллями можна створити умови для формування прозорого та справедливого суспільства, де принципи верховенства права будуть неухильно дотримуватися всіма учасниками суспільного життя.

Висновки до розділу 1

Підсумовуючи проведений у першому розділі аналіз теоретико-методологічного підґрунтя дослідження діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні в адміністративно-правовому вимірі можемо зробити такі висновки:

1. Адміністративно-правова характеристика діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні вимагає комплексного та багатовимірного підходу до її аналізу, що передбачає інтеграцію різних методологічних підходів для забезпечення об'єктивного і всебічного розуміння цього складного явища. Основою дослідження є системний підхід, який дозволяє розглядати антикорупційну діяльність як цілісну систему, що складається з різноманітних елементів та взаємозв'язків між ними. Важливим аспектом є також застосування порівняльного методу, який сприяє виявленню найкращих практик інших держав у сфері боротьби з корупцією та їх адаптації до українського контексту. Крім того, використання історичного методу дає змогу простежити еволюцію антикорупційного законодавства, виявити ключові тенденції його розвитку та оцінити вплив історичних факторів на формування сучасної правової бази. Методологічні засади дослідження включають міждисциплінарний підхід, що інтегрує правові, соціологічні, економічні та політичні аспекти, забезпечуючи глибокий аналіз ефективності існуючих механізмів запобігання корупції. Такий підхід дозволяє розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення правових інструментів та організаційних заходів у цій сфері, сприяючи посиленню антикорупційної

політики держави.

2. Дослідження адміністративно-правових аспектів діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні є важливим етапом у процесі удосконалення національної антикорупційної політики. Воно сприяє не лише підвищенню ефективності функціонування відповідних органів, але й формуванню більшої довіри громадськості до державних інституцій. Водночас варто зазначити, що тема запобігання корупції в Україні зберігає значний потенціал для подальших наукових досліджень. Незважаючи на наявність численних наукових праць, присвячених аналізу правових інструментів протидії корупції, залишається актуальним завдання систематизації та узагальнення цих напрацювань. Особливу увагу слід приділити визначенню ролі та функцій ключових суб'єктів у цій сфері, таких як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та інші органи виконавчої влади, оскільки їх ефективна взаємодія є основою для створення дієвої системи запобігання та протидії корупції.

3. Наукове вивчення адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні спрямоване на ідентифікацію ключових проблем та викликів, що перешкоджають ефективній реалізації антикорупційної політики. Основними проблемами є недостатня взаємодія між державними органами, обмеженість фінансових і кадрових ресурсів, нечіткість критеріїв оцінки результативності заходів протидії корупції, а також низький рівень довіри громадськості до державних інституцій. Важливим аспектом є дослідження теоретичних засад і практичних механізмів функціонування суб'єктів запобігання корупції, зокрема аналіз існуючих моделей організації їх діяльності. Особливу увагу слід приділити удосконаленню нормативно-правової бази, забезпеченню прозорості та підзвітності антикорупційних органів, а також посиленню їх інституційної спроможності. Результати такого дослідження мають включати рекомендації щодо оптимізації адміністративно-правових інструментів боротьби з корупцією, що дозволить підвищити ефективність антикорупційних заходів і сприятиме зміцненню демократичних

основ правової держави в Україні.

4. Аналіз чинників, що сприяють корупції в Україні, є важливим завданням для дослідників і практиків, оскільки це дозволяє виявити основні причини та умови, які сприяють поширенню цього явища, а також розробити ефективні механізми його запобігання. У контексті трансформаційних процесів, що тривають в Україні після здобуття незалежності, країна стикається з численними викликами, серед яких реформування правової системи, мінімізація впливу олігархічних структур та боротьба з бюрократичними зловживаннями. Основними детермінантами корупції в Україні є низький рівень правової культури серед населення, недосконалість законодавчої бази, недостатня прозорість функціонування державних органів, а також вплив неформальних соціальних зв'язків і патерналістських відносин. Важливим фактором є також економічна нестабільність, нерівномірний розподіл ресурсів та відсутність ефективного контролю за використанням бюджетних коштів. Корупція в Україні має багатофакторний характер і обумовлена як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. Основні групи детермінантів корупції можна поділити на політичні, економічні, соціокультурні та історичні, недоліки правової системи, інституційні фактори та недостатній рівень громадського контролю. Усвідомлення цих аспектів є ключовим для формування стратегій протидії корупції та зміцнення верховенства права в країні.

5. Корупція в перехідному українському суспільстві є складним соціально-правовим феноменом, який вимагає комплексного та системного підходу для його ефективного подолання. У сучасних умовах глобалізації боротьба з корупцією стає не лише внутрішньодержавним завданням, але й інтегральною частиною міжнародного співробітництва, що потребує впровадження передових технологій управління, адаптації міжнародних стандартів та активної взаємодії з глобальними інституціями. Для досягнення відчутних результатів у зниженні рівня корупції необхідно здійснити реформування інституційної системи, удосконалити законодавчу базу, а також

сприяти зміні соціокультурних установок, що толерують корупційні практики. Лише за умов політичної волі, прозорості державного управління та активного залучення громадянського суспільства можливе створення ефективної антикорупційної системи, яка стане фундаментом для забезпечення сталого розвитку України як правової демократичної держави.

6. Сучасні процеси глобалізації значною мірою впливають на формування нових тенденцій у сфері корупції, створюючи як можливості для міжнародної співпраці у боротьбі з цим явищем, так і нові виклики. В Україні ці тенденції проявляються в кількох ключових аспектах. По-перше, транснаціональна корупція, яка включає незаконне виведення капіталів за кордон, відмивання коштів через офшорні юрисдикції та участь міжнародних компаній у корупційних схемах із місцевими посадовцями. По-друге, вплив міжнародних організацій, що через запровадження жорстких вимог до прозорості та антикорупційних заходів як умови отримання фінансової допомоги стимулюють реформи, але водночас несуть ризик формального виконання вимог без реальних змін. По-третє, цифровізація та новітні технології, які, з одного боку, сприяють впровадженню інструментів електронного врядування для протидії корупції, а з іншого – можуть використовуватися для кіберзлочинності чи приховування незаконних доходів через криптовалюту. По-четверте, поширення міжнародних стандартів у сфері боротьби з корупцією, яке, хоча й сприяє поступовій імплементації світових практик, часто стикається з перешкодами у вигляді недостатньої політичної волі та інституційної спроможності держави. Нарешті, громадянська активність і глобальні антикорупційні рухи, такі як Transparency International, відіграють важливу роль у залученні українського суспільства до міжнародних ініціатив та сприяють підвищенню обізнаності щодо проблеми корупції. Таким чином, глобалізація є двояким явищем у контексті боротьби з корупцією, поєднуючи як позитивні аспекти, так і значні виклики.

7. Запобігання корупції являє собою комплекс заходів, спрямованих на усунення умов, що сприяють виникненню корупційних правопорушень,

зменшення їх негативних наслідків та формування середовища, яке стимулює добросчесну поведінку суб'єктів публічного управління. Цей процес охоплює як правове регулювання, так і практичну діяльність державних органів, громадських організацій та приватного сектору. Важливість запобігання корупції виходить за межі правоохоронної функції держави, оскільки вона впливає на рівень суспільної довіри до державних інституцій, ефективність управлінських процесів та створення позитивного інвестиційного клімату. Боротьба з корупцією є багатогранним завданням, яке включає юридичні, соціальні, економічні та політичні аспекти. У контексті правоохоронної діяльності запобігання корупції є ключовим елементом забезпечення правопорядку та стабільності держави. Реалізація превентивних заходів вимагає системного підходу, що передбачає тісну взаємодію між державними органами, громадянським суспільством та міжнародними партнерами. Успішне протистояння корупції залежить від наявності політичної волі, високого рівня професійної підготовки правоохоронців та активної позиції громадян у цьому процесі. Лише спільними зусиллями можливо досягти формування прозорого суспільства, де принципи верховенства права стануть фундаментом для всіх учасників суспільного життя.

8. Проблематика протидії корупції набуває особливої актуальності в умовах запровадження воєнного стану в Україні, зокрема через значні ризики корупційних проявів у сфері оборони, що безпосередньо впливають на національну безпеку та обороноздатність держави. У цьому аспекті центральну роль відіграють правоохоронні органи, які здійснюють функції з виявлення, розслідування і притягнення до юридичної відповідальності осіб, причетних до корупційних правопорушень. Особливу увагу слід приділяти забезпеченню прозорості процедур державних закупівель військової техніки, обладнання та послуг, які є критично важливими для ефективного функціонування Збройних Сил України. Ефективна боротьба з корупцією в оборонній сфері є необхідною умовою для збереження стратегічної стабільності та забезпечення захисту державного суверенітету.

РОЗДІЛ 2

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ

2.1. Загальнотеоретична характеристика системи запобігання корупції в Україні

Корупція є однією з найбільш актуальних проблем сучасного суспільства, яка негативно впливає на розвиток держави, підриває довіру громадян до органів влади та створює суттєві перешкоди для економічного і соціального прогресу. В Україні боротьба з корупцією є пріоритетним напрямом державної політики, що обумовлює необхідність формування ефективної системи запобігання цьому явищу.

На думку дослідників С. В. Мирославського та А. В. Лещенка, корупція становить системне явище, яке має руйнівний вплив на функціонування державних інституцій, знижує довіру громадян до органів влади та створює загрозу для реалізації основоположних прав і свобод людини. Її присутність призводить до зниження ефективності державного управління, посилює нерівність у доступі до державних ресурсів і послуг, а також створює умови для зловживання владними повноваженнями. У політичній площині корупція сприяє концентрації влади в руках обмеженого кола осіб, що суперечить демократичним принципам і підриває засади верховенства права. В економічному аспекті корупційні практики зменшують інвестиційну привабливість країни, стимулюють розвиток тіньової економіки та призводять до нерівномірного розподілу національного багатства. Соціальні наслідки корупції проявляються у зниженні довіри громадян до державних установ, що послаблює соціальну єдність і підриває основи громадянського суспільства. Для ефективного подолання корупції необхідний комплексний підхід, який

включає удосконалення антикорупційного законодавства, забезпечення прозорості діяльності органів влади, підвищення правової свідомості населення та запровадження дієвих механізмів контролю за дотриманням законодавства. У цьому процесі важливе значення мають міжнародні стандарти та практики, які слід адаптувати до національних умов із врахуванням специфіки українського суспільства [102, с. 25-26].

Аналізуючи систему запобігання корупції в Україні варто акцентувати на тому, що корупція залишається однією з найгостріших проблем сучасного українського суспільства, що впливає на всі аспекти державного управління, економіки та соціального життя. У контексті євроінтеграційних процесів та прагнення України до побудови прозорої та ефективної системи управління, питання запобігання корупції набуває особливого значення. Подаючи загальнотеоретичну характеристику системи запобігання корупції в Україні варто, передусім, зазначити, що система запобігання корупції в Україні перебуває на етапі активного становлення, що супроводжується як значними досягненнями, так і суттєвими викликами. Аналіз наукових праць свідчить про необхідність комплексного підходу до вирішення проблем корупції, який включає правові, організаційні та соціальні аспекти. Лише за умови ефективної координації між державою, громадянським суспільством і міжнародними партнерами Україна зможе досягти значного прогресу у боротьбі з корупцією і закласти міцний фундамент для сталого розвитку суспільства.

Так, аналізуючи сучасний стан антикорупційної політики в Україні, О. Ю. Дубинський та К. О. Дубова, акцентують на необхідності створення ефективного механізму взаємодії між державними органами, громадянським суспільством та міжнародними партнерами. Автори наголошують, що успіх антикорупційної політики залежить від її комплексного характеру, який включає правове регулювання, організаційні заходи та підвищення рівня правосвідомості населення. У цьому контексті важливим є забезпечення прозорості діяльності державних інституцій, що досягається шляхом впровадження сучасних технологій електронного урядування, публічного

доступу до інформації про бюджетні витрати та державні закупівлі. Крім того, необхідно посилити відповідальність посадових осіб за корупційні правопорушення, що передбачає удосконалення кримінального та адміністративного законодавства. Значну увагу слід приділити формуванню культури нетерпимості до корупції серед населення через освітні програми, інформаційні кампанії та залучення громадських організацій до моніторингу діяльності органів влади. Водночас автори підкреслюють важливість міжнародної співпраці у цій сфері, зокрема обміну досвідом з іншими країнами, які досягли успіху у боротьбі з корупцією, а також залучення технічної та фінансової допомоги від міжнародних організацій. Таким чином, ефективна антикорупційна політика має базуватися на принципах прозорості, підзвітності та системного підходу, що сприятиме зміцненню верховенства права та довіри громадян до державних інституцій [103, с. 61-66].

Водночас, автори цілком аргументовано стверджують, що державна антикорупційна політика є багатокomпонентною системою, яка охоплює нормативно-правове регулювання, інституційне забезпечення та механізми громадського контролю. Вона спрямована на створення умов для мінімізації корупційних ризиків у публічному управлінні та забезпечення прозорості державних процесів. Проте, як свідчить аналіз, існує значний розрив між задекларованими цілями та реальними досягненнями в цій сфері [103, с. 64].

Враховуючи сучасний стан антикорупційної політики в Україні, важливо підкреслити, що ефективна боротьба з корупцією можлива лише за умов системного підходу, який охоплює як нормативно-правові, так і організаційно-інституційні заходи. Як зазначають дослідники, зокрема Джексон, Гасс та Койдл (Jackson, D.; Huss, O.; Keudel, O.) [104], для досягнення сталого результату у сфері запобігання корупції необхідно впроваджувати конструктивні моделі управління, які базуються на прозорості, підзвітності та широкій участі громадськості. Одним із ключових аспектів є забезпечення ефективного функціонування спеціалізованих антикорупційних органів, які

мають бути незалежними, професійними та забезпеченими відповідними ресурсами.

Натомість, І. М. Дмитрук та Ю. В. Ломжець [105, с. 100-121] підкреслюють важливість удосконалення правового регулювання через гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами у сфері боротьби з корупцією. Водночас В. А. Абдуллаєв [106, с. 5-13] звертає увагу на значущість громадянського суспільства у створенні ефективних механізмів громадського контролю, що сприяє підвищенню рівня прозорості та довіри до державних органів. Незважаючи на досягнутий прогрес у сфері антикорупційного законодавства, дослідники наголошують на необхідності подальшого вдосконалення нормативно-правової бази з урахуванням міжнародного досвіду. Особливо важливою є імплементація принципів прозорості, підзвітності та відкритості, які закріплені в міжнародних документах, таких як Конвенція ООН проти корупції та рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO). Одним із ключових аспектів є забезпечення незалежності антикорупційних органів, що є основною передумовою їх ефективної діяльності. Провідні експерти також наголошують, що важливими елементами антикорупційної політики є активна участь громадянського суспільства та засобів масової інформації у виявленні й попередженні корупційних правопорушень. Залучення громадськості до процесів ухвалення рішень і створення умов для функціонування незалежних медіа сприяють формуванню культури нульової толерантності до корупції та зміцненню довіри до державних інституцій. Таким чином, комплексний підхід, що включає правове регулювання, інституційні реформи та активну участь громадянського суспільства, є необхідним для досягнення сталих результатів у боротьбі з корупцією.

В умовах євроінтеграції, як зазначають А. Я. Палюх, Д. С. Коломієць та О. М. Шишова [107, с. 56-62], особливого значення набуває адаптація українського законодавства до європейських стандартів, що дозволить не лише підвищити ефективність боротьби з корупцією, але й створити умови для

сталого соціально-економічного розвитку.

У цьому контексті важливим є також врахування антикорупційних механізмів у системі публічного адміністрування, які, як зазначають К. А. Возняковська, Д. А. Біленець та В. В. Марчук [108, с. 43-62], виступають важливим інструментом протидії організованій злочинності в економічній сфері. Отже, успішна реалізація антикорупційної політики в Україні залежить від узгоджених дій усіх зацікавлених сторін, що дозволить досягти стратегічної мети – мінімізації корупційних ризиків та забезпечення стійкого розвитку держави.

У контексті нашого дослідження маємо усі підстави зазначити, що система запобігання корупції в Україні перебуває на етапі активного становлення. За останні роки було створено низку антикорупційних органів, зокрема Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) [109], Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (САП) [110] та Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) [46]. Ці інституції відіграють ключову роль у боротьбі з корупцією, забезпечуючи розслідування корупційних злочинів, моніторинг декларацій державних службовців та розробку антикорупційної політики.

А. А. Мошнін у своїй роботі «Реалізація державної політики у сфері запобігання корупції» [111, с. 269-273] підкреслює надзвичайну важливість забезпечення прозорості діяльності органів державної влади як одного з ключових елементів запобігання корупції. Автор також звертає увагу на необхідність удосконалення механізмів контролю за витрачанням бюджетних коштів, що сприятиме зниженню ризику корупційних проявів у фінансовій сфері.

Стосовно викладених міркувань вченого висловлюємо подібну позицію, адже забезпечення прозорості діяльності органів державної влади є фундаментальним елементом у формуванні довіри громадян до державних інституцій, що є основою демократичного суспільства. Удосконалення механізмів контролю за витрачанням бюджетних коштів сприяє не лише

мінімізації корупційних ризиків, але й підвищенню ефективності використання державних ресурсів. Важливим аспектом у цьому контексті є запровадження сучасних цифрових технологій, які дозволяють автоматизувати процеси моніторингу та звітності, зменшуючи людський фактор, що часто є джерелом корупційних зловживань. Крім того, слід зазначити, що формування антикорупційної культури серед посадових осіб та громадян загалом має стати пріоритетом державної політики, адже лише комплексний підхід, що включає як нормативно-правові, так і освітні заходи, може забезпечити сталий ефект у боротьбі з корупцією [112].

Цікавим є погляд на систему запобігання корупції, викладений Н. П. Бортник та Л. І. Сопільником, які у своєму дослідженні «Державний механізм протидії корупції» [113, с. 29-35] акцентують на важливості створення ефективної інституційної системи запобігання корупції. На думку авторів, ключовою проблемою є недостатня координація між різними органами, що займаються боротьбою з корупцією. Вони пропонують впровадження єдиної системи моніторингу та оцінки ефективності антикорупційних заходів.

Питання удосконалення законодавства у сфері запобігання корупції розглядається у праці А. Я. Палюха, Д. С. Коломійця та О. М. Шишової «Удосконалення законодавства у сфері запобігання та протидії корупції в умовах євроінтеграційних процесів» [107, с. 56-62]. Автори наголошують на необхідності адаптації українського законодавства до вимог Європейського Союзу, особливо в частині посилення відповідальності за корупційні правопорушення та забезпечення незалежності антикорупційних органів.

У цьому контексті ще раз варто підкреслити, що науковці майже одностайні у питання нагальної необхідності забезпечення незалежності антикорупційних органів, адже саме це є ключовим фактором у забезпеченні ефективності боротьби з корупцією. Незалежність антикорупційних органів повинна бути гарантована як на законодавчому рівні, так і на практиці, що передбачає мінімізацію впливу політичних або інших зовнішніх чинників на їхню діяльність. Зокрема, необхідно створити чіткі механізми призначення та

звільнення керівників таких органів, які б виключали можливість політичного тиску. Також важливим аспектом є забезпечення належного фінансування та ресурсного забезпечення антикорупційних структур, що дозволить їм ефективно виконувати свої функції. Крім того, слід звернути увагу на вдосконалення законодавства у сфері захисту викривачів корупції, адже саме вони часто є джерелом інформації про корупційні схеми. Усі ці заходи сприятимуть зміцненню правової держави, підвищенню довіри громадян до державних інституцій та забезпеченню відповідності України європейським стандартам у сфері боротьби з корупцією.

Ще один аспект, що стосується формування належної системи запобігання корупції є психологічним. З цього приводу, Я. М. Когут [114, с. 34-36], звертає увагу на роль психологічних чинників у формуванні антикорупційної культури. Автор підкреслює, що успішність антикорупційної політики значною мірою залежить від рівня довіри населення до державних інституцій та готовності громадян активно протидіяти корупції.

Варто підкреслити, що система запобігання корупції в Україні – це комплекс правових, організаційних, інституційних та інших заходів, спрямованих на мінімізацію корупційних ризиків, усунення передумов для корупційної діяльності та забезпечення належного функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування. Вона є складовою частиною загальної антикорупційної політики держави, яка охоплює також заходи з виявлення, розслідування та притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення.

Основні принципи функціонування системи запобігання корупції в Україні визначені у Законі України «Про запобігання корупції» [46]. До них належать верховенство права, прозорість, підзвітність, відповідальність, співпраця між державними органами та громадянським суспільством.

Як зазначає Ю. В. Рум'янцев, корупція є невід'ємним явищем, пов'язаним із функціонуванням владних структур, адже її існування неможливе поза межами владних повноважень. Саме наявність у суб'єкта корупції доступу до

владних ресурсів створює передумови для виникнення корупційних проявів. У зв'язку з цим державна влада потребує належного правового захисту, який забезпечував би не лише мінімізацію ризиків корупційних діянь, але й ефективно їх попередження [115, с. 99].

З огляду на це важливим є аналіз підходів, що висвітлюють механізми протидії корупції. Зокрема, А. Ситник акцентує увагу на необхідності створення сильних антикорупційних органів, формуванні політичної волі та залученні суспільного контролю як ключових елементів ефективної боротьби з корупцією [116]. Позиція М. В. Кікалішвілі базується на системному підході до розробки стратегій і впровадженні механізмів прозорості та підзвітності [117, с. 124-130].

У свою чергу, Д. Мурза, підкреслює важливість поступового впровадження антикорупційних реформ в Україні, звертаючи увагу на необхідність врахування національних особливостей та міжнародного досвіду [118]. Отже, комплексний підхід до боротьби з корупцією, заснований на поєднанні правових, інституційних та суспільних механізмів, є ключем до забезпечення ефективного функціонування державної влади та захисту її легітимності, що матиме сприятливий вплив на функціонування владних структур.

Система запобігання корупції в Україні включає кілька ключових елементів:

1. Нормативно-правова база. Основу правового регулювання у сфері запобігання корупції становлять Конституція України [119], міжнародні договори, ратифіковані Україною [120], а також спеціалізоване законодавство, зокрема Закон України «Про запобігання корупції» [46], Кримінальний кодекс України [121] та інші нормативно-правові акти. Важливу роль відіграють також підзаконні акти [122], які деталізують порядок реалізації антикорупційних заходів.

Загалом варто підкреслити значний поступ України у питаннях формування належної нормативно-правової бази, що забезпечує основи для

ефективної протидії корупції. Прийняття та імплементація законодавчих актів, таких як Закон України «Про запобігання корупції», створили передумови для запровадження інституційних механізмів, спрямованих на боротьбу з корупційними проявами. Важливими елементами цієї системи є діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), які функціонують відповідно до спеціальних законодавчих положень. Крім того, впровадження електронного декларування майнового стану посадових осіб стало важливим кроком у забезпеченні прозорості та підзвітності державного апарату. Однак, незважаючи на досягнення, виклики у цій сфері залишаються, зокрема необхідність подальшого вдосконалення законодавства, забезпечення незалежності антикорупційних органів та підвищення рівня правової культури суспільства. Безперечно, удосконалення правового поля вимагає системного підходу до розробки та реалізації антикорупційної політики, що є ключовим фактором у досягненні стратегічної мети – створення ефективного механізму запобігання і протидії корупції в Україні.

2. Інституційний механізм. В Україні створено низку спеціалізованих органів, які відповідають за реалізацію антикорупційної політики. Серед них ключову роль відіграють Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) [46], Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) [109], Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) [110] та Вищий антикорупційний суд (ВАКС) [123]. Кожен із цих органів має чітко визначені повноваження та функції.

Однак, варто погодитись з К. О. Дубовою та М. О. Філіпських у тому, що ефективність роботи цих органів часто стає предметом суспільних дискусій та міжнародної оцінки. Не менш важливим є питання координації їхньої діяльності, забезпечення незалежності, а також подолання внутрішніх і зовнішніх викликів, що виникають у процесі їхньої роботи. У цьому контексті дослідження системи органів і служб, що протидіють корупції в Україні, є

надзвичайно актуальним як з точки зору теорії права, так і з точки зору практичної реалізації антикорупційної політики [124, с. 75]. Зокрема, слід звернути увагу на правові механізми забезпечення прозорості та підзвітності цих органів, що є ключовими елементами для досягнення їхньої ефективної роботи. Крім того, необхідно враховувати міжнародний досвід у цій сфері, який може стати основою для вдосконалення національного законодавства та практик. Важливим аспектом є також запровадження сучасних технологій і цифрових інструментів у діяльність антикорупційних органів, що дозволить підвищити оперативність і точність їхньої роботи. Все це взяте у сукупності, є необхідною умовою для забезпечення верховенства права та довіри громадян до державних інституцій.

3. Запобіжні механізми. До них належать заходи щодо запобігання конфлікту інтересів, фінансовий контроль за доходами і витратами посадових осіб, обмеження щодо сумісництва та суміщення посад, регулювання подарунків, захист викривачів корупції тощо.

У цьому контексті слухними є думки М. В. Романова, що національні стандарти і норми, орієнтовані на запобігання і протидію корупції, цілком співзвучні нормам, сформульованим в Конвенції ООН проти корупції [125, с. 13].

Однак, доречно підкреслити, що їх реалізація не завжди реалізується належним чином через низку об'єктивних і суб'єктивних чинників. Серед об'єктивних чинників можна виділити недостатню розвиненість інституційної бази, відсутність ефективних механізмів моніторингу та контролю, а також обмежені ресурси, які спрямовуються на запобігання корупції. Суб'єктивні чинники включають низький рівень правосвідомості громадян, недостатню політичну волю до впровадження антикорупційних реформ, а також нерідко пасивну позицію суспільства щодо виявлення та протидії корупційним проявам.

У цьому контексті важливо зазначити, що ефективна імплементація національних антикорупційних стандартів вимагає системного підходу, який враховує як міжнародний досвід, так і специфіку національного правового

поля. Як свідчать дослідження, представлені у працях О. Акімова, Л. Акімової та К. Майстренка [126, с. 10-16], а також інших авторів, таких як Е. В. Расюк [127, с. 435-443] і К. А. Возняковська [128, с. 43-62], ключовими проблемами залишаються недостатня координація між суб'єктами протидії корупції, недосконалість законодавчої бази та низький рівень правової культури. Зокрема, у статті Nadiia Vortnyuk та співавторів підкреслюється, що корупція залишається суттєвою загрозою національній безпеці України, особливо в умовах нових викликів і трансформаційних процесів [129, с. 164-175]. Крім того, дослідження Е. В. Расюка акцентує увагу на проблемах взаємодії спеціалізованих органів у сфері запобігання корупції, що значно ускладнює реалізацію ефективних заходів протидії корупційним правопорушенням [127, с. 435-443]. Аналіз антикорупційних механізмів у системі публічного адміністрування, проведений К. А. Возняковською та співавторами, демонструє необхідність інтеграції інноваційних підходів та зміцнення інституційної спроможності органів державної влади для подолання організованої злочинності в економічній сфері [128, с. 43-62]. Отже, знову ж таки прослідковується нагальна потреба у комплексному підході до боротьби з корупцією, який має бути заснований на гармонізації національних стандартів з міжнародними нормами та врахуванні національних особливостей, а це, у свою чергу, може забезпечити дієвість антикорупційної політики та сприяти зміцненню верховенства права в Україні.

Важливим аспектом є забезпечення прозорості та підзвітності в діяльності державних органів, що передбачає відкритий доступ до інформації, публічність прийняття рішень і створення умов для громадського контролю. Крім того, необхідно вдосконалювати механізми захисту викривачів корупції, забезпечуючи їм належний рівень безпеки та підтримки з боку держави.

Отже, ефективна імплементація запобіжних механізмів у сфері протидії корупції вимагає комплексного підходу, який охоплює як нормативно-правове регулювання, так і практичні заходи, спрямовані на посилення відповідальності посадових осіб і формування антикорупційної культури в суспільстві.

Злагоджена співпраця між державою, громадянським суспільством і міжнародними партнерами є ключовим фактором у досягненні цієї мети. У цьому контексті важливим є врахування європейського досвіду, що дозволяє адаптувати ефективні моделі правового регулювання до національних реалій. Як зазначають К. О. Дубова та Р. М. Достдар, інтеграція міжнародних стандартів у національне законодавство має супроводжуватися створенням дієвих інституційних механізмів контролю та моніторингу. Зокрема, автори наголошують на важливості впровадження прозорих процедур державного управління, забезпечення доступу до публічної інформації та посилення ролі громадянського суспільства у виявленні й попередженні корупційних правопорушень. Водночас, важливим є не лише запровадження нових норм, але й забезпечення їх ефективного застосування через належну підготовку кадрів, розвиток антикорупційної освіти та формування правосвідомості громадян. Враховуючи зазначене, можна стверджувати, що лише комплексний і системний підхід із залученням усіх зацікавлених сторін дозволить досягти суттєвого зниження рівня корупції та зміцнення верховенства права [130, с. 84-88].

4. Громадський контроль. Громадянське суспільство відіграє важливу роль у запобіганні корупції. Громадські організації, журналісти-розслідувачі та активісти здійснюють моніторинг діяльності органів влади, висвітлюють випадки корупції та сприяють формуванню антикорупційної культури. Громадянське суспільство є ключовим елементом у системі запобігання корупції, адже його діяльність спрямована на забезпечення прозорості, підзвітності та ефективного контролю за діяльністю органів державної влади. Як зазначає О. С. Бондаренко у своїй праці, громадські організації та активісти відіграють важливу роль у реалізації антикорупційних реформ, зокрема через моніторинг державних закупівель, аналіз декларацій посадовців та ініціювання громадських розслідувань [131, с. 82-94].

Водночас В. А. Абдуллаєв підкреслює, що громадянське суспільство виступає важливим партнером держави у формуванні антикорупційної

культури, сприяючи підвищенню обізнаності населення про ризики корупції та необхідність дотримання етичних стандартів [106, с. 5-13].

У свою чергу, С. С. Єсімов, акцентує увагу на адміністративно-правових засобах запобігання корупції, вказуючи на важливість співпраці громадських організацій із правоохоронними органами. Спільна діяльність громадянського суспільства та державних інституцій сприяє виявленню корупційних схем, їх припиненню та запровадженню превентивних заходів [132, с. 22-25]. Відтак, громадянське суспільство виконує не лише контрольну, але й просвітницьку функцію, формуючи середовище нетерпимості до корупції в українському суспільстві.

5. Міжнародна співпраця. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями у сфері боротьби з корупцією, такими як GRECO (Група держав проти корупції) [133], ООН [134], Європейський Союз [135] та Світовий банк [136]. Ця співпраця сприяє впровадженню найкращих міжнародних практик у національну систему.

Україна здійснює системні заходи щодо інтеграції міжнародних стандартів у національне законодавство, спрямованих на підвищення прозорості, підзвітності та ефективності в боротьбі з корупцією. У рамках співпраці з GRECO реалізуються рекомендації щодо посилення незалежності судової влади, запровадження механізмів запобігання конфлікту інтересів та вдосконалення антикорупційного законодавства. Співпраця з ООН передбачає імплементацію Конвенції ООН проти корупції, що включає заходи з підвищення прозорості державного управління та забезпечення доступу громадян до інформації. Європейський Союз підтримує Україну через програми технічної допомоги, спрямовані на реформування судової системи, вдосконалення роботи антикорупційних органів та створення ефективного механізму контролю за витратами державного бюджету. У свою чергу, Світовий банк надає консультативну та фінансову підтримку у впровадженні цифрових технологій для мінімізації корупційних ризиків у публічному адмініструванні. Комплексний підхід до співпраці з міжнародними партнерами

дозволяє Україні не лише адаптувати найкращі практики, але й створювати стійку основу для довгострокового розвитку антикорупційної інфраструктури.

Як зазначає О. О. Олійник, Національна рада з питань антикорупційної політики виконує ключову функцію в системі запобігання корупції, сприяючи формуванню та реалізації ефективних антикорупційних заходів. Національна рада з питань антикорупційної політики є консультативно-дорадчим органом при Президентові України, який спрямований на розробку стратегічних підходів до боротьби з корупцією, координацію діяльності органів державної влади у цій сфері та моніторинг ефективності впровадження антикорупційних заходів. Діяльність Ради базується на принципах прозорості, підзвітності та незалежності, що є важливими складовими для забезпечення довіри суспільства до антикорупційної політики. Основними завданнями Ради є аналіз національного антикорупційного законодавства, розробка рекомендацій щодо його вдосконалення, а також сприяння гармонізації національної правової бази з міжнародними стандартами у сфері запобігання корупції. Особливу увагу приділяють питанням підвищення ефективності інституційної спроможності антикорупційних органів, удосконаленню механізмів фінансового контролю, прозорості державних закупівель та забезпеченню доброчесності на всіх рівнях державного управління. Таким чином, діяльність Національної ради з питань антикорупційної політики є невід'ємною частиною системи протидії корупції в Україні, спрямованої на створення умов для сталого розвитку правової держави та демократичних інститутів [137, с. 244–250].

Національна рада з питань антикорупційної політики виконує ключову роль у формуванні та реалізації державної антикорупційної стратегії. Її діяльність охоплює підготовку пропозицій для Президента України щодо розробки, оновлення та удосконалення стратегічних документів у сфері запобігання корупції. Важливим аспектом роботи Ради є проведення системного аналізу ефективності заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією, а також оцінка стану їх реалізації. Орган також забезпечує координацію між різними суб'єктами антикорупційної діяльності, сприяючи

узгодженню їхніх дій та підвищенню результативності. Крім того, Національна рада активно працює над впровадженням рекомендацій міжнародних організацій, таких як GRECO та OECD, що сприяє посиленню міжнародного співробітництва України у сфері протидії корупції. Окрему увагу приділяється науково-методичному забезпеченню цієї діяльності, що є важливим елементом у створенні ефективних механізмів запобігання корупційним проявам [138].

Національна рада, виконуючи свої основні завдання, здійснює комплексний аналіз ситуації та тенденцій у сфері запобігання і протидії корупції в Україні, проводить оцінку національного антикорупційного законодавства та заходів щодо його реалізації. Вона також моніторить ефективність впровадження антикорупційної стратегії, пропонує шляхи покращення координації між органами, які відповідають за її виконання. Національна рада бере участь у розробці законопроектів у сфері боротьби з корупцією, які подаються Президентом України на розгляд Верховної Ради, а також готує пропозиції до інших нормативно-правових актів у цій галузі. Орган бере участь у підготовці послань Президента України до народу та парламенту щодо внутрішнього і зовнішнього становища країни в частині антикорупційної політики. Крім того, Національна рада організовує дослідження громадської думки з питань, що входять до її компетенції, та забезпечує інформування суспільства через засоби масової інформації про результати своєї діяльності. Вона сприяє науково-методичному забезпеченню у сфері запобігання і протидії корупції, ініціює проведення аналітичних досліджень та розробляє методичні рекомендації. Окрему увагу приділяється підготовці пропозицій щодо підвищення ефективності міжнародного співробітництва України у сфері боротьби з корупцією [138].

Однак, незважаючи на значний прогрес у створенні антикорупційної системи в Україні, існує низка викликів, які перешкоджають її ефективному функціонуванню:

1. Недостатній рівень правозастосування. Хоча українське законодавство у сфері запобігання корупції відповідає міжнародним стандартам, його

реалізація на практиці часто стикається з труднощами через низький рівень правозастосовної діяльності та відсутність належного контролю.

2. Політичний тиск на антикорупційні органи. Незалежність таких органів, як НАБУ чи НАЗК, залишається під загрозою через політичний вплив і спроби втручання у їхню роботу.

3. Недостатність ресурсів. Багато антикорупційних органів стикаються з браком фінансування та кадрових ресурсів, що обмежує їхню спроможність ефективно виконувати свої функції.

4. Низький рівень правосвідомості громадян. Відсутність належної правової освіти та поширення толерантного ставлення до корупції серед населення створюють додаткові перешкоди для формування антикорупційної культури.

5. Проблеми судової системи. Реалізація ефективного правосуддя у справах про корупцію залишається складною через тривалість судових процесів, низьку довіру до суддівського корпусу та недостатню кількість вироків щодо високопосадовців [139, с. 74-75].

Для підвищення ефективності системи запобігання корупції в Україні необхідно вжити комплекс заходів. По-перше, слід забезпечити реальну незалежність антикорупційних органів шляхом посилення гарантій їхньої автономії від політичного впливу. По-друге, важливо вдосконалити механізми фінансового контролю та декларування доходів посадових осіб, забезпечивши прозорість і доступність відповідної інформації для громадськості. По-третє, необхідно розвивати правову освіту серед населення з метою формування нетерпимості до корупційних проявів. По-четверте, слід активізувати міжнародну співпрацю для отримання технічної допомоги та обміну досвідом із країнами, які досягли успіху у боротьбі з корупцією.

Отже, система запобігання корупції в Україні є важливим елементом державної політики, спрямованої на забезпечення верховенства права та сталого розвитку суспільства. Незважаючи на досягнення у цій сфері, існує багато викликів, які потребують подальшого вирішення. Ефективна боротьба з

корупцією можлива лише за умови комплексного підходу, що включає вдосконалення законодавства, зміцнення інституційної спроможності антикорупційних органів, активну участь громадянського суспільства та міжнародну підтримку. Лише таким чином Україна зможе створити прозору і справедливую систему управління, яка відповідатиме очікуванням громадян і міжнародним стандартам.

2.2. Адміністративно-правова характеристика діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції як органу, що реалізує державну антикорупційну політику

Корупція є однією з найважливіших проблем сучасного українського суспільства, яка негативно впливає на всі аспекти функціонування держави, включаючи економічну, політичну, правову та соціальну сфери. Її системний характер та масштабність створюють серйозні загрози для національної безпеки, стримують економічний розвиток і погіршують міжнародний імідж України. У зв'язку з цим боротьба з корупцією є стратегічним завданням державної політики, що потребує комплексного підходу, ефективного правового регулювання та належної роботи спеціалізованих антикорупційних органів.

Як зазначають дослідники Н. В. Федірко та Ю. В. Олексійчук, корупція має системний характер і часто починається з вищих політичних структур, трансформуючись у різноманітні форми політичної корупції, а згодом поширюється на нижчі рівні суспільства у вигляді побутової корупції. Неправомірна поведінка лідерів створює прецеденти, які формують толерантність до корупції на всіх рівнях соціальної ієрархії, що робить її частиною повсякденного життя. Таким чином, ключовим напрямом антикорупційної стратегії є системний підхід до формування культури доброчесності, яка повинна охоплювати всі рівні суспільства. Вибір

інструментів протидії корупції має базуватися на аналізі основних причин її виникнення, забезпечуючи цілеспрямований та ефективний вплив на проблему [140].

Важливе завдання щодо запобігання корупції покладається на суб'єктів, що уповноважені на таку діяльність державою. Чинне законодавство не містить визначення, хто такий суб'єкт запобігання, а тому варто звернути увагу на норми, які регламентують діяльність органів, установ та осіб, залучених до антикорупційної роботи. Зокрема, до таких суб'єктів можна віднести органи державної влади, місцевого самоврядування, спеціалізовані антикорупційні органи, а також посадових осіб, які виконують функції держави або місцевого самоврядування. Важливим аспектом є також роль громадянського суспільства та засобів масової інформації у створенні прозорого середовища та контролю за діяльністю влади. Варто зауважити, що законодавче врегулювання статусу суб'єктів запобігання корупції потребує чіткішого визначення їхніх повноважень, обов'язків та відповідальності, що сприятиме ефективнішій реалізації антикорупційної політики.

Згідно з позицією Н. В. Гришиної та К. В. Ростовської, суб'єктами державної антикорупційної політики слід вважати громадян України, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації, установи, інші організації, а також фізичних осіб, які наділені відповідними правами та обов'язками або зобов'язані чи мають брати участь у процесах розроблення та впровадження заходів, спрямованих на реалізацію державної антикорупційної політики [141, с. 330].

Відтак, можна констатувати, що система суб'єктів запобігання корупції в Україні представлена багаторівневою структурою, яка включає і спеціалізовані органи (Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру), й інші установи, які виконують антикорупційні функції в межах своєї компетенції. Така організація сприяє комплексному підходу до боротьби з корупцією, але водночас створює ризики дублювання функцій та недостатньої

координації між суб'єктами.

Однак, ефективність функціонування цієї системи залежить від низки факторів, серед яких ключовими є належне нормативно-правове забезпечення, фінансова й кадрова автономія антикорупційних органів, а також високий рівень координації між ними. Важливим аспектом є забезпечення прозорості їхньої діяльності та підзвітності перед суспільством, що сприяє підвищенню довіри громадян до антикорупційної політики. Крім того, необхідним є впровадження сучасних інформаційних технологій для моніторингу, аналізу та виявлення корупційних ризиків. Незважаючи на прогрес у створенні інституційного середовища для боротьби з корупцією, залишаються виклики, пов'язані з політичним тиском, недостатньою незалежністю деяких органів та низьким рівнем виконання судових рішень у корупційних справах. Для подолання цих проблем необхідне подальше вдосконалення законодавства, забезпечення незалежності судової гілки влади та активна участь громадянського суспільства в антикорупційних процесах.

Запобігання корупції є складним і багатовимірним процесом, який охоплює широкий спектр правових, організаційних та управлінських заходів. У цьому контексті особливе значення має чітке визначення ролі та функцій суб'єктів, залучених до реалізації антикорупційної політики. Для забезпечення ефективності їхньої діяльності доцільною є класифікація суб'єктів запобігання корупції, яка ґрунтується на аналізі їхніх функцій, повноважень та характеру взаємодії.

Г. Ю. Лук'янова пропонує окремий підхід до класифікації суб'єктів, залучених до протидії корупції, базуючи його на їхній ролі в цій діяльності. Відповідно до такого підходу, дослідниця виділяє три основні групи суб'єктів: по-перше, це суб'єкти, які спеціально уповноважені на виконання функцій із протидії корупції; по-друге, суб'єкти, що сприяють реалізації заходів у цій сфері; і, по-третє, суб'єкти, які добровільно залучаються до антикорупційної діяльності [142, с. 212]. Особливу увагу авторка приділяє Національному агентству з питань запобігання корупції (НАЗК), яке, за її твердженням, є

органом, діяльність якого спрямована виключно на боротьбу з корупцією [142, с. 214].

З метою систематизації суб'єктів запобігання корупції пропонуємо використовувати кілька ключових критеріїв класифікації:

1. За рівнем компетенції. Цей критерій передбачає поділ суб'єктів на центральні, регіональні та місцеві органи.

До категорії центральних органів належать державні інституції, які здійснюють загальне керівництво антикорупційною політикою на національному рівні. Наприклад, Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), яке розробляє стратегічні документи, здійснює моніторинг декларацій посадових осіб та координує антикорупційну діяльність.

Регіональні органи включають органи влади, що діють на рівні областей, зокрема місцеві підрозділи правоохоронних органів, які займаються виявленням та розслідуванням корупційних правопорушень у межах своєї юрисдикції.

Водночас, місцеві органи – це органи місцевого самоврядування, які реалізують заходи з профілактики корупції у межах територіальних громад та забезпечують прозорість у прийнятті рішень на місцевому рівні.

2. За характером повноважень. Враховуючи цей критерій варто вказати, що суб'єкти запобігання корупції можуть виконувати різні функції залежно від характеру їхніх повноважень:

– нормотворчі, тобто органи, які розробляють нормативно-правові акти, спрямовані на боротьбу з корупцією. Наприклад, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України;

– контрольні – інституції, які здійснюють контроль за дотриманням антикорупційного законодавства. До таких належать НАЗК, Рахункова палата, Державна аудиторська служба;

– правоохоронні – органи, які ведуть оперативно-розшукову діяльність, розслідують корупційні злочини та притягують винних до кримінальної відповідальності (Національна поліція, Служба безпеки України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура);

– освітні – суб’єкти, які займаються формуванням антикорупційної культури через проведення навчань, тренінгів та інформаційних кампаній (заклади освіти, громадські організації).

3. *За функціональним призначенням.* Залежно від специфіки завдань суб’єкти запобігання корупції можуть бути класифіковані як:

– профілактичні – органи та інституції, які займаються попередженням корупційних проявів через впровадження прозорих процедур, підвищення рівня доброчесності посадових осіб та інформування громадськості щодо ризиків корупції;

– реактивні – суб’єкти, які реагують на вже вчинені корупційні правопорушення шляхом їхнього розслідування та притягнення винних осіб до відповідальності;

– координаційні – органи, що забезпечують взаємодію між різними суб’єктами антикорупційної діяльності для досягнення спільної мети.

4. *За формою організаційної структури.* Цей критерій дозволяє розмежувати суб’єктів за їхньою юридичною природою:

– державні органи – установи, створені державою для реалізації антикорупційної політики (НАЗК, НАБУ, САП);

– громадські організації – неприбуткові об’єднання громадян, які здійснюють моніторинг антикорупційної діяльності, проводять незалежні розслідування та сприяють формуванню громадської думки щодо боротьби з корупцією;

– міжнародні інституції – організації, які надають технічну допомогу у впровадженні антикорупційних стандартів і здійснюють моніторинг виконання міжнародних зобов’язань (GRECO, Transparency International).

Систематизація суб’єктів запобігання корупції за запропонованими критеріями має важливе практичне значення для підвищення ефективності антикорупційної політики. По-перше, вона дозволяє чіткіше визначити функціональні ролі кожного учасника процесу боротьби з корупцією, уникнути дублювання повноважень та забезпечити належну координацію між ними. По-

друге, класифікація сприяє формуванню комплексного підходу до оцінки результативності діяльності суб'єктів запобігання корупції. По-третє, вона може бути використана для розробки рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання у цій сфері.

Класифікація суб'єктів запобігання корупції є важливим інструментом для аналізу їхньої діяльності та визначення шляхів підвищення ефективності антикорупційної політики. Запропоновані критерії класифікації дозволяють врахувати багатовимірність функцій і повноважень цих суб'єктів у контексті їхньої взаємодії. Застосування такого підходу сприятиме системному вирішенню проблеми корупції в Україні та забезпеченню прозорості й доброчесності в усіх сферах суспільного життя.

Водночас, як зазначають Н. В. Гришина та К. В. Ростовська, коло суб'єктів, залучених до реалізації державної антикорупційної політики, значно ширше, ніж перелік суб'єктів, які безпосередньо здійснюють заходи з протидії корупції [141, с. 332].

К. В. Ростовська пропонує класифікувати суб'єктів державної антикорупційної політики за їх функціональним призначенням, поділивши їх на кілька основних груп. До першої групи належать суб'єкти, які займаються розробкою антикорупційної політики, зокрема Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, НАЗК, Комітет Верховної Ради з питань запобігання і протидії корупції та Національна рада з питань антикорупційної політики. Ці органи визначають пріоритети, здійснюють координацію дій інших суб'єктів та контролюють реалізацію політики. Друга група включає суб'єктів, що реалізують антикорупційну політику: органи загальної компетенції (державна влада та місцеве самоврядування) і спеціальної компетенції (САП, Нацполіція, НАБУ, НАЗК, СБУ, Вищий антикорупційний суд). До третьої групи належать суб'єкти з окремими повноваженнями у сфері антикорупційної діяльності, такі як юридичні особи публічного та приватного права, громадські об'єднання, урядовий уповноважений з питань запобігання корупції, окремі громадяни та міжнародні організації. Четверту групу

формують суб'єкти, які займаються розробкою та впровадженням антикорупційних заходів у діяльність юридичних осіб, спрямованих на усунення причин і умов корупції та протидію її проявам у різних організаціях і установах [143, с. 165-169].

Аналізуючи суб'єктів антикорупційної діяльності, які здійснюють реалізацію антикорупційної політики, А. К. Славицька пропонує виокремлювати такі основні категорії: Національне агентство з питань запобігання корупції, уповноважені підрозділи або особи органів державної влади, а також уповноважених юридичних осіб. Вчена наголошує на необхідності розмежування суб'єктів, які забезпечують реалізацію антикорупційної політики, та тих, що уповноважені здійснювати заходи з запобігання корупції або притягувати до відповідальності за корупційні правопорушення чи правопорушення, пов'язані з корупцією. Відмінності між цими суб'єктами полягають у їхніх функціях і повноваженнях, які спрямовані на різні аспекти антикорупційної діяльності. Зокрема, суб'єкти, відповідальні за реалізацію антикорупційної політики, мають компетенцію у формуванні єдиних принципів антикорупційної діяльності, аналізі та оцінці корупційних ризиків, моніторингу заходів із запобігання корупції, а також впровадженні змін, спрямованих на усунення корупційних явищ [144, с. 158].

Натомість, на думку Р. Томма та Ю. Ручка, у процесі реалізації заходів з протидії корупції взаємодіють дві ключові системи. Перша – це антикорупційна система держави, основною метою якої є запобігання вчиненню корупційних правопорушень через упровадження превентивних механізмів. Друга – це система дій спеціально уповноважених суб'єктів, яка зосереджена на активному протистоянні корупційним проявам, застосовуючи правові, адміністративні та оперативно-розшукові заходи. Ці системи функціонують у взаємодоповнюючому режимі, створюючи комплексний підхід до вирішення проблеми корупції [145, с. 167].

Згідно з положеннями антикорупційного законодавства, реалізація завдань у сфері запобігання правопорушенням, пов'язаним із корупцією,

покладається на суб'єктів публічного управління, визначених у межах їхньої законодавчої компетенції. Як зазначають дослідники О. Світличний та А. Кадегроб, такими суб'єктами є спеціально уповноважені державні органи, серед яких центральне місце посідає Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). Науковці наголошують на ключовій ролі цих органів у забезпеченні ефективності антикорупційної політики та виконанні відповідних контрольних і превентивних функцій [146, с. 231].

Отже, враховуючи викладене вище перейдемо до аналізу одного із ключових елементів антикорупційної інфраструктури України – Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), яке було створено в рамках реалізації положень Закону України «Про запобігання корупції» [46]. Цей орган відіграє важливу роль у формуванні системи запобігання корупції, забезпеченні прозорості діяльності державних органів та посадових осіб, а також у створенні умов для доброчесності в суспільстві.

Основна функція НАЗК полягає у запобіганні корупційним правопорушенням шляхом реалізації превентивних заходів, моніторингу дотримання антикорупційного законодавства, контролю за фінансовими деклараціями посадовців, а також проведення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів. Зокрема, агентство забезпечує функціонування Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що є важливим інструментом для виявлення потенційних конфліктів інтересів та незаконного збагачення [46].

Проблематика функціонування антикорупційних органів упродовж останніх років стала об'єктом детального аналізу в наукових дослідженнях багатьох вітчизняних учених. Особливу увагу дослідники приділяють діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції, яке є ключовою інституцією у сфері протидії корупції в Україні. Зокрема, у своїх наукових роботах аспекти функціонування цього органу досліджували такі вчені, як О. Бандурка, А. Берлач, В. Білоус, В. Гвоздецький, В. Гіжевський,

І. Голосніченко, О. Дрозд, В. Заросило, Р. Калюжний, М. Ковалів, Т. Коломоець, В. Колпаков, А. Комзюк, Є. Невмержицький, В. Ортинський, О. Остапенко, У. Парпан, М. Хавронюк, Н. Христинченко, І. Шопіна та інші. Їхні роботи сприяють формуванню комплексного уявлення про ефективність діяльності агентства, його правовий статус, механізми реалізації повноважень і виклики, які постають перед ним у процесі боротьби з корупцією.

Як зазначає І. О. Калугіна, корупція становить одну з найсерйозніших загроз для демократичного розвитку, економічного прогресу та забезпечення верховенства права в Україні. Для ефективної боротьби з цим явищем необхідно впровадити цілісну систему заходів, що поєднує як превентивні, так і репресивні інструменти [147, с. 134]. У цій системі Національному агентству з питань запобігання корупції (НАЗК) належить вагоме значення, оскільки саме воно виконує ключову функцію у сфері запобігання та виявлення корупційних правопорушень.

Національне агентство з питань запобігання корупції було утворено відповідно до положень Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [46], як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом. Його основною функцією є розробка та впровадження державної політики у сфері запобігання корупції, а також забезпечення комплексного підходу до протидії цьому явищу. Як зазначає І. О. Калугіна, діяльність НАЗК є визначальною у процесі реалізації норм антикорупційного законодавства та побудови ефективної системи боротьби з корупцією в Україні [147, с. 136].

Отож, функції НАЗК охоплюють широкий спектр завдань, серед яких:

1. Розробка антикорупційної політики, адже агентство займається підготовкою стратегій, програм та рекомендацій, спрямованих на зменшення рівня корупції в Україні.

2. Контроль за дотриманням антикорупційного законодавства, що включає перевірку декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, моніторинг конфлікту інтересів та

контроль за фінансуванням політичних партій.

3. Проведення антикорупційної експертизи, саме на НАЗК покладено аналіз нормативно-правових актів та проєктів законів на предмет наявності корупціогенних факторів.

4. Підвищення обізнаності громадськості, яке агентство проводить шляхом інформаційно-просвітницьких кампаній, спрямованих на формування антикорупційної культури серед населення.

Одним із ключових аспектів діяльності НАЗК є запобігання корупційним правопорушенням через превентивні заходи. Це включає:

– систему електронного декларування. Впровадження обов'язкового електронного декларування доходів і майна посадових осіб стало важливим кроком у забезпеченні прозорості та відкритості державного управління. НАЗК здійснює перевірку цих декларацій на предмет достовірності та відповідності законодавству;

– моніторинг способу життя посадових осіб. Агентство аналізує відповідність рівня життя посадових осіб задекларованим доходам, що дозволяє виявляти приховані джерела доходів;

– запобігання конфлікту інтересів. НАЗК розробляє рекомендації щодо уникнення конфлікту інтересів у діяльності посадових осіб, а також здійснює контроль за їх дотриманням.

На думку Т. О. Коломєць, декларування традиційно розглядається як один із ключових механізмів попередження протиправних діянь. Зокрема, у контексті публічної служби декларування публічних службовців здебільшого сприймається як ефективний інструмент запобігання корупційним правопорушенням. Дослідження законодавчих актів різних держав та міжнародних нормативно-правових документів підтверджують, що цей вид декларування, відомий під назвами «антикорупційне декларування», «електронне декларування публічних службовців», «майнове декларування» тощо, займає вагомe місце серед заходів, спрямованих на мінімізацію корупційних ризиків у публічній службі. Водночас, попри загальне визнання

його значущості та ефективності, існують суттєві відмінності у нормативному регулюванні основних елементів цього механізму в різних правових системах, що потребує подальшого аналізу та уніфікації на міжнародному рівні [148, с. 50].

В. Лізун наголошує на важливості запобігання конфлікту інтересів у діяльності публічних службовців, акцентуючи на його юридичному аспекті. Вона визначає конфлікт інтересів як правову категорію, що охоплює будь-яку реальну чи потенційну особисту зацікавленість посадової особи, яка пов'язана з її службовими обов'язками та повноваженнями. Така зацікавленість може впливати або створювати ризик впливу на об'єктивність прийняття рішень чи виконання дій, передбачених законодавством [149, с. 66].

У більшості європейських країн, підкреслює дослідниця, питання конфлікту інтересів врегульовано на рівні первинного та вторинного законодавства, що забезпечує чітке регулювання цієї сфери. Основні принципи та норми, спрямовані на запобігання конфлікту інтересів, зазвичай інтегровані в закони, які регулюють публічну або державну службу, а також державне управління, забезпечуючи їх практичне застосування [149, с. 66].

Питання запобігання корупції у сфері публічної служби є одним із ключових напрямів діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК). Як зазначають науковці І. О. Омельченко та О. С. Яра, корупція в системі публічної служби становить одну з найсерйозніших загроз, що підриває довіру громадян до державних інституцій, послаблює ефективність управлінських процесів та створює значні перешкоди для економічного розвитку країни. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах системних реформ в Україні та її орієнтації на євроінтеграційний курс. У цьому контексті ефективна протидія корупції стає стратегічним завданням, вирішення якого потребує комплексного підходу. Адміністративно-правовий механізм, спрямований на запобігання та боротьбу з корупцією у сфері публічної служби, виступає основним інструментом у досягненні цієї мети, забезпечуючи прозорість, підзвітність та доброчесність у діяльності державних службовців

[150, с. 275].

Як зазначають Д. Ю. Мартинов та Н. І. Обушна, феномен корупції в системі публічного управління є багатограним явищем, яке потребує комплексного вивчення та системного підходу до його подолання [70].

Згідно з дослідженнями Ю. С. Навроцької і Р. І. Пашова, запобігання корупції та забезпечення доброчесності є важливими умовами для формування громадянського суспільства, що базується на принципах верховенства права та прозорості. У цьому контексті особливе значення має створення ефективних механізмів контролю за діяльністю державних органів, а також сприяння розвитку інститутів громадянського нагляду. Важливим елементом є впровадження антикорупційних стандартів у всі сфери суспільного життя, включаючи державне управління, бізнес-середовище та судову систему. Окрім того, необхідно забезпечити належний рівень правової освіти громадян, що сприятиме формуванню культури нетерпимості до корупційних проявів. Зміцнення інституційної спроможності органів, відповідальних за боротьбу з корупцією, а також розширення міжнародного співробітництва у цій сфері є ключовими факторами для досягнення сталого прогресу. Лише за умови комплексного підходу до вирішення проблеми корупції можна забезпечити ефективне функціонування демократичних інститутів та реалізацію принципу соціальної справедливості [151, с. 258-262].

Водночас, О. Є. Луценко акцентує увагу на необхідності чіткого визначення суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», що сприяє більш ефективному застосуванню антикорупційних норм [152, с. 63-68]. У свою чергу, Е. О. Музичук, аналізуючи правові засади протидії корупційним проявам у публічній службі, наголошує на важливості адміністративно-правових норм як інструменту боротьби з корупцією [153, с. 419-428].

Крім того, П. О. Кириленко, підкреслює значення доброчесності як не лише етичного ідеалу, але й практичного інструменту для запобігання корупції в публічному управлінні [154, с. 31-35]. Таким чином, формування ефективної

антикорупційної політики вимагає інтеграції наукових підходів, правових механізмів та етичних принципів, що сприятиме зміцненню державного управління та підвищенню довіри суспільства до держави.

Окрім превентивних заходів, НАЗК відіграє важливу роль у виявленні корупційних правопорушень. Зокрема, Агентство має повноваження:

- складати адміністративні протоколи щодо порушень вимог фінансового контролю, конфлікту інтересів чи інших положень антикорупційного законодавства;

- передавати матеріали до правоохоронних органів у разі виявлення ознак кримінальних правопорушень;

- здійснювати перевірку фінансування політичних партій з метою недопущення незаконного використання коштів.

Незважаючи на досягнення НАЗК у сфері протидії корупції, діяльність агентства стикається з низкою викликів. Серед них: *недостатнє фінансування та кадрове забезпечення* (для ефективного виконання своїх функцій НАЗК потребує належного матеріально-технічного забезпечення та висококваліфікованих кадрів); *політичний тиск* (як і будь-який орган у сфері боротьби з корупцією, НАЗК може зазнавати впливу з боку політичних сил, що може перешкоджати його незалежній діяльності); *недосконалість законодавчої бази* (певні норми антикорупційного законодавства потребують удосконалення для забезпечення ефективнішої роботи агентства).

У межах проблематики, що розглядається, доцільно звернути увагу на позицію Н. А. Никифоренка, який акцентує на викликах, з якими зіткнулося НАЗК упродовж останніх років. Зокрема, науковець наголошує на суттєвих труднощах, спричинених спробами послабити інституційну спроможність цього органу. Особливої уваги заслуговує рішення Конституційного суду від 27 жовтня 2020 року, яке, за словами Н. А. Никифоренка, фактично позбавило НАЗК значної частини його повноважень. У цьому контексті йдеться не лише про скасування основних функцій органу, але й про усунення кримінальної відповідальності за подання недостовірної інформації або неподання

декларації. Більшість науковців, як зазначає дослідник, обґрунтовано визнали це рішення незаконним, адже воно підриває основи правової держави та антикорупційної політики [155, с. 613].

Однак, вважаємо, що у перспективі НАЗК має можливість зміцнити свої позиції як одного з провідних органів у системі протидії корупції. Для цього необхідно:

- підвищити рівень цифровізації процесів перевірки декларацій і моніторингу способу життя посадових осіб;
- посилити співпрацю з громадянським суспільством і міжнародними партнерами для впровадження кращих світових практик у сфері антикорупції;
- забезпечити повну незалежність агентства від політичного впливу через зміцнення його правового статусу.

Підсумовуючи викладене вище можемо зазначити, що Національне агентство з питань запобігання корупції відіграє центральну роль у системі запобігання та протидії корупції в Україні. Його діяльність спрямована на створення прозорої системи державного управління, формування антикорупційної культури та забезпечення дотримання принципів верховенства права. Попри існуючі виклики, НАЗК має значний потенціал для подальшого розвитку та зміцнення своєї ефективності в боротьбі з корупцією, що є важливою умовою для побудови правової держави та успішної інтеграції України до європейського співтовариства.

Водночас, аналіз функцій НАЗК дозволяє зробити висновок, що його повноваження охоплюють широкий спектр напрямів, серед яких найважливішими є контроль за дотриманням антикорупційного законодавства, проведення моніторингу способу життя посадових осіб, перевірка декларацій про доходи та майно, а також адміністрування системи електронного декларування. Ефективність цих функцій є визначальним чинником у досягненні мети зниження рівня корупції.

Важливість діяльності НАЗК також полягає у формуванні антикорупційної культури серед громадян та посадових осіб. Агентство

здійснює освітні кампанії, розробляє рекомендації для державних органів щодо дотримання принципів доброчесності, а також співпрацює з міжнародними партнерами задля впровадження найкращих світових практик у сфері боротьби з корупцією.

Незважаючи на значний прогрес у роботі НАЗК, його діяльність залишається предметом дискусій серед експертів та громадськості. Серед ключових викликів можна виділити необхідність удосконалення законодавчої бази, підвищення ефективності контролю за дотриманням антикорупційних норм, а також забезпечення незалежності агентства від політичного впливу.

Отже, роль Національного агентства з питань запобігання корупції є надзвичайно важливою для формування ефективної системи протидії корупції в Україні. Його діяльність сприяє зміцненню верховенства права, підвищенню довіри громадян до державних інституцій та створенню умов для сталого розвитку суспільства. Однак для досягнення максимального ефекту необхідно забезпечити належну підтримку агентства з боку держави та громадянського суспільства, а також продовжувати вдосконалювати механізми його функціонування.

Відтак, можемо висновувати, що Національне агентство з питань запобігання корупції відіграє важливу роль у системі державного управління України як орган, що реалізує державну антикорупційну політику. Враховуючи виклики, що постають перед Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК), важливо підкреслити необхідність системного підходу до вдосконалення його діяльності. Зокрема, першочерговим завданням є забезпечення належного фінансування та кадрового потенціалу, що дозволить ефективно реалізовувати антикорупційні заходи. Крім того, актуальним залишається питання розширення співпраці з міжнародними організаціями та національними інституціями, які займаються боротьбою з корупцією, з метою обміну досвідом та впровадження найкращих практик. Важливим аспектом є також підвищення рівня правової обізнаності громадян щодо механізмів запобігання корупції, адже залучення суспільства до процесу моніторингу та

контролю сприяє формуванню прозорого середовища. Отже, подальший розвиток НАЗК має базуватися на принципах інституційної незалежності, професіоналізму та відкритості, що є фундаментальними для забезпечення верховенства права та зміцнення довіри до державних інституцій.

2.3. Правоохоронні органи України, що покликані запобігати корупції в загальнодержавній антикорупційній системі

Корупція є однією з найгостріших проблем сучасного суспільства, яка негативно впливає на ефективність державного управління, підриває довіру громадян до органів влади та стримує економічний розвиток. В умовах постійних викликів, з якими стикається Україна, боротьба з корупцією стає не лише морально-етичним, а й стратегічним завданням національної безпеки. У цьому контексті ключову роль відіграють правоохоронні органи, які є основними інструментами запобігання, виявлення та протидії корупційним правопорушенням.

Теза Т. Є. Дунаєвої, яка наголошує на важливості ефективної діяльності спеціалізованих суб'єктів протидії корупції як ключового елементу боротьби зі злочинністю, є обґрунтованою. Ці суб'єкти спрямовані на забезпечення захисту конституційно гарантованих прав і свобод громадян, а також інтересів держави. У контексті підвищення ефективності запобігання корупції важливим є реформування судової та правоохоронної систем, а також оптимізація функціонування спеціалізованих органів, враховуючи позитивний досвід зарубіжних країн. Для створення цілісної та узгодженої системи протидії корупції в Україні було здійснено низку законодавчих змін, спрямованих на регулювання діяльності правоохоронних органів, а також сформовано нові суб'єкти, які мають забезпечувати виконання завдань у сфері боротьби з корупційними проявами [156, с. 65].

Отож, в результаті значних реформаційних процесів в Україні створено

комплексну антикорупційну систему, що включає спеціалізовані інституції, нормативно-правову базу та механізми міжнародної співпраці. До основних суб'єктів цієї системи належать Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) [109], Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) [110], Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) [46] та Вищий антикорупційний суд (ВАКС) [123]. Кожна з цих інституцій виконує чітко визначені функції, спрямовані на забезпечення прозорості у сфері державного управління та притягнення до відповідальності осіб, причетних до корупційних діянь.

Однак ефективність діяльності правоохоронних органів у боротьбі з корупцією залежить не лише від їхньої професійної компетентності, а й від рівня незалежності, політичної волі керівництва держави та підтримки громадянського суспільства. Як зазначає І. О. Калугіна у своїй роботі, формування та реалізація антикорупційної правової політики в Україні є складним процесом, що потребує залучення широкого кола суб'єктів, зокрема державних органів, громадських організацій та міжнародних партнерів [157, с. 133-141]. У свою чергу, А. К. Славицька акцентує увагу на важливості координації діяльності суб'єктів забезпечення антикорупційної політики, що є запорукою ефективного впровадження заходів протидії корупції [158, с. 156-159]. Крім того, Е. В. Расюк підкреслює необхідність удосконалення механізмів взаємодії спеціальних суб'єктів запобігання корупції, що дозволить підвищити результативність їхньої діяльності [159, с. 435-443]. Водночас, інтеграція міжнародних стандартів у національну правову систему сприяє уніфікації підходів до розслідування корупційних злочинів і забезпечує прозорість судових процесів. Таким чином, лише комплексний підхід, що включає правову, організаційну та суспільну складові, здатен забезпечити ефективну протидію корупції в Україні.

Отже, доречно дослідити роль правоохоронних органів України у запобіганні корупції, проаналізувати їхню діяльність у контексті загальнодержавної антикорупційної системи та визначити ключові виклики, які

стоять перед ними. Особливу увагу варто приділити питанням взаємодії між різними суб'єктами антикорупційної політики, а також перспективам удосконалення правового регулювання та інституційної спроможності у цій сфері.

Варто підкреслити, що корупція є однією з найсерйозніших загроз для демократичного розвитку України, її економічної стабільності та довіри громадян до державних інституцій. У зв'язку з цим формування ефективної антикорупційної системи стало ключовим завданням для української держави. Важливу роль у цій системі відіграють правоохоронні органи, які покликані не лише виявляти та розслідувати корупційні правопорушення, але й запобігати їх виникненню [160].

Як зазначають О. Ю. Дубинський та С. І. Маркін, центральну роль у протидії корупції відіграють такі інституції, як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) і Вищий антикорупційний суд (ВАКС). Проте ефективність їхньої діяльності значною мірою визначається рівнем співпраці з іншими правоохоронними структурами, зокрема Національною поліцією (НП), Державним бюро розслідувань (ДБР) та Службою безпеки України (СБУ). Злагоджена взаємодія між цими органами повинна базуватися на принципах прозорості, взаємної довіри та функціональної взаємодоповнюваності, що сприятиме посиленню антикорупційної політики та забезпеченню верховенства права [161, с. 82].

Отож, одним із ключових елементів антикорупційної інфраструктури України є Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). Цей орган створений у 2015 році відповідно до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» [109]. Основною функцією НАБУ є виявлення, розслідування та документування корупційних злочинів, які вчиняються високопосадовцями.

Стаття 3 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро» [109] закріплює основоположні принципи, які визначають правові та організаційні засади діяльності цього органу. Зокрема, принцип верховенства права

забезпечує пріоритетність правових норм над усіма іншими аспектами діяльності НАБУ, що гарантує дотримання законності в усіх процесах. Принцип поваги та дотримання прав і свобод людини і громадянина акцентує увагу на захисті фундаментальних прав кожної особи, що є невід'ємною складовою демократичного суспільства. Законність як принцип діяльності означає, що всі дії Національного бюро мають відповідати чинному законодавству України. Безсторонність та справедливість забезпечують об'єктивність у розслідуванні корупційних правопорушень, виключаючи будь-які упередження чи дискримінацію. Незалежність НАБУ та його працівників гарантує автономність у прийнятті рішень, що унеможливорює зовнішній вплив на їхню роботу. Підконтрольність і підзвітність суспільству та державним органам, визначеним законом, сприяє прозорості діяльності бюро, забезпечуючи довіру громадян до його роботи. Відкритість для демократичного цивільного контролю передбачає, що громадськість має можливість здійснювати моніторинг діяльності НАБУ, що відповідає принципам демократичного врядування. Політична нейтральність і позапартійність є гарантією того, що діяльність бюро не буде використовуватися в інтересах окремих політичних сил. Взаємодія з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськими об'єднаннями сприяє координації зусиль у боротьбі з корупцією, забезпечуючи ефективність та результативність роботи НАБУ. Усі ці принципи формують основу для функціонування Національного антикорупційного бюро як незалежного, прозорого та ефективного органу у сфері протидії корупції.

Особливу увагу слід звернути на те, що незалежність Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) є ключовим елементом забезпечення ефективної боротьби з корупцією та дотримання принципів верховенства права. Закріплені у статті 4 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» [109] положення створюють правові підстави для функціонування НАБУ як незалежного органу, що діє виключно в межах закону, без впливу політичних або інших зовнішніх чинників. Особливий порядок конкурсного

відбору Директора НАБУ, чітко визначений перелік підстав для припинення його повноважень, а також конкурсний добір інших працівників із забезпеченням їх соціальних гарантій та належних умов праці є основою для формування професійного та неупередженого кадрового складу. Крім того, законодавче регулювання фінансування та матеріально-технічного забезпечення, а також заходи для гарантування особистої безпеки працівників і їхніх близьких родичів забезпечують стабільність і незалежність діяльності органу. Важливо наголосити, що будь-які спроби використання НАБУ у політичних чи особистих інтересах є неприпустимими, а діяльність політичних партій у межах цього органу заборонена. Таким чином, закладені законодавцем гарантії спрямовані на створення умов для ефективної боротьби з корупцією та захисту суспільних інтересів, що є важливим елементом демократичної правової держави.

Діяльність Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) регулюється нормами чинного законодавства, яке встановлює чіткі межі незалежності цього органу від будь-якого незаконного впливу чи втручання. Відповідно до положень Закону, будь-які спроби впливу на діяльність НАБУ, зокрема шляхом надання письмових або усних вказівок, вимог чи доручень, що не передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, є неправомірними. Такі дії розглядаються як порушення принципу незалежності та об'єктивності, який є основоположним у функціонуванні бюро. У випадку отримання таких вказівок чи доручень, працівники НАБУ зобов'язані негайно повідомити про це Директора НАБУ у письмовій формі. Водночас законодавство визначає, що діяльність цього органу координується Кабінетом Міністрів України виключно у межах та порядку, встановлених законом, що забезпечує баланс між незалежністю НАБУ та загальнодержавним управлінням. Таким чином, нормативно-правові акти чітко регламентують механізми взаємодії НАБУ з іншими державними органами, забезпечуючи прозорість та ефективність його функціонування у боротьбі з корупцією [109].

Кабінет Міністрів України здійснює свою діяльність щодо Національного

антикорупційного бюро України (НАБУ) у суворій відповідності до положень чинного законодавства. Взаємодія Кабінету Міністрів із НАБУ обмежується виключно визначеними законодавством функціями, які спрямовані на забезпечення належного функціонування та незалежності цього органу. Зокрема, Кабінет Міністрів схвалює проект Антикорупційної стратегії, затверджує державну програму для її реалізації, а також розробляє проекти законів, що передбачають фінансування НАБУ у розмірі, достатньому для ефективного виконання покладених на нього завдань. Крім того, до компетенції уряду входить отримання та розгляд письмового звіту про діяльність НАБУ, затвердження Положення про Раду громадського контролю при НАБУ та порядок її формування, а також призначення членів до складу комісії з проведення зовнішньої незалежної оцінки ефективності діяльності НАБУ. Усі інші повноваження уряду щодо НАБУ чітко визначені законом. Водночас важливо підкреслити, що Положення про Національне антикорупційне бюро України не затверджується Кабінетом Міністрів, а Директор НАБУ має право самостійно без погодження з урядом чи іншими органами державної влади затверджувати положення про структурні підрозділи та посадові інструкції працівників бюро. Такий підхід забезпечує незалежність НАБУ у виконанні його функцій та сприяє ефективній боротьбі з корупцією в Україні [109].

Водночас слід зазначити, що акти Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) мають особливий правовий статус, який визначається чинним законодавством України. Зокрема, акти НАБУ не підлягають скасуванню чи зміні Кабінетом Міністрів України, що забезпечує їх незалежність у межах виконання антикорупційних функцій. Нормативно-правові акти НАБУ набувають чинності з моменту їх офіційного опублікування, якщо інше не передбачено самим актом, але не раніше дати такого опублікування. Інші акти НАБУ, які не мають нормативного характеру, вступають у силу з дня їх прийняття, якщо в них не встановлений інший строк набрання чинності, при цьому вони доводяться до відома адресатів у порядку, визначеному самим органом. Важливо підкреслити, що всі акти НАБУ, за винятком тих, які містять

інформацію з обмеженим доступом, підлягають обов'язковому оприлюдненню через офіційний веб-сайт бюро, що сприяє прозорості діяльності цього органу. Державна реєстрація нормативно-правових актів НАБУ Міністерством юстиції України не передбачена, однак ці акти включаються до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів України. Такий порядок сприяє забезпеченню правової визначеності та підвищенню рівня довіри до діяльності антикорупційного органу [109].

Аналізуючи інституційні заходи протидії корупції у сфері економіки, І. В. Маслій, позитивно оцінює створення Національного антикорупційного бюро України, обґрунтовуючи це тим, що найбільших збитків державі, її національній та економічній безпеці завдає злочинна діяльність високопосадовців, яка так чи інакше торкається тіньового або кримінального обігу грошових коштів, які проходять процедури відмивання та нерідко залишаються за кордоном. Діяльність НАБУ, вважає вчений, буде спрямована на відшкодування шкоди, завданої державі, юридичним і фізичним особам шляхом розшуку й арешту коштів та іншого майна, які можуть бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації в кримінальних провадженнях, віднесених до їх підслідності [162, с. 176-177].

Як зазначають С. Сорока та А. Генералова, створення Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) як нового слідчого органу в системі правоохоронних органів держави було спрямоване на подолання корупції з метою забезпечення розвитку успішного суспільства та ефективного функціонування державних інституцій. Крім того, це рішення відповідало вимогам, висунутим Міжнародним валютним фондом та Європейською комісією, які були необхідними для досягнення лібералізації візового режиму між Україною та Європейським Союзом [163, с. 252].

До компетенції НАБУ належить розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 191, 368-370 Кримінального кодексу України, якщо розмір предмету злочину або завдана шкода перевищують визначений законом поріг. Особливістю НАБУ є його незалежність від інших

державних органів, що забезпечується спеціальними гарантіями на законодавчому рівні. Також важливою складовою роботи НАБУ є співпраця з міжнародними партнерами, зокрема, з Європейським Союзом та США.

Як зазначають К. А. Возняковська, Д. А. Біленець та В. В. Марчук, однією з ключових функцій Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) є розслідування корупційних правопорушень, які пов'язані з масштабними фінансовими потоками, державними закупівлями та функціонуванням державних підприємств. Основним завданням НАБУ є виявлення та документування корупційних схем, які можуть бути використані для незаконного збагачення чи відмивання коштів, що створює суттєву загрозу економічній безпеці країни [164, с. 46].

П. Ю. Корнієць аналізує тенденцію до зростання впливу міжнародних організацій на функціонування окремих державних органів, зокрема Національного антикорупційного бюро України (НАБУ). Науковець акцентує увагу на важливій ролі міжнародних структур у діяльності НАБУ, що підтверджується законодавчими нормами, які передбачають їхню участь у процесі формування конкурсної комісії для обрання Директора НАБУ. Зокрема, це виражається у праві міжнародних організацій подавати Кабінету Міністрів України пропозиції щодо кандидатур трьох осіб, які входять до складу зазначеної комісії [165, с. 154].

Згадувані нами, С. Сорока та А. Генералова, наголошують, що ефективність функціонування системи антикорупційної політики безпосередньо залежить від наявності всіх складових інституціонального механізму. До таких складових належать спеціально уповноважені органи, які здійснюють заходи щодо запобігання корупційним проявам, встановлення фактів корупції, проведення розслідувань, викриття порушників, а найголовніше – забезпечення притягнення винних до юридичної відповідальності. Важливим елементом цієї системи є Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), створення якої стало однією з ключових вимог Європейського Союзу в контексті впровадження безвізового режиму та

виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [163, с. 252].

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) є структурним підрозділом Офісу Генерального прокурора України [110], створеним для забезпечення процесуального керівництва у кримінальних провадженнях, які розслідує НАБУ. САП також здійснює підтримання державного обвинувачення в судах у справах про корупційні злочини [166].

САП має статус незалежного органу, що дозволяє їй ефективно виконувати свої функції без зовнішнього впливу. Важливо зазначити, що співпраця між НАБУ та САП є ключовою для забезпечення результативності антикорупційних розслідувань і притягнення винних до відповідальності.

Як зазначає П. Ю. Корнієць, ототожнення завдань і функцій Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) значно ускладнює процес визначення її компетенції та розробки пропозицій щодо вдосконалення діяльності, оскільки залишаються нечіткими напрями її спрямованості. Варто зауважити, що САП України має обмежену кількість завдань, що, відповідно, звужує сферу її діяльності. На основі аналізу положень Розділу 3 Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора дослідник доходить висновку, що в зазначеній нормі йдеться не стільки про завдання, скільки про напрями або функції діяльності цієї інституції [165, с. 153].

Державне бюро розслідувань (ДБР) також відіграє важливу роль у боротьбі з корупцією в Україні. Хоча основною метою діяльності ДБР є розслідування злочинів, вчинених працівниками правоохоронних органів, суддями та іншими високопосадовцями, цей орган також займається справами про корупцію, якщо вони не належать до виключної компетенції НАБУ [167].

ДБР забезпечує об'єктивне та неупереджене розслідування справ, пов'язаних із зловживаннями владою або службовим становищем. Таким чином, цей орган доповнює діяльність інших правоохоронних структур у сфері протидії корупції.

Водночас, на відміну від інших законодавчих актів, що регламентують

діяльність антикорупційних органів, Закон України «Про Державне бюро розслідувань» [167] чітко визначає, що цей орган є правоохоронним, а його діяльність спрямована на забезпечення верховенства права, захист прав і свобод людини, а також на підтримання правопорядку в державі. Основоположними принципами функціонування Державного бюро розслідувань є верховенство права, законність, справедливість, неупередженість, незалежність, персональна відповідальність працівників, відкритість та прозорість для суспільства, а також політична нейтральність і позапартійність. Одним із ключових аспектів діяльності цього органу є забезпечення демократичного цивільного контролю та підзвітності визначеним законом державним органам. Важливо зазначити, що принципи гласності діяльності ДБР реалізуються лише в межах, які не порушують права і свободи людини та громадянина, а також відповідають вимогам кримінального процесуального законодавства та законодавства про державну таємницю. Забезпечення єдиноначальності у реалізації повноважень органу не суперечить процесуальній самостійності слідчих, що гарантує ефективність і незалежність розслідувань. Такий підхід сприяє створенню довіри громадян до роботи Державного бюро розслідувань та зміцненню правової держави.

Натомість, як зазначає Е. В. Расюк, попри безпрецедентну кількість новостворених спеціалізованих антикорупційних та інших органів, а також активну розробку і впровадження антикорупційного законодавства, рівень корупції, включно з її найтяжчою формою – корупційною злочинністю, не демонструє тенденції до зменшення, а, навпаки, продовжує зростати в межах держави [159, с. 437]. Це свідчить про те, що формальні інституційні заходи самі по собі не є достатніми для ефективного подолання корупції. Ефективність антикорупційної політики значною мірою залежить від комплексного підходу, який включає не лише створення нових органів чи ухвалення законодавчих актів, але й забезпечення їх реального виконання, підвищення рівня правосвідомості громадян і формування нетерпимості до корупційної поведінки в суспільстві. На жаль, низький рівень довіри до правоохоронних органів,

судової системи та інших державних інституцій лише поглиблює проблему, створюючи сприятливий ґрунт для подальшого поширення корупційних практик. Таким чином, для досягнення реального прогресу у боротьбі з корупцією необхідно не лише посилювати правові механізми та інституційну спроможність держави, але й здійснювати системні заходи з метою зміни соціальних норм і поведінкових моделей, які сприяють толерантності до корупції.

У цьому контексті Д. А. Альохіна зазначає, що взаємозв'язок корупції та організованої злочинності є одним із ключових факторів, який ускладнює ефективну протидію цим явищам. Створення спеціалізованого підрозділу в межах Служби безпеки України для боротьби з корупцією та організованою злочинністю стало важливим кроком у забезпеченні національної безпеки та правопорядку. Цей підрозділ, незважаючи на появу нових інституцій, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), продовжує виконувати провідну роль у системі боротьби з корупційними проявами. Разом з тим, науковці та практики наголошують на необхідності чіткого розмежування функцій між цими органами, що дозволить уникнути дублювання повноважень і забезпечити більш ефективну координацію їхньої діяльності. Важливим аспектом залишається також посилення міжнародної співпраці та впровадження найкращих світових практик у сфері запобігання та протидії корупції, що сприятиме підвищенню довіри суспільства до антикорупційних органів і зміцненню правової держави [168].

Водночас, слід зазначити, що ефективність антикорупційної системи в Україні значною мірою залежить від узгодженості дій її складових елементів, зокрема Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Вищого антикорупційного суду (ВАКС). Незважаючи на існування триланкової структури, яка спрямована на боротьбу з елітною корупцією, практичне виконання завдань щодо виявлення і розслідування кримінальних

правопорушень, пов'язаних із корупцією, значною мірою покладається на слідчих Національної поліції України (НПУ). Ці органи здійснюють розслідування більшості таких правопорушень, а районні та міжрайонні суди забезпечують їх судовий розгляд.

Аналіз кількісних показників кримінального переслідування осіб, які вчинили корупційні правопорушення, підтверджує недостатню ефективність цієї діяльності, як зазначає Н. А. Никифоренко. Особливо проблемним є низький рівень притягнення до кримінальної відповідальності посадовців, які займають відповідальні чи особливо відповідальні посади, що ставить під сумнів дієвість антикорупційної системи. Забезпечення невідворотності покарання для таких осіб є ключовим елементом, який не лише сприяє формуванню почуття справедливості у суспільстві, але й має значний превентивний вплив на інших суб'єктів декларування. Для досягнення цих цілей важливо вдосконалювати нормативно-правове регулювання діяльності антикорупційних органів, зокрема щодо їхньої взаємодії. Ефективна координація між НАБУ, САП, ВАКС та іншими правоохоронними структурами повинна стати основою для розробки дієвого механізму протидії корупції. Водночас необхідно забезпечити належне ресурсне забезпечення та системну співпрацю між усіма залученими інституціями. Крім того, важливим аспектом є формування у суспільстві нетерпимості до корупції через активну просвітницьку діяльність, підвищення рівня правової культури громадян та створення умов для максимальної прозорості у роботі державних органів. Лише комплексний підхід, що включає вдосконалення законодавчої бази, посилення інституційної спроможності та формування громадської свідомості, може забезпечити реальні результати у боротьбі з корупцією в Україні [169, с. 616].

Ефективна боротьба з корупцією можлива лише за умови тісної взаємодії між усіма елементами антикорупційної системи. НАБУ, САП, НАЗК і ДБР мають чітко визначені повноваження та сфери діяльності, що дозволяє уникати дублювання функцій і зосереджуватися на власних завданнях.

Як свідчить аналіз сучасного стану правового регулювання у сфері

протидії корупції, недостатнє фінансування та відсутність системного підходу до координації діяльності відповідних органів державної влади створюють значні перешкоди для ефективної реалізації антикорупційної політики. Зокрема, як зазначає Г. Ю. Лук'янова, фінансові ресурси на ці потреби виділяються за залишковим принципом, що унеможлиблює повноцінне виконання поставлених завдань. Крім того, відсутність чітко визначених механізмів координації між суб'єктами протидії корупції призводить до фрагментарності їхньої діяльності, що негативно впливає на загальний рівень боротьби з корупцією та знижує довіру населення до державних інституцій. У цьому контексті перспективним напрямом удосконалення правового регулювання є розробка нових нормативно-правових актів, які б встановлювали чіткі процедури, строки, обов'язки та відповідальність усіх залучених сторін. Зміст таких актів повинен бути узгоджений з положеннями Антикорупційної стратегії та спрямований на забезпечення послідовності, прозорості та ефективності координаційних заходів. Важливим аспектом є також закріплення механізмів моніторингу та оцінки виконання прийнятих рішень, що дозволить вчасно виявляти недоліки та вдосконалювати відповідні процеси. Такий підхід сприятиме формуванню інтегрованої системи протидії корупції, яка базуватиметься на принципах законності, відкритості та підзвітності [170, с. 26].

Дослідниця підсумовує, що ефективне функціонування системи запобігання та протидії корупції значною мірою залежить від належного врегулювання питань координації між суб'єктами, залученими до цієї діяльності. Відсутність чіткого адміністративно-правового механізму, який би регламентував взаємодію та узгодженість дій уповноважених органів, створює суттєві прогалини у впровадженні антикорупційної політики. Зокрема, це стосується недостатньої розробленості процедур контролю, механізмів співпраці та юридичної відповідальності учасників процесу координації. Для вирішення зазначених проблем необхідно розробити уніфікований нормативно-правовий акт, що закріплюватиме основоположні принципи координації,

визначатиме права та обов'язки суб'єктів, а також встановлюватиме механізми оцінювання ефективності їхньої діяльності. Такий документ має передбачати правові наслідки за недотримання встановлених вимог, що сприятиме формуванню відповідального підходу до виконання покладених завдань. Крім того, важливим аспектом є забезпечення прозорості та підзвітності процесу координації, що дозволить підвищити рівень довіри громадян до антикорупційних органів та сприятиме зниженню рівня корупції у державі [170, с. 27].

Важливим аспектом є також співпраця цих органів із судами, зокрема Вищим антикорупційним судом України (ВАКС), який був створений у 2019 році для розгляду справ про корупційні правопорушення. ВАКС забезпечує оперативний і справедливий розгляд справ, що сприяє підвищенню довіри громадян до правосуддя [123].

Ю. В. Кузьменко підкреслює, що у виявленні корупційних правопорушень важливу роль відіграють не лише спеціально уповноважені органи, яких держава наділила повноваженнями щодо вживання заходів запобігання і протидії корупції (Національна поліція України, прокуратура, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України), а й органи державної та місцевої влади, громадські об'єднання. Водночас значна увага приділяється активній участі громадянського суспільства у моніторингу діяльності посадових осіб, аналізі витрат бюджетних коштів та виявленні фактів зловживань. Залучення громадськості до процесу боротьби з корупцією сприяє підвищенню прозорості функціонування органів влади та забезпеченню підзвітності посадових осіб. Важливим аспектом є також використання сучасних інформаційних технологій, які дозволяють створювати відкриті реєстри, здійснювати електронні закупівлі та забезпечувати доступ до публічної інформації. Комплексний підхід до протидії корупції, що включає співпрацю державних органів, громадських організацій, медіа та окремих громадян, є необхідною умовою для формування правової держави та забезпечення верховенства права [171, с. 53-54].

К. М. Довбаш та О. В. Джафарова, аналізуючи сучасний стан правового

регулювання у сфері запобігання корупції, звертають увагу на те, що, незважаючи на широкий спектр заходів, передбачених чинним законодавством для мінімізації корупційних ризиків, існують певні прогалини, які потребують додаткового опрацювання. Зокрема, вони підкреслюють недостатню увагу до освітньо-виховної роботи, спрямованої на формування високих морально-етичних стандартів серед державних службовців. Відсутність систематичного підходу до підвищення рівня правової культури та етичної свідомості працівників державного апарату може суттєво знижувати ефективність антикорупційних заходів. У цьому контексті важливим завданням є розробка та впровадження спеціалізованих освітніх програм, які б сприяли формуванню у державних службовців розуміння принципів доброчесності, прозорості та відповідальності. Також необхідно створити умови для мотивації працівників дотримуватися антикорупційних стандартів шляхом забезпечення гідного рівня оплати праці, соціального захисту та стимулювання професійного розвитку. Окрім цього, потребує посилення система контролю за виконанням антикорупційних норм через запровадження ефективних механізмів моніторингу та оцінки діяльності посадових осіб. Тільки комплексний підхід, що включає правові, організаційні та освітні заходи, дозволить досягти значного прогресу у зниженні рівня корупції та підвищенні довіри громадян до державних інституцій [172, с. 66-67].

Водночас, як зауважує Д. Корецька-Шукевич, протидія корупції у нашій державі стала ледь не першочерговим завданням. Про це свідчить і створення, як видається, надмірної кількості антикорупційних органів, і зміни у чинне законодавство України в частині регламентації відповідальності за корупційні діяння. З одного боку прагнення подолати це ганебне явище, яке попри це притаманне будь-якій державі, є цілком виправдане, з іншого непослідовність та необґрунтованість окремих рішень засвідчує певним чином неправильний курс. Зокрема, надмірна кількість новостворених структур не завжди супроводжується належною координацією їхньої діяльності, що призводить до дублювання функцій, розпорошення ресурсів та низької ефективності в

досягненні поставлених цілей. Крім того, законодавчі ініціативи часто мають декларативний характер і не враховують реальних потреб суспільства та особливостей правозастосовної практики. Така ситуація створює ризики для правової визначеності та підриває довіру громадян до інституційної спроможності держави боротися з корупцією. У цьому контексті важливим є забезпечення системного підходу до реформування антикорупційної політики, який передбачає не лише створення нових органів чи ухвалення нормативних актів, а й впровадження ефективних механізмів моніторингу, оцінки результативності та відповідальності за прийняті рішення. Лише комплексний підхід, заснований на принципах прозорості, підзвітності та верховенства права, може стати запорукою успіху у боротьбі з корупцією, яка є однією з головних перешкод на шляху до сталого розвитку та зміцнення демократії в Україні [173, с. 149].

Дослідниця акцентує на тому, що зважаючи на загалом позитивні тенденції у сфері боротьби з корупцією, варто відзначити, що ефективність антикорупційних заходів значною мірою залежить від якості нормативно-правового регулювання та його відповідності реальним умовам функціонування суспільства і держави. Окремі законодавчі новели, які впроваджуються з метою виконання міжнародних рекомендацій, іноді не враховують специфіку національної правової системи, соціальних, економічних та культурних особливостей України. Це може призводити до правових колізій, складнощів у застосуванні норм на практиці, а також до виникнення ситуацій, коли законодавчі положення залишаються декларативними і не забезпечують належного рівня захисту суспільних інтересів. У зв'язку з цим виникає необхідність у проведенні ґрунтовних наукових досліджень, спрямованих на аналіз чинного антикорупційного законодавства, виявлення його недоліків та розробку пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази [173, с. 149].

Крім того, важливо забезпечити дієву співпрацю між законодавчими органами, правоохоронними структурами та судовою системою для досягнення реальних результатів у протидії корупції. Зокрема, потребує уваги питання

підвищення ефективності роботи органів досудового розслідування, створення умов для незалежності суддів при розгляді корупційних справ, а також посилення контролю за виконанням судових рішень. Невід'ємною складовою успішної боротьби з корупцією є формування високого рівня правової культури серед населення, що передбачає активну просвітницьку діяльність, спрямовану на усвідомлення громадянами негативних наслідків корупції для суспільства. Отже, сфера протидії корупції залишається однією з пріоритетних у державній політиці і потребує комплексного підходу, який включає як удосконалення законодавства, так і впровадження практичних механізмів для забезпечення прозорості та підзвітності органів влади. Лише за умови системного підходу та врахування реалій України можна досягти поступового зниження рівня корупції та зміцнення довіри громадян до державних інститутів [173, с. 149].

Отож, правоохоронні органи України відіграють ключову роль у боротьбі з корупцією в межах загальнодержавної антикорупційної системи. Їх діяльність спрямована як на виявлення та розслідування корупційних злочинів, так і на запобігання їх виникненню. Однак для досягнення реальних результатів необхідно забезпечити подальше вдосконалення законодавчої бази, підвищення рівня професійної підготовки кадрів і зміцнення незалежності цих органів.

Лише за умови ефективної роботи всіх елементів антикорупційної системи Україна зможе досягти значного прогресу в подоланні корупції та побудові прозорого й підзвітного суспільства.

З огляду на викладене вище, можемо висновувати, що у сучасних умовах розвитку українського суспільства боротьба з корупцією є одним із ключових завдань державної політики. Правоохоронні органи відіграють центральну роль у забезпеченні ефективності антикорупційних заходів, оскільки саме вони покликані реалізовувати механізми виявлення, запобігання та притягнення до відповідальності осіб, причетних до корупційних правопорушень.

Аналіз нормативно-правової бази України свідчить про наявність розгалуженої системи органів, які спеціалізуються на боротьбі з корупцією. До таких органів, передусім, належать Національне антикорупційне бюро України

(НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) та Вищий антикорупційний суд (ВАКС). Кожен із цих органів має чітко визначені функції та повноваження, що дозволяє забезпечити комплексний підхід до боротьби з корупцією.

Важливим аспектом діяльності правоохоронних органів у сфері антикорупції є їхня незалежність. Проте на практиці реалізація цього принципу стикається з низкою викликів, зокрема політичним тиском, недостатнім фінансуванням та кадровими проблемами. Для забезпечення ефективної роботи антикорупційних органів необхідно впроваджувати механізми, які гарантують їхню автономію та захищають від втручання з боку політичних чи бізнесових структур.

Особливу увагу слід приділити профілактичній діяльності правоохоронних органів. Запобігання корупції шляхом підвищення рівня правової культури, забезпечення прозорості у діяльності державних інституцій та впровадження сучасних технологій є невід'ємною складовою ефективною антикорупційної політики. У цьому контексті важливою є співпраця правоохоронних органів із громадянським суспільством, засобами масової інформації та міжнародними партнерами.

Дослідження також виявило необхідність удосконалення законодавства у сфері боротьби з корупцією. Зокрема, слід розробити чіткіші механізми взаємодії між різними антикорупційними органами, уникнути дублювання їхніх функцій та посилити відповідальність за корупційні правопорушення. Крім того, важливо забезпечити прозорість і підзвітність роботи правоохоронців, що сприятиме підвищенню рівня довіри громадян до цих інституцій.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що ефективна діяльність правоохоронних органів України у сфері боротьби з корупцією є ключовим елементом загальнодержавної антикорупційної системи. Проте для досягнення реальних результатів необхідно подолати існуючі виклики, пов'язані з їхньою діяльністю, та створити умови для формування в Україні суспільства з високим

рівнем правосвідомості та нульовою толерантністю до корупції. Лише комплексний підхід, заснований на принципах законності, прозорості та ефективності, дозволить забезпечити сталий розвиток держави та її інституцій.

2.4. Роль та функції Вищого антикорупційного суду в системі правосуддя та антикорупційних органів України

Система правосуддя відіграє ключову роль у забезпеченні дотримання прав і законних інтересів громадян, виступаючи основним гарантом законності та верховенства права. У структурі судової системи України особливе місце займає Вищий антикорупційний суд, створений з метою ефективного розгляду корупційних справ за участю високопосадовців та інших суб'єктів, які впливають на суспільно-політичні процеси в державі. Його функціонування спрямоване на утвердження принципів прозорості, підзвітності та доброчесності в діяльності державних органів. Завдяки спеціалізованому підходу до юрисдикції та високим критеріям відбору суддів, цей орган забезпечує належний правовий захист суспільних інтересів, сприяє підвищенню довіри громадян до судової системи та створює умови для зменшення рівня корупції. Діяльність Вищого антикорупційного суду є важливим показником дотримання принципу верховенства права та виконання міжнародних зобов'язань України у сфері протидії корупції.

Отже, Вищий антикорупційний суд України (ВАКС) є ключовим елементом у забезпеченні ефективної боротьби з корупцією, що залишається однією з найгостріших проблем українського суспільства. Його створення стало важливим кроком у реалізації судової реформи, спрямованої на підвищення довіри громадян до правосуддя та забезпечення верховенства права. Основним завданням ВАКС є розгляд справ, пов'язаних із корупційними злочинами, які мають значний суспільний резонанс або завдають істотної шкоди державним інтересам [123].

Як підкреслюють С. Сорока та А. Генералова, завершенням заснування повноцінної системи антикорупційної політики, логічно, став початок роботи Вищого антикорупційного суду України (ВАКС). ВАКС утворений відповідно до судової реформи 2016 року. Проте робота новоствореного суду розпочалася 5 вересня 2019 року [174, с. 253].

Статус Вищого антикорупційного суду (ВАКС), відповідно до положень чинного законодавства України, визначено як постійно діючого вищого спеціалізованого суду, що функціонує у межах системи судоустрою України. Його створення та діяльність регулюються Конституцією України, Законом України «Про Вищий антикорупційний суд» та іншими нормативно-правовими актами, які спрямовані на забезпечення незалежності, прозорості та ефективності правосуддя у сфері боротьби з корупцією [123].

Згідно з чинним законодавством, юрисдикція ВАКС охоплює злочини, визначені в Кримінальному кодексі України, які стосуються корупційної діяльності високопосадовців, а також осіб, що займають відповідальне становище у державних органах влади. Робота суду сприяє формуванню прозорої системи правосуддя, яка відповідає європейським стандартам та міжнародним зобов'язанням України у сфері боротьби з корупцією. Важливо зазначити, що діяльність ВАКС спрямована не лише на покарання винних осіб, але й на створення превентивного механізму, який мінімізує ризики виникнення корупційних правопорушень у майбутньому [123].

Вищий антикорупційний суд є спеціалізованим судовим органом, створеним для забезпечення ефективного та неупередженого розгляду справ, пов'язаних із корупційними правопорушеннями, що мають значний суспільний резонанс. Його діяльність регулюється Конституцією України [119], Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [175], Кримінальним процесуальним кодексом України [176], а також іншими нормативно-правовими актами, що визначають порядок здійснення правосуддя. У межах своєї юрисдикції Вищий антикорупційний суд виконує функції і суду першої, й апеляційної інстанції, розглядаючи кримінальні провадження щодо корупційних злочинів, а також

справи про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави. Крім того, цей суд має повноваження здійснювати судовий контроль за дотриманням прав і свобод осіб у кримінальних провадженнях, що належать до його підсудності [123]. Важливим аспектом діяльності Вищого антикорупційного суду є аналіз судової статистики та узагальнення судової практики з метою вдосконалення правозастосовної діяльності й забезпечення єдності судової практики. Територіальна юрисдикція цього суду охоплює всю територію України, що дозволяє забезпечити однакові стандарти правосуддя в усіх регіонах країни [123]. Таким чином, Вищий антикорупційний суд відіграє ключову роль у реалізації принципів верховенства права, прозорості та справедливості у сфері боротьби з корупцією.

Судді ВАКС проходять ретельний процес відбору, який включає перевірку професійної компетентності, доброчесності та відповідності етичним стандартам. Це забезпечує високий рівень кваліфікації суддівського корпусу та гарантує об'єктивність і справедливість прийнятих рішень. Крім того, діяльність ВАКС підтримується спеціалізованими органами, такими як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), що забезпечують ефективне розслідування та представництво у судових процесах.

Суддею Вищого антикорупційного суду може бути призначена особа, яка відповідає як загальним вимогам, визначеним Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів», так і спеціальним критеріям, передбаченим Законом України «Про Вищий антикорупційний суд». Зокрема, кандидат на цю посаду має володіти високим рівнем професійної компетентності у сфері права, що включає знання та практичні навички, необхідні для здійснення судочинства у справах, пов'язаних із корупцією. Для підтвердження відповідності встановленим вимогам особа повинна мати один із таких кваліфікаційних критеріїв: стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років; науковий ступінь у сфері права та щонайменше семирічний досвід наукової діяльності у цій галузі; щонайменше семирічний досвід адвокатської

діяльності, включаючи представництво в суді або захист від кримінального обвинувачення; або сукупний стаж роботи чи професійної діяльності, передбаченої зазначеними критеріями, щонайменше сім років. Вимоги до кандидатів на посаду судді Вищого антикорупційного суду спрямовані на забезпечення високих стандартів професійної етики, компетентності та доброчесності, необхідних для ефективного виконання функцій цього спеціалізованого органу правосуддя.

Суддею Вищого антикорупційного суду може бути призначена особа, яка відповідає як загальним вимогам, визначеним Конституцією України [119] та Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [175], так і спеціальним критеріям, передбаченим Законом України «Про Вищий антикорупційний суд» [123]. Зокрема, кандидат на цю посаду має володіти високим рівнем професійної компетентності у сфері права, що включає знання та практичні навички, необхідні для здійснення судочинства у справах, пов'язаних із корупцією. Для підтвердження відповідності встановленим вимогам особа повинна мати один із таких кваліфікаційних критеріїв: стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років; науковий ступінь у сфері права та щонайменше семирічний досвід наукової діяльності у цій галузі; щонайменше семирічний досвід адвокатської діяльності, включаючи представництво в суді або захист від кримінального обвинувачення; або сукупний стаж роботи чи професійної діяльності, передбаченої зазначеними критеріями, щонайменше сім років. Вимоги до кандидатів на посаду судді Вищого антикорупційного суду спрямовані на забезпечення високих стандартів професійної етики, компетентності та доброчесності, необхідних для ефективного виконання функцій цього спеціалізованого органу правосуддя.

Натомість, особа не може бути призначена суддею Вищого антикорупційного суду за наявності обставин, які свідчать про її непридатність до виконання функцій у сфері антикорупційного правосуддя, зокрема якщо вона упродовж останніх десяти років працювала в органах, діяльність яких прямо чи опосередковано пов'язана з правоохоронною або політичною

діяльністю, включаючи прокуратуру, внутрішні справи, поліцію, Службу безпеки України, митницю, Національне антикорупційне бюро та інші аналогічні установи. Також обмеження поширюються на осіб, які обіймали політичні посади, мали представницький мандат або входили до керівних органів політичних партій. Крім того, особа не може бути призначена суддею, якщо вона була внесена до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, або входила до керівних органів юридичних осіб, пов'язаних із корупцією. Важливим критерієм є також відсутність судимості за умисні кримінальні правопорушення, навіть якщо така судимість була знята чи погашена. Додатково обмеження стосуються осіб, які були членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України або Вищої ради юстиції до набрання чинності відповідним законодавством, а також тих, хто входив до складу Міжвідомчої комісії з питань державних закупівель до впровадження електронної системи закупівель [123]. Відтак, можемо констатувати, що законодавство встановлює чіткі критерії для забезпечення доброчесності та незалежності суддів Вищого антикорупційного суду.

Як зазначає О. О. Меньяйлов, запровадження механізму відбору суддів Вищого антикорупційного суду (ВАКС) за участю громадської ради міжнародних експертів стало важливим кроком у забезпеченні незалежності та неупередженості цього органу. Такий підхід був зумовлений необхідністю мінімізувати ризики впливу на процес добору суддів з боку політичних чи інших зацікавлених суб'єктів, що могло б поставити під сумнів об'єктивність та ефективність діяльності суду. Громадська рада міжнародних експертів, на відміну від Громадської ради доброчесності, формується за участю міжнародних організацій, які мають значний досвід у боротьбі з корупцією та забезпеченні верховенства права. Це дозволяє гарантувати високий рівень професіоналізму та неупередженості під час оцінювання кандидатів на посади суддів. Крім того, участь міжнародних експертів у процесі відбору сприяє підвищенню довіри як з боку українського суспільства, так і міжнародної спільноти до діяльності ВАКС. У результаті, такий підхід до формування

суддівського корпусу створює передумови для ефективного функціонування антикорупційного суду як ключового елементу системи правосуддя в Україні, спрямованого на боротьбу з корупцією на найвищому рівні [177, с. 14].

На вагомість Громадської ради міжнародних експертів у забезпеченні ефективного функціонування антикорупційних інституцій вказують численні наукові дослідження, які аналізують різні аспекти її діяльності. Зокрема, у роботі Шатернікова М. І. розглянуто теоретичні підходи до визначення правових засад функціонування господарських судів, що опосередковано стосується і спеціалізованих антикорупційних органів, зокрема у частині забезпечення правової визначеності та прозорості їхньої діяльності [178, с. 108-112].

Дослідження, проведене О. Ярмишем та Р. Мельником, зосереджується на аналізі спеціалізованих антикорупційних інституцій, їхньому функціонуванні у світовій практиці та специфіці національної моделі. У цьому контексті особливу увагу приділено ролі Громадської ради міжнародних експертів як складової частини такої моделі, що дозволяє оцінити її значущість у забезпеченні ефективності антикорупційного механізму [179, с. 144-155].

Водночас, О. Акімов, Л. Акімова та К. Майстренко, аналізують систему антикорупційних заходів з метою підвищення ефективності функціонування правоохоронних органів, акцентуючи увагу на важливості боротьби з корупцією та колабораціонізмом. Вони підкреслюють необхідність залучення незалежних експертів до процесу ухвалення рішень як одного з ключових інструментів забезпечення прозорості та об'єктивності в діяльності правоохоронних структур [180, с. 10-16].

У своїй роботі Я. І. Никитюк здійснює аналіз структурно-організаційних основ функціонування Вищого антикорупційного суду, акцентуючи увагу на значенні інституцій громадського контролю у забезпеченні незалежності та підвищенні ефективності судової діяльності. Особливу увагу приділено ролі Ради у реалізації цих завдань, що є важливим елементом у формуванні прозорості та довіри до судової системи [181, с. 140-147].

Усі ці дослідження підтверджують важливість діяльності Громадської ради міжнародних експертів як ключового механізму забезпечення прозорості та законності у сфері антикорупційної діяльності.

Отже, Вищий антикорупційний суд (ВАКС) є ключовою інституцією в системі боротьби з корупцією в Україні. Його створення стало важливим етапом у реформуванні судової системи та впровадженні європейських стандартів правосуддя. ВАКС відіграє центральну роль у забезпеченні справедливого розгляду справ, пов'язаних із корупційними злочинами, які завдають значної шкоди державним інтересам, економіці та суспільній довірі.

Окрім того, створення ВАКС стало відповіддю на тривалу проблему неефективності боротьби з корупцією в Україні. Незважаючи на існування антикорупційних органів, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), відсутність незалежного та компетентного судового органу унеможлилювала ефективне завершення розслідувань.

Відповідно до аналізу міжнародного досвіду, дослідники В. М. Ємельянов, Л. В. Антонова та Л. М. Івашова підкреслюють, що створення спеціалізованих антикорупційних судів є одним із ключових механізмів ефективної боротьби з корупцією. Такі суди функціонують у багатьох державах, зокрема в Індонезії, Філіппінах, Словаччині, Уганді та Кенії, і їх основною метою є забезпечення незалежного, об'єктивного та швидкого розгляду справ щодо корупційних правопорушень. Особливістю цих судів є їхній спеціальний статус, що передбачає ретельний відбір суддів із високим рівнем професійної доброчесності та значним юридичним досвідом. Процес добору часто включає участь міжнародних експертів, представників громадянського суспільства та інших незалежних організацій, що знижує ризик політичного чи іншого впливу на формування суддівського складу. Ефективність антикорупційних судів залежить від комплексного підходу до їх діяльності, який охоплює належне фінансування, забезпечення безпеки суддів і прозорість судових процедур. Важливим фактором є також інтеграція

діяльності таких судів у загальну судову систему країни для уникнення дублювання функцій і забезпечення єдності правозастосовної практики [182, с. 317]. З огляду на вказане вище, є усі підстави вважати, що створення спеціалізованих антикорупційних судів є не лише інструментом боротьби з корупцією, але й важливим кроком до зміцнення верховенства права, підвищення довіри громадян до судової системи та забезпечення справедливості.

Отже, основними передумовами створення ВАКС були:

1. Низький рівень довіри до загальних судів у справах, пов'язаних із корупцією.
2. Потреба у спеціалізованій юрисдикції для розгляду складних корупційних справ.
3. Зобов'язання України перед міжнародними партнерами, зокрема Міжнародним валютним фондом та Європейським Союзом.

Вищий антикорупційний суд має спеціалізовану юрисдикцію, яка охоплює кримінальні провадження щодо корупційних злочинів, вчинених високопосадовцями або пов'язаних із значними сумами збитків. До таких злочинів належать зловживання владою, хабарництво, незаконне збагачення та інші правопорушення, визначені статтями Кримінального кодексу України.

Вищий антикорупційний суд розглядає справи, які передаються до нього НАБУ та САП. Крім того, суд забезпечує дотримання стандартів правосуддя, включаючи право на справедливий судовий розгляд, незалежність суддів та прозорість процедур.

У контексті нашого дослідження доцільно звернутись до аналізу окремих справ, що розглядалися Вищим антикорупційним судом, що дозволяє зробити висновок про ефективність його діяльності у забезпеченні правосуддя у сфері боротьби з корупцією. Зокрема, аналіз судових рішень свідчить про те, що суд виконує ключову роль у формуванні правозастосовної практики щодо посадових злочинів та зловживань, а також сприяє підвищенню рівня довіри громадян до судової системи. Варто відзначити, що в багатьох випадках Вищий

антикорупційний суд демонструє високий рівень професійності та неупередженості, забезпечуючи баланс між захистом прав обвинувачених та інтересами суспільства. Водночас, аналіз окремих справ також висвітлює певні проблеми, такі як тривалість розгляду справ, недостатність доказової бази або складнощі у взаємодії з іншими органами правопорядку. Це свідчить про необхідність подальшого вдосконалення законодавчої бази та процедур, а також забезпечення належного фінансування та ресурсного забезпечення антикорупційних інституцій для досягнення максимальної ефективності їхньої роботи.

Такий висновок автором зроблено зокрема на підставі аналізу низки Рішень Вищого антикорупційного суду [183–192].

Попри значний прогрес у функціонуванні Вищого антикорупційного суду, існують певні виклики, які впливають на його ефективність:

1. Тиск на суддів. Політичний або суспільний тиск може ставити під загрозу незалежність суддів.
2. Недостатнє фінансування. Для забезпечення належної роботи суду необхідні достатні матеріально-технічні ресурси.
3. Складність справ. Розгляд корупційних справ часто пов'язаний із великою кількістю доказів та складними юридичними питаннями.

Наукове обґрунтування структурно-організаційних основ функціонування Вищого антикорупційного суду (ВАКС) є ключовим аспектом дослідження судової системи України в контексті протидії корупції. Як зазначає Я. І. Никитюк, специфічний статус ВАКС та його завдання, спрямовані на забезпечення ефективного судового контролю у сфері антикорупційної діяльності, визначають складну організаційну структуру цього органу. До основних структурних компонентів ВАКС належать керівництво суду, судова та апеляційна палати, апарат суду та органи суддівського самоврядування, кожен із яких виконує важливу роль у забезпеченні належного функціонування суду. Особливу увагу приділено діяльності апарату ВАКС, який забезпечує ефективну роботу не лише суду в цілому, але й апеляційної палати зокрема.

Важливим елементом також є органи суддівського самоврядування, завдяки яким здійснюється внутрішнє регулювання діяльності суду та забезпечується незалежність суддівського корпусу, що є фундаментальною умовою для реалізації принципів верховенства права та справедливості [181, с. 146-147]. Таким чином, структурно-організаційна побудова ВАКС є результатом необхідності створення ефективного механізму правосуддя у сфері боротьби з корупцією, що відповідає сучасним викликам та потребам українського суспільства.

Наукове обґрунтування необхідності закріплення організаційної структури Вищого антикорупційного суду (ВАКС) на законодавчому рівні є важливим аспектом забезпечення його ефективної роботи. Відсутність чіткої регламентації внутрішньої структури цього судового органу створює ризики правової невизначеності, що може ускладнювати виконання покладених на нього завдань та функцій. Запровадження змін до Закону України «Про ВАКС», зокрема, шляхом доповнення його статтею 5-1, яка б детально визначала організаційну структуру суду, сприятиме підвищенню прозорості діяльності інституції, забезпеченню чіткого розподілу повноважень між її структурними підрозділами та оптимізації управлінських процесів. Такий підхід дозволить не лише зміцнити інституційну спроможність ВАКС, але й підвищити рівень довіри суспільства до його роботи, що є ключовим для ефективної боротьби з корупцією [181, с. 146-147]. Крім того, закріплення таких положень на законодавчому рівні створить додаткові гарантії незалежності суду, адже чітко визначена організаційна структура унеможливить зовнішній вплив на її формування або діяльність. Таким чином, запропоновані зміни є не лише актуальними, а й необхідними для посилення інституційної спроможності ВАКС у боротьбі з корупцією на найвищому рівні.

Отже, Вищий антикорупційний суд є важливим елементом системи правосуддя України, оскільки він забезпечує:

- відновлення довіри до судової влади;
- реалізацію принципу невідворотності покарання за корупційні злочини;

– сприяння міжнародній репутації України як держави, що активно бореться з корупцією.

Відтак, діяльність Вищого антикорупційного суду є не лише важливим кроком у боротьбі з корупцією, але й вагомим внеском у побудову правової держави. Ефективність роботи цієї інституції залежить від підтримки з боку суспільства, міжнародної спільноти та інших державних органів. Успішне функціонування ВАКС є запорукою подальшого розвитку України як демократичної та правової держави.

Підсумовуючи викладене вище можемо констатувати, що Вищий антикорупційний суд (ВАКС) є ключовим елементом антикорупційної інфраструктури України, створеним у відповідь на суспільний запит щодо ефективної боротьби з корупцією на найвищих рівнях державної влади. Його діяльність спрямована на забезпечення справедливого, незалежного та прозорого розгляду справ, пов'язаних із корупційними правопорушеннями, а також на зміцнення довіри громадян до судової системи та державних інституцій загалом.

По-перше, ВАКС виконує критично важливу функцію забезпечення спеціалізованого правосуддя у справах, пов'язаних із корупцією. Його юрисдикція охоплює розгляд справ щодо високопосадовців, які підозрюються у вчиненні корупційних злочинів. Це дозволяє уникнути конфлікту інтересів та зменшити ризики політичного впливу на судові процеси. Крім того, спеціалізація суддів ВАКС сприяє підвищенню якості правосуддя завдяки їхній вузькопрофільній компетенції.

По-друге, ВАКС є важливим елементом взаємодії з іншими антикорупційними органами України, такими як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП). Ця співпраця забезпечує комплексний підхід до боротьби з корупцією, починаючи від розслідування злочинів і закінчуючи ухваленням судових рішень. Координація між цими органами сприяє ефективності розслідувань та судового розгляду, зменшуючи ризики затягування справ або їхнього закриття

через процедурні недоліки.

По-третє, створення Вищого антикорупційного суду стало важливим кроком у виконанні міжнародних зобов'язань України, зокрема перед Європейським Союзом та Міжнародним валютним фондом. Це підвищує міжнародний імідж України як держави, що прагне до прозорості та верховенства права. Водночас ефективність роботи ВАКС є критерієм оцінки реформ у сфері правосуддя та боротьби з корупцією.

Однак функціонування ВАКС стикається із низкою викликів. Серед них – надмірне навантаження на суддів, недостатня кількість ресурсів для забезпечення належного рівня роботи суду, а також спроби дискредитації його діяльності з боку окремих політичних сил або зацікавлених осіб. Для подолання цих проблем необхідно забезпечити належне фінансування суду, впроваджувати додаткові механізми захисту суддів від тиску та підвищувати рівень прозорості й підзвітності ВАКС перед суспільством.

Таким чином, роль Вищого антикорупційного суду в системі правосуддя та антикорупційних органів України є надзвичайно важливою для забезпечення ефективної боротьби з корупцією, зміцнення верховенства права та відновлення довіри громадян до державних інституцій. Подальший розвиток цього інституту потребує системної підтримки як на національному, так і на міжнародному рівнях. Лише за умови комплексного підходу до вдосконалення його діяльності можна досягти значущих результатів у боротьбі з корупцією та побудові правової держави.

Висновки до розділу 2

У результаті аналізу адміністративно-правових аспектів діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні через призму їхньої ефективності можна зробити низку висновків.

1. Система запобігання корупції є ключовою складовою державної

політики, спрямованої на забезпечення верховенства права та сталого розвитку суспільства. Незважаючи на певний прогрес у цій сфері, існують значні виклики, які потребують комплексного вирішення. Ефективна боротьба з корупцією можлива за умови вдосконалення законодавчої бази, посилення інституційної спроможності антикорупційних органів, залучення громадянського суспільства та активізації міжнародної співпраці. Для підвищення ефективності цієї системи необхідно забезпечити незалежність антикорупційних органів, удосконалити механізми фінансового контролю та декларування доходів посадовців, сприяти правовій освіті населення та розвивати міжнародне співробітництво для отримання технічної допомоги й обміну досвідом.

2. Особливу роль у цьому процесі відіграє Національне агентство з питань запобігання корупції, яке має значний потенціал для формування прозорої системи управління, антикорупційної культури та дотримання принципів верховенства права. Зміцнення його спроможності є необхідною умовою для побудови правової держави та інтеграції України до європейського правового простору.

3. Національне агентство з питань запобігання корупції виконує ключову функцію у структурі державного управління України, реалізуючи заходи антикорупційної політики. З огляду на сучасні виклики, що постають перед НАЗК, необхідно забезпечити системний підхід до оптимізації його діяльності. Основними пріоритетами є належне фінансування та формування висококваліфікованого кадрового потенціалу, що є критично важливими для успішного впровадження антикорупційних ініціатив. Не менш значущим є розвиток співпраці з міжнародними організаціями та національними структурами, які займаються протидією корупції, з метою обміну досвідом і впровадження передових практик. Особливу увагу слід приділити підвищенню правової культури громадян, інформуванню їх про доступні механізми запобігання корупції та залученню суспільства до процесів моніторингу й контролю. Такий підхід сприятиме створенню прозорого середовища та

зміцненню довіри до державних інституцій. Подальший розвиток НАЗК має базуватися на принципах інституційної незалежності, професійності та відкритості, що є основоположними для забезпечення верховенства права та ефективного функціонування державного апарату в умовах демократичного суспільства.

4. У перспективі Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) може зміцнити свою роль як ключового органу в системі протидії корупції. Для досягнення цієї мети необхідно реалізувати низку важливих заходів. Зокрема, слід удосконалити процеси цифровізації, що стосуються перевірки декларацій та моніторингу способу життя посадових осіб, з метою підвищення ефективності й прозорості діяльності агентства. Важливим аспектом є також поглиблення співпраці з громадянським суспільством і міжнародними партнерами для імплементації найкращих світових практик у сфері боротьби з корупцією. Крім того, забезпечення повної незалежності НАЗК від політичного впливу через посилення його правового статусу є фундаментальним кроком для гарантування об'єктивності та неупередженості у виконанні його функцій.

5. У сучасних реаліях розвитку українського суспільства протидія корупції є одним із пріоритетних напрямів державної політики. Центральну роль у реалізації антикорупційних заходів відіграють правоохоронні органи, які відповідають за виявлення, попередження та притягнення до відповідальності осіб, причетних до корупційних діянь.

Нормативно-правова база України демонструє розгалужену систему спеціалізованих органів, до яких належать Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) та Вищий антикорупційний суд (ВАКС). Кожен із цих органів має визначені законодавством функції та повноваження, що забезпечує системний і комплексний підхід до подолання корупційних проявів. Ефективна діяльність цих інституцій є важливим елементом формування правової держави та

зміцнення довіри громадян до органів влади.

6. Одним із ключових елементів функціонування правоохоронних органів у сфері протидії корупції є забезпечення їхньої незалежності. Однак на практиці реалізація цього принципу часто ускладнюється низкою факторів, серед яких особливо виділяються політичний тиск, обмеженість фінансових ресурсів та проблеми з укомплектуванням кадрового складу. Для досягнення належного рівня ефективності роботи антикорупційних інституцій необхідно створювати дієві механізми, які б забезпечували їхню автономність і захищали від будь-яких форм впливу з боку політичних або бізнесових структур.

7. Особливий акцент слід зробити на превентивних заходах, які здійснюють правоохоронні органи. Ефективна протидія корупції можлива завдяки підвищенню правової обізнаності населення, забезпеченню відкритості та прозорості функціонування державних органів, а також інтеграції сучасних технологій у процеси управління. Важливим елементом такої діяльності є тісна взаємодія правоохоронних структур із представниками громадянського суспільства, засобами масової інформації та міжнародними організаціями, що сприяє формуванню комплексного підходу до реалізації антикорупційної політики.

8. Дослідження виявило потребу в удосконаленні нормативно-правової бази у сфері протидії корупції. Зокрема, необхідно розробити більш чіткі механізми координації між різними антикорупційними структурами, уникнути дублювання їхніх функцій та підвищити рівень відповідальності за вчинення корупційних правопорушень. Окрім цього, слід забезпечити прозорість та підзвітність діяльності правоохоронних органів, що сприятиме зміцненню довіри громадян до цих установ.

Ефективна робота правоохоронних органів України у сфері протидії корупції є основоположним елементом загальнодержавної антикорупційної політики. Водночас для досягнення суттєвих результатів необхідно подолати наявні перешкоди, які впливають на їхню діяльність, а також забезпечити умови для формування суспільства, що характеризується високим рівнем

правової свідомості та абсолютною нетерпимістю до корупційних проявів. Лише системний підхід, заснований на дотриманні принципів законності, прозорості та ефективності, може стати запорукою сталого розвитку держави та її інституцій.

9. Вищий антикорупційний суд (ВАКС) є важливим елементом судової системи України, який відіграє ключову роль у боротьбі з корупцією та забезпеченні принципів верховенства права. Його створення та функціонування є відображенням прагнення держави до зміцнення демократичних інститутів, підвищення прозорості та відповідальності у публічному управлінні.

По-перше, діяльність ВАКС сприяє відновленню довіри громадян до судової влади. Успішне розслідування та розгляд справ, пов'язаних із корупційними правопорушеннями, демонструють ефективність судової системи в забезпеченні справедливості. Це має важливе значення для формування позитивного ставлення суспільства до судових інституцій та держави загалом.

По-друге, функціонування ВАКС є важливим механізмом реалізації принципу невідворотності покарання за корупційні злочини. Суд забезпечує справедливий і неупереджений розгляд справ, що сприяє формуванню правової культури та усвідомлення громадянами необхідності дотримання законодавства. Це також слугує превентивним заходом для запобігання корупційним діям у майбутньому.

По-третє, діяльність ВАКС має значний вплив на міжнародний імідж України. Ефективна боротьба з корупцією є важливою умовою для інтеграції України до європейської спільноти та залучення іноземних інвестицій. ВАКС демонструє готовність держави до виконання міжнародних зобов'язань у сфері антикорупційної політики, що посилює довіру міжнародних партнерів.

Отож, Вищий антикорупційний суд є ключовим інструментом у забезпеченні демократичного розвитку України та формуванні правової держави. Його ефективність залежить від підтримки суспільства, співпраці з

іншими державними органами та міжнародною спільнотою. Подальше вдосконалення роботи ВАКС сприятиме зміцненню верховенства права, зниженню рівня корупції та підвищенню авторитету України на міжнародній арені.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

3.1. Досвід зарубіжних країн щодо формування системи суб'єктів запобігання корупції та забезпечення їх ефективної діяльності

Корупція залишається однією з найактуальніших проблем сучасного суспільства, що негативно впливає на економічний, політичний і соціальний розвиток держави. Для України, яка прагне інтеграції до європейського співтовариства, пріоритетним завданням є впровадження дієвих механізмів запобігання корупційним проявам. У цьому процесі важливе значення мають міжнародні стандарти та рекомендації, які спрямовані на створення прозорої системи управління, зміцнення інституційної спроможності та підвищення рівня довіри громадян до органів державної влади. Організації, такі як ООН, ОЕСР, GRECO та Європейський Союз, розробили низку нормативно-правових документів, зокрема Конвенцію ООН проти корупції та Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією Ради Європи, які визначають ключові принципи та механізми протидії корупції. Україна активно імплементує ці стандарти у національне законодавство, однак стикається з викликами, такими як недостатній рівень інституційної спроможності, низька ефективність правозастосування та опір окремих зацікавлених груп. Успішна інтеграція міжнародних норм залежить від здатності держави адаптувати їх до внутрішньої правової системи. Таким чином, дослідження ролі міжнародних стандартів у боротьбі з корупцією є важливим для побудови прозорого, демократичного та справедливого суспільства в Україні, що сприятиме її сталому розвитку в умовах глобалізації.

Отож, корупція є однією з найбільших загроз для демократичних інститутів, економічного розвитку та соціальної справедливості. У зв'язку з

цим ключовим завданням будь-якої держави є створення ефективної системи запобігання корупції, яка б охоплювала як законодавчі, так й інституційні механізми. Зарубіжний досвід у цій сфері є надзвичайно цінним для аналізу та адаптації до національних умов.

У рамках дослідження впливу міжнародних стандартів на функціонування суб'єктів протидії корупції в Україні слід зазначити, що питання корупції, як загальне, так і в аспектах, пов'язаних із міжнародними підходами до її запобігання, є об'єктом уваги багатьох науковців та практиків. Особливу увагу варто звернути на праці таких дослідників, як О. Бандурка, В. Білоус, М. Бліхар, О. Бондаренко, Н. Бортник, М. Віхляєв, В. Гвоздецький, І. Дмитрук, Н. Добрянська, О. Дрозд, О. Дубинський, К. Дубова, С. Єсімов, І. Жаровська, В. Заросило, Т. Коломоець, Ю. Ломжець, В. Макарчук, К. Нестеренко, А. Палюх, С. Сорока, Н. Христинченко, І. Шопіна та інших. У своїх роботах вони акцентують на важливості аналізу та адаптації міжнародних стандартів у сфері боротьби з корупцією як одним із ключових інструментів протидії цьому деструктивному соціальному явищу.

На думку І. О. Калугіної, сучасна міжнародна система характеризується поступовим переходом від однополярного до багатополлярного устрою, де ключову роль відіграють кілька «центрів сили», що формують специфіку суспільних відносин у різних регіонах світу. Ці трансформації супроводжуються турбулентністю, нестабільністю існуючих відносин та механізмів їх регулювання, загостренням старих конфліктів і виникненням нових, а також зростанням рівня злочинності, зокрема корупційної, особливо в перехідний період. У контексті корупції, процес формування нової моделі міжнародних відносин спричиняє децентралізацію та фрагментацію цього явища, а також заходів його запобігання та протидії. Відбувається відхід від глобалістського підходу до визначення та управління корупційними ризиками, що зумовлює акцент на врахуванні регіональних і локальних особливостей економічних, політичних, правових і соціальних систем, а також менталітету та моральних норм[193, с. 72].

Т. М. Супрун-Ковальчук та Є. В. Діденко зазначають, що проблема протидії корупції залишається однією з ключових для міжнародної спільноти. Корупція, як системне явище, становить значну загрозу для стабільності та життєдіяльності багатьох держав, її масштаби набувають критичного характеру, створюючи ризики для національної безпеки будь-якої країни. У контексті сучасних глобальних змін у політичній та суспільній сферах міжнародного життя, підходи до вирішення проблеми корупції зазнали трансформацій. Завдання боротьби з корупцією нині розглядаються як стратегічні та пріоритетні на рівні державної політики. Слід відзначити, що протидія корупції перестала бути формальною процедурою і стала об'єктом постійної уваги з боку державних органів влади, громадських організацій та міжнародних інституцій [194, с. 954].

Як підкреслює С. Книш, корупція визнана демократичними країнами світу як серйозна загроза стабільності та безпеці суспільства. Її прояви негативно впливають на функціонування демократичних інститутів, підриваючи їхню легітимність, а також порушують основоположні права людини. Транснаціональний характер цього явища вимагає скоординованої відповіді, яка базується на багатосторонній співпраці країн, що поділяють спільні цінності. У цьому контексті важливим прикладом є антикорупційна діяльність Європейського Союзу, до якого Україна прагне приєднатися як повноправний член. Досвід держав-членів ЄС у боротьбі з корупцією та діяльність відповідних європейських інституцій мають ключове значення для України, враховуючи необхідність вирішення гострих проблем у сфері антикорупційної політики. Особливу увагу слід приділити адаптації національного законодавства та практик до європейських стандартів, що є важливим етапом у контексті переговорного процесу щодо вступу до ЄС [195, 68].

Водночас, досвід країн Європейського Союзу свідчить, що ефективна антикорупційна політика ґрунтується на комплексному підході, що включає як законодавчі, так і інституційні механізми. Важливим елементом є створення

незалежних органів для запобігання та боротьби з корупцією, які мають належний рівень автономності та ресурсів для виконання своїх функцій. Зокрема, стандарти ЄС передбачають забезпечення прозорості державного управління, впровадження механізмів громадського контролю, а також активну участь громадянського суспільства у формуванні та реалізації антикорупційних заходів. Україна, прагнучи до інтеграції в європейський правовий простір, повинна враховувати ці аспекти у процесі адаптації свого законодавства та практик. Особливу увагу слід приділити гармонізації антикорупційного законодавства з правовими актами ЄС, зокрема Директивою 2017/1371 щодо боротьби з шахрайством, що зачіпає фінансові інтереси Союзу. Крім того, важливим є забезпечення ефективного функціонування системи декларування майна та доходів посадових осіб, що є ключовим інструментом запобігання конфлікту інтересів. Успішне впровадження таких заходів сприятиме не лише підвищенню довіри громадян до державних інститутів, але й зміцненню міжнародного авторитету України як потенційного члена Європейського Союзу.

М. А. Комаров зазначає, що країни Європейського Союзу накопичили значний досвід у сфері протидії корупції, активно впроваджуючи різноманітні законодавчі акти та механізми, спрямовані на боротьбу з цим явищем і забезпечення належного захисту фінансових інтересів Союзу. Науковець акцентує увагу на ключових елементах антикорупційного законодавства ЄС, таких як створення незалежних антикорупційних органів, запровадження прозорих процедур державних закупівель, посилення контролю за фінансовими потоками та встановлення суворих санкцій за корупційні правопорушення. Досліджуючи ці аспекти, Комаров проводить порівняльний аналіз з антикорупційними структурами України, підкреслюючи як спільні риси, так і відмінності в підходах до боротьби з корупцією [196, с. 52].

Директива ЄС 2017/1371 спрямована на боротьбу з шахрайством та захист фінансових інтересів Європейського Союзу шляхом застосування кримінального права. Її метою є гармонізація кримінального законодавства

держав-членів ЄС для ефективного протидії шахрайству та іншим правопорушенням, які завдають шкоди фінансовим ресурсам Союзу. Документ встановлює мінімальні стандарти щодо визначення складу кримінальних правопорушень та відповідних санкцій у сфері захисту фінансових інтересів ЄС. Зокрема, до таких правопорушень належать шахрайство, пов'язане з доходами, витратами та активами ЄС, корупція, незаконне привласнення коштів та відмивання грошей. Директива також визначає принципи накладання покарань, які повинні бути ефективними, пропорційними та стримуючими, включаючи мінімальний термін позбавлення волі за серйозні порушення. Крім цього, документ регулює питання юрисдикції держав-членів та передбачає механізми їх співпраці у розслідуванні та переслідуванні таких правопорушень, забезпечуючи координацію зусиль для захисту фінансових інтересів Союзу [196, с. 52].

Директива 2014/95/ЄС встановлює вимоги щодо розкриття нефінансової інформації та даних про різноманітність, спрямованих на підвищення рівня прозорості великих компаній у сфері нефінансових показників, зокрема стосовно антикорупційної діяльності. Основною метою цієї директиви є забезпечення можливості інвесторам та іншим зацікавленим сторонам здійснювати оцінку нефінансових ризиків, а також аналізувати вплив діяльності компаній на суспільство та довкілля. Згідно з положеннями директиви, великі підприємства, що мають понад 500 працівників, зобов'язані оприлюднювати інформацію про свої політики у сфері боротьби з корупцією та підкупом, екологічні та соціальні аспекти діяльності, а також дотримання прав людини. Для підготовки звітів компанії можуть використовувати визнані міжнародні, європейські або національні стандарти звітування, наприклад, Глобальну ініціативу зі звітності (GRI) чи стандарти Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) [196, с. 52].

Директива (ЄС) 2019/1937 передбачає уніфіковані стандарти захисту осіб, які повідомляють про порушення законодавства Європейського Союзу. Її положення охоплюють такі сфери, як публічні закупівлі, фінансові послуги,

охорона довкілля та здоров'я громадян. Директива спрямована на забезпечення правового захисту викривачів від звільнення, пониження в посаді чи інших форм переслідування, які можуть виникнути у зв'язку з їхніми повідомленнями. Вона також регламентує створення ефективних внутрішніх і зовнішніх каналів для подання інформації про порушення та гарантує дотримання конфіденційності особи, яка надає такі повідомлення [196, с. 52].

Директива (ЄС) 2015/849, відома як Четверта директива про боротьбу з відмиванням грошей, спрямована на запобігання використанню фінансової системи для відмивання коштів та фінансування тероризму. Документ визначає комплекс заходів, які мають бути впроваджені банками, юридичними особами та іншими суб'єктами з метою мінімізації ризиків незаконної фінансової діяльності. Основою директиви є ризик-орієнтований підхід, що передбачає обов'язок суб'єктів проводити оцінку ризиків, пов'язаних із фінансовими операціями, та вживати адекватних заходів для їх зниження. Особливу увагу приділено посиленню процедур ідентифікації клієнтів та здійсненню комплексної перевірки (due diligence), що забезпечує більш детальний аналіз фінансових операцій і джерел коштів. Крім того, директива встановлює обов'язковість повідомлення про підозрілі операції до відповідних органів, запроваджуючи механізми для ефективного обміну інформацією у випадках виявлення потенційних загроз. Таким чином, документ формує єдину нормативну базу для забезпечення прозорості фінансових операцій та боротьби з незаконною діяльністю в рамках Європейського Союзу [196, с. 52].

На думку М. А. Комарова, зазначені директиви та регуляції становлять основоположні елементи антикорупційної політики Європейського Союзу, спрямованої на забезпечення системного підходу до профілактики та протидії корупції на всіх рівнях державного управління. Інтеграція цих нормативно-правових актів у правову систему України здатна суттєво підвищити ефективність антикорупційних заходів у державі, створюючи правові механізми, що відповідають європейським стандартам та сприяють зміцненню верховенства права [196, с. 52].

Одним із ключових елементів антикорупційної системи є створення спеціалізованих органів, які займаються запобіганням, виявленням та розслідуванням корупційних правопорушень. У міжнародній практиці існують різні моделі таких органів, залежно від їхньої компетенції, підпорядкованості та функціональної спрямованості.

1. Модель спеціалізованих антикорупційних агентств. Ця модель є поширеною в багатьох країнах світу, зокрема в Сінгапурі, Гонконзі, Малайзії та Литві. Наприклад, у Сінгапурі функціонує Бюро розслідування корупції (Corrupt Practices Investigation Bureau, CPIB), яке має широкі повноваження щодо розслідування корупційних злочинів. Його ефективність забезпечується незалежністю від інших державних органів, високим рівнем фінансування та суворим контролем за діяльністю посадовців.

Багато дослідників і практиків зазначають, що Сінгапур є жорсткою авторитарною державою, яка займає провідні позиції у світових рейтингах за відсутністю корупції, економічною свободою та рівнем розвитку. Безумовно, важко порівнювати таку невелику державу з Україною, яка має іншу історію та інші традиції. Однак приклад Сінгапуру демонструє, як завдяки політичній волі, ефективній діяльності спеціалізованої установи (Бюро з розслідування випадків корупції – БРВК) та антикорупційному законодавству можливо за короткий час знизити рівень корупції до мінімуму [194, с. 955].

Основна концепція антикорупційної політики Сінгапуру зосереджена на зведенні до мінімуму умов, що сприяють виникненню стимулів та можливостей для вчинення корупційних правопорушень, а також на забезпеченні невідворотності покарання за такі дії. Одним із ключових нормативно-правових актів, що визначає правові засади протидії корупції, є Акт про запобігання корупції (POCA), прийнятий 17 червня 1960 року. Цей закон регулює, зокрема, діяльність «Бюро з розслідування випадків корупції», яке відіграє центральну роль у реалізації заходів із запобігання та боротьби з корупцією в Сінгапурі [194, с. 956].

Основним завданням цього незалежного органу є здійснення

розслідувань, пов'язаних із фактами корупції та іншими кримінальними правопорушеннями корупційного характеру, як у державному, так і в приватному секторах економіки Сінгапуру. Установа проводить перевірки законності дій та рішень посадових осіб, розглядає скарги громадян, що містять звинувачення у корупційних діяннях і потребують відшкодування збитків. Також орган займається розслідуванням випадків недбалості та байдужості, які допускають державні службовці, а також фактів зловживання службовим становищем або неналежного виконання службових обов'язків, якщо існують підозри щодо наявності ознак корупції. Крім того, бюро аналізує процедури функціонування державного сектору з метою мінімізації можливостей для корупційних проявів. Особливу увагу приділено дослідженню методів роботи державних органів, які можуть бути схильні до корупційних ризиків, для виявлення потенційних «слабких місць» у системі управління [194, с. 956].

Бюро складається з трьох основних підрозділів: слідчого, довідково-інформаційного та допоміжного. Слідчий підрозділ є найбільшим за чисельністю та виконує ключову функцію, забезпечуючи проведення операцій Бюро. Довідково-інформаційна та допоміжна служби відповідають за процес відбору кандидатів для призначення на державні посади, їхнє кар'єрне просування та підвищення кваліфікації державних службовців. Відбір на державну службу здійснюється на конкурсній основі, що нагадує процедури отримання дозволів іноземними фахівцями для набуття громадянства Сінгапуру або тендерні процеси для укладення державних контрактів. Крім того, діяльність довідково-інформаційної та допоміжної служби підтримується Дослідницьким об'єднанням, яке займається аналізом операцій урядових відділів, схильних до корупції, та виявленням організаційних і регуляторних недоліків, що сприяють виникненню корупційних ризиків. Бюро розслідувань є невіддільною частиною системи кримінального правосуддя та співпрацює з Генеральною прокуратурою і судовими органами для забезпечення ефективного функціонування правової системи.

Кримінальне законодавство Сінгапуру передбачає суворі заходи

покарання за корупційні правопорушення. У разі доведення факту отримання хабара винна особа може бути засуджена до позбавлення волі строком до п'яти років або до сплати штрафу в розмірі до 100 тис. доларів США.

У випадках, коли державного службовця безпідставно звинувачують у вчиненні корупційних дій, особа, яка поширила завідомо неправдиву інформацію, може бути притягнута до відповідальності у вигляді одного року позбавлення волі або штрафу в розмірі до 10 тис. доларів США. Крім того, іноземні громадяни, викриті у корупційних діях, втрачають право на здійснення господарської діяльності на території Сінгапуру, що є додатковим механізмом забезпечення прозорості та законності в економічній сфері держави [194, с. 958].

2. Інтегрована модель. У деяких країнах функції запобігання корупції розподілені між кількома установами. Наприклад, у Франції існує Висока влада з питань прозорості державного життя (*Haute Autorité pour la Transparence de la Vie Publique*), яка займається моніторингом декларацій доходів посадовців, а також Національне агентство з питань боротьби з корупцією (*Agence Française Anticorruption*), яке виконує превентивні функції.

3. Прокуратурно-слідча модель. У деяких країнах боротьба з корупцією покладається на спеціалізовані підрозділи в межах прокуратури або поліції. Наприклад, у Румунії діє Національний антикорупційний директорат (*Direcția Națională Anticorupție, DNA*), який має виключну компетенцію щодо розслідування корупційних злочинів високопосадовців.

Натомість, М. В. Кікалішвілі, досліджуючи західноєвропейські підходи до стратегії протидії корупційній злочинності, пропонує іншу класифікацію моделей запобігання корупції. Зокрема, він виділяє так звану вертикальну модель, яка передбачає чіткий ієрархічний вплив на корупційні прояви зверху донизу. Ця модель спрямована не стільки на повне викорінення корупції, скільки на зниження її рівня до меж, які вважаються прийнятними для суспільства, що дозволяє досягти результатів у відносно короткі терміни [197, с. 125].

Водночас, друга модель, яку М. В. Кікалішвілі визначає як горизонтальну, передбачає комплексний підхід до боротьби з корупцією, що базується на взаємодії різних інституцій, громадянського суспільства та міжнародних організацій. Ця модель спрямована на формування стійкої антикорупційної культури за допомогою освітніх програм, підвищення рівня прозорості в діяльності органів влади, а також впровадження механізмів громадського контролю. Відмінною рисою горизонтальної моделі є її довгостроковий характер, оскільки вона орієнтована не лише на зменшення проявів корупції, але й на усунення умов, що сприяють її виникненню. Крім того, важливим елементом цієї стратегії є створення правової бази, яка забезпечує ефективність боротьби з корупцією, а також забезпечення невідворотності покарання за корупційні дії. Таким чином, обидві моделі мають свої переваги та недоліки, і вибір між ними залежить від конкретних умов тієї чи іншої держави, рівня розвитку її правової системи та готовності суспільства до активної участі в антикорупційній діяльності [197, с. 125].

Вчений звертає увагу на другу модель, яку використовують численні європейські країни, що, згідно з даними міжнародної організації Transparency International, дозволяє їм досягати високих позицій у рейтингах. Ця горизонтальна модель, відома як шведська або скандинавська, передбачає довготривалу антикорупційну стратегію, засновану на системі стимулів, спрямованих на запобігання корупції. Хоча історично та географічно цю модель прийнято називати шведською чи скандинавською через її поширення в цьому регіоні, вона фактично є загальноєвропейською і використовується більшістю держав континенту. Основною відмінністю шведської моделі від сінгапурської є акцент на вихованні громадян у дусі нетерпимості до корупційних проявів, що стає фундаментом для подальших заходів із протидії корупційній злочинності. Принцип недопущення формування злочинної поведінки є центральним елементом цієї моделі, що забезпечує її ефективність у боротьбі з корупцією [197, с. 125].

Водночас, варто підкреслити, що ефективність антикорупційної політики

значною мірою залежить від якості законодавства, яке визначає правила поведінки для державних службовців, механізми контролю за їхньою діяльністю та відповідальність за порушення антикорупційних норм.

У багатьох країнах діють чіткі норми щодо запобігання конфлікту інтересів. Наприклад, у США Закон про етичну поведінку урядовців (Ethics in Government Act) [198] передбачає обов'язкове декларування фінансових інтересів посадовців та встановлює обмеження на їхню участь у прийнятті рішень, які можуть мати особистий характер.

Як зазначає В. М. Довжанин, проблема корупції в США привернула значну увагу в період «великої депресії» 1920–1930-х років ХХ століття. Організована злочинність була і залишається основним джерелом корупційних проявів у країні. У 1929 році створено «Комісію Цікершема», що стала початком системної боротьби держави проти організованої злочинності. Надалі в США були засновані інші антикорупційні органи, зокрема у 1970 році створено Національну раду з боротьби з організованою злочинністю, яка мала на меті розробку загальнонаціональної антикорупційної стратегії. Згодом функції з розробки та вдосконалення антикорупційних програм перейшли до Міністерства юстиції США, яке здійснює комплексну протидію організованій злочинності. Важливу роль у цьому процесі відіграє Федеральне бюро розслідувань (ФБР), яке є спеціалізованим структурним підрозділом Міністерства юстиції та забезпечує ефективну реалізацію заходів проти корупції і злочинних угруповань [199, с. 102].

Науковець зазначає, що в структурі Міністерства юстиції США функціонують три ключові служби, які займаються протидією організованій злочинності та корупції. Першою є служба міграції та натуралізації, яка впроваджує заходи, спрямовані на запобігання незаконному ввезенню наркотиків і психотропних речовин на територію країни. Другою виступає Служба Маршалів США, що забезпечує захист свідків та їхніх родин у процесі розслідування справ, пов'язаних із організованою злочинністю та корупційними схемами. Третя – служба юридичної допомоги, досліджень і

статистики, яка координує діяльність Національного інституту юстиції, основного науково-дослідного органу Міністерства юстиції США. Цей інститут займається фундаментальними та прикладними дослідженнями у сфері злочинності, аналізом причин криміногенної поведінки та розробкою ефективних заходів для її запобігання [199, с. 102].

Успішна боротьба з корупцією неможлива без захисту осіб, які повідомляють про корупційні правопорушення. У Великій Британії діє Закон про захист викривачів (Public Interest Disclosure Act), який гарантує правовий захист працівникам, що повідомили про порушення, навіть якщо це суперечить інтересам їхніх роботодавців.

Одним із важливих аспектів запобігання корупції є контроль за фінансуванням політичних партій. У Німеччині діють суворі правила щодо звітності політичних партій про джерела фінансування, а порушення цих правил карається значними штрафами.

Для того щоб антикорупційні органи могли виконувати свої функції ефективно, необхідно забезпечити кілька ключових умов.

1. Незалежність. Незалежність антикорупційних органів є основою їхньої ефективної діяльності. Наприклад, у Гонконзі Незалежна комісія з питань боротьби з корупцією (Independent Commission Against Corruption) має автономний статус і підпорядковується безпосередньо голові уряду.

2. Достатнє фінансування та кадровий потенціал. Антикорупційні органи повинні бути забезпечені достатніми ресурсами для виконання своїх завдань. У Сінгапурі СРІВ має висококваліфікований персонал і сучасне технічне обладнання для проведення розслідувань.

3. Прозорість і підзвітність. Для уникнення зловживань з боку самих антикорупційних органів необхідно забезпечити прозорість їхньої діяльності. У багатьох країнах передбачено звітування таких органів перед парламентом або громадськістю.

Досвід таких держав, як Польща, Румунія та Німеччина, зокрема вже згадана, має важливе значення для України.

Так, Центральне антикорупційне бюро (СВА) Польщі було створене у 2006 році як спеціалізований орган для боротьби з корупцією у публічному та приватному секторах. Воно підпорядковується прем'єр-міністру Польщі. СВА має право проводити розслідування, в тому числі оперативно-розшукову діяльність та спеціальні операції. Організація працює над запобіганням корупції через антикорупційні освітні програми та інформаційні кампанії. СВА здійснює контроль за процесом державних закупівель, аби запобігти корупційним схемам. Серед досягнень СВА варто відзначити успіх у розслідуванні численних справ високопосадовців, що призвело до звільнень та кримінальних переслідувань багатьох чиновників. Але також варто зазначити що організація стикається з викликами у вигляді політичного тиску та потребі в додаткових ресурсах для ефективної діяльності [196, с. 52-53].

Національний антикорупційний директорат Румунії (DNA) було створене у 2002 році з метою боротьби з корупцією на високому рівні. Бюро є незалежним органом, підпорядкованим Генеральному прокурору. Директорат має повноваження розслідувати корупційні злочини, включаючи хабарництво, зловживання службовим становищем та інші злочини, пов'язані з корупцією. Займається підготовкою та веденням судових процесів проти корупціонерів, забезпечуючи професійне представництво в судах. Орган активно співпрацює з міжнародними організаціями та іншими країнами у сфері боротьби з корупцією. DNA відзначилося значними успіхами у боротьбі з корупцією серед високопосадовців, що сприяло підвищенню довіри суспільства до антикорупційних заходів. Основними викликами для DNA є також політичний тиск та необхідність збереження незалежності органу [196, с. 53].

В Німеччині антикорупційна боротьба здійснюється на кількох рівнях. Федеральний уряд координує антикорупційну політику через Міністерство внутрішніх справ та Федеральне управління кримінальної поліції (ВКА). У кожній з 16 федеральних земель Німеччини діють свої антикорупційні

органи, які тісно співпрацюють з федеральними структурами. Федеральні та земельні органи займаються розслідуванням справ, пов'язаних з корупцією у державному секторі. Впровадженням освітніх програм, спрямованих на підвищення обізнаності щодо корупційних ризиків серед державних службовців. Спеціальні відділи у федеральних та земельних органах влади проводять регулярні аудити та моніторинг діяльності державних установ з метою виявлення корупційних ризиків. Ефективна взаємодія федеральних і земельних органів дозволила Німеччині досягти значних успіхів у боротьбі з корупцією, що відображається у високих позиціях країни у міжнародних рейтингах. Основні виклики включають потребу в постійному вдосконаленні правової бази та зміцненні координації між різними рівнями влади [196, с. 53].

Отже, М. А. Комаров обґрунтовано зазначає, що досвід Польщі, Румунії та Німеччини ілюструє різноманітні підходи до організації антикорупційної діяльності, які можуть стати корисними для України. При цьому необхідно враховувати специфіку національного контексту, а також забезпечити наявність політичної волі, інституційної спроможності та активну участь громадянського суспільства. Лише за таких умов можлива ефективна адаптація та впровадження провідних європейських практик у сфері боротьби з корупцією. [196, с. 53].

Варто погодитись з Р. Ю. Половинкіною, яка підкреслює надзвичайну вагомість у протидії корупції міжнародних організацій. Зокрема, такі інституції, як Організація Об'єднаних Націй, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Група держав проти корупції (GRECO) та Трансперенсі Інтернешнл, відіграють ключову роль у формуванні глобальних стандартів антикорупційної політики. Вони розробляють нормативно-правові акти, рекомендації та механізми моніторингу, що спрямовані на зменшення рівня корупції в різних країнах. Зокрема, Конвенція ООН проти корупції (UNCAC) стала важливим інструментом для гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами та створення умов для ефективного міжнародного співробітництва у цій сфері. Участь держав у таких ініціативах

сприяє підвищенню прозорості, посиленню підзвітності органів влади та створенню механізмів запобігання корупційним правопорушенням. Водночас, важливою залишається проблема імплементації цих стандартів на національному рівні, що потребує політичної волі, належного фінансування та активної участі громадянського суспільства [200, с. 24-29].

Вчена зазначає, що діяльність GRECO включає моніторинг відповідності антикорупційним стандартам Ради Європи, розроблення необхідних законодавчих, інституційних та практичних реформ, а також надання платформи для обміну передовим досвідом у галузі запобігання та виявлення корупції. Особливу увагу слід звернути на те, що GRECO сприяє гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, що є важливим елементом у забезпеченні ефективної правозастосовної практики. Крім того, організація здійснює оцінювання виконання рекомендацій, наданих державам-учасницям, що дозволяє забезпечити прозорість та підзвітність їхніх дій у сфері боротьби з корупцією. У цьому контексті міжнародна співпраця виступає ключовим інструментом для створення єдиних підходів до вирішення проблеми корупції, оскільки вона має транснаціональний характер і вимагає скоординованих зусиль. Таким чином, роль GRECO у формуванні ефективної антикорупційної політики є невід'ємною складовою глобальної стратегії протидії корупції [200, с. 26].

Р. Ю. Половинкіна звертає увагу на діяльність Всесвітньої організації парламентаріїв проти корупції (GOPAC – Global Organization of Parliamentarians Against Corruption), яка відіграє важливу роль у боротьбі з корупцією на міжнародному рівні. Основною метою цієї організації є розробка дієвих механізмів запобігання та протидії корупційним практикам, що охоплюють різні юрисдикції. GOPAC сприяє взаємодії законодавців з різних країн, забезпечуючи платформу для обміну досвідом, впровадження найкращих антикорупційних практик та адаптації міжнародних стандартів до національних правових систем. Організація активно співпрацює з ключовими міжнародними інституціями, такими як Організація Об'єднаних Націй, Міжнародний

валютний фонд, Світовий банк і Організація економічного співробітництва та розвитку, забезпечуючи комплексний підхід до координації глобальних зусиль у сфері боротьби з корупційними проявами [200, с. 26].

Ключовими напрямками діяльності GORAC є розробка та впровадження законодавчих ініціатив, спрямованих на забезпечення прозорості державного управління, запобігання конфлікту інтересів, захист викривачів корупції та посилення відповідальності за корупційні правопорушення. Організація також приділяє значну увагу підвищенню обізнаності громадськості про шкідливі наслідки корупції, зокрема через освітні програми та інформаційні кампанії [200, с. 26].

Важливо зазначити, що GORAC відіграє ключову роль у формуванні міжнародної правової культури, яка ґрунтується на принципах доброчесності, підзвітності та верховенства права. Завдяки своїй діяльності організація сприяє посиленню довіри громадян до інститутів влади, що є невід'ємною умовою для сталого розвитку демократичних суспільств [200, с. 26].

Окрім того, Р. Ю. Половинкіна вказує, що й інші міжнародні організації тим чи іншим чином впливають на формування антикорупційної політики. Зокрема, Всесвітній економічний форум, як міжнародна структура державно-приватного співробітництва, розробляє глобальні, регіональні та галузеві ініціативи на початку кожного року. Міжнародний валютний фонд і Всесвітній банк спрямовують фінансування на реалізацію проєктів, що мають на меті вирішення найактуальніших глобальних викликів, адаптацію регіональних проблем до місцевих умов та впровадження структурних змін у галузях. Водночас Інтерпол і Цільова група з фінансових заходів протидії відмиванню грошей займаються збором доказового матеріалу, проведенням розслідувань злочинів та забезпеченням притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності [200, с. 26].

У контексті аналізу зазначеного питання слід акцентувати увагу на аргументах, що переконливо підтверджують: основоположні фактори ефективної боротьби з корупцією давно визначені та підтвержені

міжнародною практикою. Зокрема, ключовими складовими є забезпечення відкритості діяльності органів державної влади, прозорість і чіткість процедур прийняття рішень на державному рівні, а також функціонування дієвих механізмів громадського контролю за діяльністю державних інституцій. Додатково важливим є гарантування свободи слова, незалежності засобів масової інформації та їхньої спроможності безперешкодно висвітлювати суспільно значущі питання. Усі ці елементи формують базис для створення ефективного антикорупційного середовища, яке сприяє підвищенню рівня довіри громадян до державних інституцій та забезпечує утвердження принципу верховенства права [194, с. 954]

Отже, зарубіжний досвід формування системи суб'єктів запобігання корупції демонструє важливість комплексного підходу, який включає як створення спеціалізованих органів, так і впровадження ефективного законодавства. Україна може використати ці напрацювання для вдосконалення власної антикорупційної системи, враховуючи національні особливості та виклики. Ефективна боротьба з корупцією вимагає не лише політичної волі, але й активної участі громадянського суспільства та міжнародної спільноти.

Замість цього, слід погодитися з К. В. Воронежським, який підкреслює, що впровадження іноземного досвіду в нашій країні не може здійснюватися шляхом простого копіювання певних заходів державного чи муніципального управління, асоціацій приватного бізнесу або громадських організацій, які показали свою ефективність за кордоном. Корупція постійно адаптується до змін у політичних, економічних та соціальних умовах, має національні особливості та стереотипи сприйняття. Отже, заходи, що були ефективними в інших країнах кілька років або навіть десятиліть тому, можуть виявитися неефективними у нашій ситуації. Ці заходи завжди потрібно адаптувати до вітчизняної специфіки. Крім того, для реального зниження рівня корупції, враховуючи її широке поширення в нашій країні, необхідно застосовувати не одну антикорупційну міру, а цілу систему заходів та умов, які здатні забезпечити ефективну протидію корупції [201].

На думку О. В. Задорожнього, у сучасних умовах спостерігається активізація антикорупційної взаємодії між державами на регіональному рівні, що призвело до ухвалення значної кількості міжнародних договорів і рекомендаційних документів. Ці процеси відбуваються в межах діяльності таких міжнародних організацій, як Рада Європи, Організація економічного співробітництва та розвитку, Європейський Союз, Африканський Союз та Організація американських держав. Зокрема, Рада Європи здійснює реалізацію численних антикорупційних ініціатив у партнерстві з Європейською комісією, спрямованих на підвищення ефективності боротьби з корупцією та вдосконалення правових механізмів у цій сфері [202, с. 51].

Дослідник наголошує, що відповідні міжнародні інструменти мають відмінності за обсягом застосування, юридичною обов'язковістю та механізмами реалізації, однак їх об'єднує спільна мета – створення єдиних стандартів для боротьби з корупцією, які повинні бути адаптовані на національному рівні. Ключовими аспектами таких стандартів є криміналізація корупційних правопорушень, розроблення та впровадження антикорупційного законодавства, впровадження заходів для запобігання корупції, а також забезпечення ефективної міжнародної співпраці у цій сфері [202, с. 51].

Стандарти Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) відіграють важливу роль у регулюванні питань протидії хабарництву в міжнародних комерційних угодах. Вони спрямовані на забезпечення прозорості бізнес-процесів і посилення принципів доброчесності в управлінні державними структурами. У контексті виконання міжнародних зобов'язань Україна здійснила глибокі реформи у сфері запобігання корупції, ключовими елементами яких стало створення спеціалізованих антикорупційних органів. Зокрема, Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) [109], Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) [110] та Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) [46] функціонують на засадах незалежності, прозорості та підзвітності. Їхня діяльність відповідає міжнародним стандартам, що сприяє зміцненню правової бази та ефективності

боротьби з корупцією в державі.

Впровадження системи електронного декларування стало суттєвим кроком у реалізації рекомендацій GRECO та інших міжнародних інституцій, спрямованих на підвищення прозорості та підзвітності посадових осіб. Ця система забезпечує можливість ефективного моніторингу фінансових доходів і витрат державних службовців, що сприяє зміцненню механізмів відкритості та контролю за їхньою діяльністю. Окремо слід відзначити реформу судової системи, результатом якої стало створення Вищого антикорупційного суду України. Цей спеціалізований орган покликаний забезпечити розгляд корупційних справ на високому професійному рівні, мінімізуючи ризики зовнішнього впливу та втручання, що є важливим елементом у боротьбі з корупцією на національному рівні [203, с. 491-496].

Ефективний публічний контроль є одним із ключових механізмів у боротьбі з корупцією та захисті прав викривачів. Як зазначає О. Косиця, цей контроль реалізується через різні форми, кожна з яких має специфічне значення у забезпеченні прозорості та підзвітності. Зокрема, громадський контроль, що належить до соціальних форм контролю, хоча й поступається за масштабами та інтенсивністю іншим видам, набуває дедалі більшого значення в Україні. Його основна функція полягає у залученні суспільства до моніторингу діяльності органів влади та забезпечення відкритості їхньої роботи. Водночас муніципальний контроль, який здійснюється органами місцевого самоврядування, спрямований на захист трудових прав викривачів, створюючи для них сприятливі умови для виконання своїх завдань. Окремо слід виділити міжнародний контроль, що забезпечує дотримання державою своїх міжнародних зобов'язань через нагляд за діяльністю органів державної влади, установ, юридичних і фізичних осіб. Цей вид контролю реалізується за участі міжнародних організацій, а також урядових і неурядових структур, які сприяють впровадженню стандартів прозорості та правозахисту. Усі зазначені форми публічного контролю є складовими комплексного механізму протидії корупції та забезпечення прав викривачів, що потребує постійного

вдосконалення і належної координації на всіх рівнях управління [204, с. 181-183].

Незважаючи на значний прогрес у впровадженні міжнародних стандартів, Україна продовжує стикатися з низкою серйозних викликів у сфері антикорупційної політики. Одним із ключових питань залишається недостатня ефективність реалізації антикорупційного законодавства. Зокрема, хоча механізми електронного декларування активно функціонують, забезпечення належного контролю за достовірністю поданих даних є обмеженим, що ускладнює притягнення до відповідальності за порушення. Водночас актуальною проблемою є забезпечення політичної незалежності антикорупційних органів, адже міжнародні стандарти вимагають їхньої автономності, проте практика демонструє випадки політичного впливу на їхню діяльність, що підриває довіру до цих інституцій. Ще одним критичним аспектом є низький рівень правової культури серед громадян і посадових осіб, що уповільнює формування суспільства, яке активно протидіє корупції. Для вирішення цієї проблеми необхідно посилити просвітницьку роботу та підвищувати рівень обізнаності населення про негативні наслідки корупції, сприяючи формуванню нетерпимості до цього явища на всіх рівнях суспільного життя [203].

Автори дослідження «Прояви корупції як загроза національній безпеці: нові виклики та проблеми протидії в українських реаліях» аргументовано наголошують, що імідж України як держави, де корупційні явища поширені на всіх рівнях державного управління та бізнесу, є суттєвим негативним фактором, що впливає на її економічну привабливість. Корупційна ситуація в країні не лише відображає серйозні внутрішні проблеми функціонування державних інститутів, але й значно ускладнює процес формування позитивного міжнародного іміджу. Це, у свою чергу, створює суттєві бар'єри для ефективної взаємодії з міжнародними партнерами та знижує рівень довіри до України як суб'єкта міжнародного права та співробітництва [122, с. 164-175].

Саме тому наша держава має якомога повніше врахувати досвід

міжнародної спільноти і для подальшого вдосконалення системи запобігання корупції в Україні доцільним буде продовжувати інтеграцію міжнародних стандартів у національне законодавство та практику. Зокрема, важливо забезпечити ефективну імплементацію рекомендацій GRECO та ОЕСР, особливо у сфері запобігання конфлікту інтересів і прозорості державних закупівель [203, с. 491-496].

Не менш важливим є зміцнення інституційної спроможності антикорупційних органів. Це включає забезпечення належного фінансування, професійної підготовки кадрів та створення умов для незалежної діяльності.

У контексті міжнародного співробітництва важливо активізувати обмін інформацією між країнами щодо корупційних злочинів і повернення активів. Це дозволить ефективніше боротися з транснаціональною корупцією та забезпечити відшкодування збитків державному бюджету [203, с. 491-496].

Підсумовуючи викладене вище можемо констатувати, що міжнародні стандарти відіграють важливу роль у формуванні ефективної системи запобігання корупції в Україні. Вони сприяють підвищенню прозорості, підзвітності та доброчесності в державному управлінні, а саме:

– по-перше, міжнародні стандарти встановлюють чіткі вимоги до прозорості, підзвітності та незалежності антикорупційних інституцій. Це дозволяє мінімізувати ризики політичного впливу на їхню діяльність та забезпечити їхню здатність ефективно виконувати покладені завдання. У цьому контексті важливим є забезпечення незалежності таких органів, як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) та Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), що відповідає рекомендаціям GRECO;

– по-друге, важливим аспектом відповідності міжнародним стандартам є запровадження механізмів ефективного моніторингу та оцінки діяльності антикорупційних інституцій. Це включає регулярний зовнішній аудит, прозоре звітування перед громадськістю та парламентом, а також створення умов для громадського контролю. Зокрема, практика проведення незалежних оцінок ефективності роботи таких установ, як НАЗК та НАБУ, сприяє підвищенню

довіри суспільства до їхньої діяльності. Не менш важливим є забезпечення належного фінансування цих органів, що дозволяє їм функціонувати автономно та уникати залежності від політичних чи інших впливів. Крім того, дотримання принципу верховенства права в їхній діяльності є ключовим фактором у забезпеченні справедливого та неупередженого розгляду антикорупційних справ. Таким чином, імплементація міжнародних стандартів у сфері боротьби з корупцією є важливим елементом зміцнення правової держави та демократичних інститутів в Україні;

– по-третє, міжнародні стандарти сприяють гармонізації національного законодавства з європейськими та світовими практиками у сфері запобігання корупції. Наприклад, імплементація принципів прозорості державного управління та електронного декларування майна посадовців значно підвищила рівень громадського контролю за діяльністю суб'єктів владних повноважень;

– по-четверте, міжнародні стандарти акцентують увагу на важливості міжвідомчої та міжнародної співпраці у боротьбі з корупцією. Участь України в глобальних ініціативах, таких як Глобальний форум з прозорості та обміну інформацією для податкових цілей, сприяє посиленню обміну інформацією між державами та підвищенню ефективності розслідувань корупційних злочинів.

Водночас у процесі імплементації міжнародних стандартів в Україні виявлено низку проблем. Зокрема, це стосується недостатньої інституційної спроможності антикорупційних органів, складнощів із забезпеченням фінансування їхньої діяльності, а також протидії з боку окремих політичних еліт. Крім того, існує потреба у вдосконаленні механізмів моніторингу та оцінки ефективності реалізації антикорупційних стратегій.

Отже, вплив міжнародних стандартів на діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні є беззаперечним. Водночас для досягнення максимального ефекту необхідно забезпечити комплексний підхід до їхньої імплементації, враховуючи національні особливості та виклики. Виконання цих завдань сприятиме подальшому зміцненню верховенства права, прозорості та доброчесності в Україні.

3.2. Удосконалення нормативно-правової основи діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні в контексті врахування кращих міжнародних практик

Корупція залишається однією з найбільш серйозних загроз для сталого розвитку суспільства, верховенства права та демократичного управління в Україні. Незважаючи на значні зусилля, спрямовані на боротьбу з цим явищем, рівень корупції в державі продовжує викликати занепокоєння як серед громадськості, так і серед міжнародних партнерів. У цьому контексті особливої уваги заслуговує вдосконалення нормативно-правової бази, яка регулює діяльність суб'єктів запобігання корупції.

Ефективна боротьба з корупцією потребує не лише політичної волі, але й створення прозорої та дієвої системи правових норм, що відповідають сучасним викликам та міжнародним стандартам. Україна, як держава, що прагне інтеграції до Європейського Союзу, має враховувати найкращі практики країн-членів ЄС та рекомендації авторитетних міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй, Група держав проти корупції (GRECO) та Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD).

На сьогодні в Україні функціонує низка інституцій, відповідальних за запобігання та протидію корупції, серед яких Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) та Вищий антикорупційний суд (ВАКС). Хоча їх створення стало важливим кроком у боротьбі з корупцією, ефективність їхньої діяльності значною мірою залежить від нормативно-правового забезпечення. Недосконалість законодавства, прогалини у правовому регулюванні, а також відсутність чіткої координації між цими органами часто стають перешкодами на шляху до досягнення поставлених цілей.

Таким чином, удосконалення нормативно-правової основи діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні є важливим завданням, яке потребує

комплексного підходу та активного залучення як національних, так і міжнародних експертів. Лише за умови системного реформування правової бази та впровадження інноваційних підходів до антикорупційної діяльності можна досягти суттєвого прогресу у боротьбі з цим негативним явищем.

Як зауважує К. З. Мазурик, кажучи про ефективність закону, мається на увазі його певна внутрішня властивість, а саме його здатність здійснювати позитивний вплив у визначеному напрямі за даних конкретних соціальних умов [205, с. 65].

Дослідниця зазначає, що закон повинен не тільки обумовлюватися об'єктивними закономірностями і соціальними потребами, але і відповідати тому рівню правосвідомості, правової культури і правової реалізації, який реально існує в період його практичного функціонування. Якщо закон сформульований без належного урахування цього рівня, з розрахунку на які-небудь ідеальні, поки що об'єктивно не існуючі умови, то він із самого початку має внутрішню недостатність – повністю або частково позбавлений ефективності. І навпаки, коли правова реалізація фактично виявилася значно нижче за загальний рівень, тобто була «ненормальною», мала істотні вади, то така недостатність повинна розглядатися як небажана властивість практики реалізації того або іншого закону. За такої ситуації слід спочатку внести необхідні корективи в практику реалізації відповідного закону, і лише після цього на основі нових даних судити про те, наскільки сам закон володіє здатністю позитивно впливати на суспільні відносини і установки їх учасників [205, с. 66].

Окрім того, К. З. Мазурик, зауважує, що для виявлення наявності або відсутності в законі тієї внутрішньої властивості, яка позначається поняттям «ефективність», треба обов'язково вивчати об'єкт його дії, вивчати співвідношення його початкового, фактично досягнутого і ідеально запланованого стану правового регулювання [205, с. 66].

Водночас, варто погодитись з К. З. Мазурик, що умовами ефективності закону доцільно вважати ті обставини (чинники), від яких залежить реалізація

його здатності вчиняти дію на суспільні відносини в заданому напрямі [205, с. 66].

Корупція залишається однією з найсерйозніших загроз для демократичного розвитку та економічного зростання України. Ефективність боротьби з корупцією значною мірою залежить від якості нормативно-правової бази, яка регулює діяльність суб'єктів запобігання та протидії цьому явищу. З огляду на це, аналіз і впровадження кращих міжнародних практик у національне законодавство є ключовим кроком до підвищення ефективності антикорупційної політики.

З часу ухвалення Закону України «Про запобігання корупції» [46] у 2014 році, в Україні було створено базові інституційні механізми для боротьби з корупцією. Зокрема, було засновано такі ключові органи, як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) [46], Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) [109] та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) [110]. Крім того, запроваджено систему електронного декларування майна публічних службовців, що стало важливим кроком у забезпеченні прозорості.

Як зазначають К. О. Нестеренко та О. В. Булгакова, агресія з боку російської федерації стала серйозним випробуванням для всіх українських державних інституцій, зокрема й для антикорупційних органів, які були створені в постреволюційний період після Революції Гідності. Попри обмеження, викликані умовами воєнного стану, діяльність антикорупційних органів не припинялася, а її результати залишалися помітними й значущими. Більше того, у 2022 році українська влада реалізувала низку раніше задекларованих зобов'язань у сфері боротьби з корупцією, що свідчить про поступове зміцнення антикорупційної інфраструктури навіть у надзвичайно складних умовах [206, с. 100].

Отже, слід погодитися з дослідниками, що корупція чинить негативний вплив на авторитет держави, органів влади та моральні цінності суспільства. Вона сприяє проникненню кримінальних елементів у державне управління та

суспільні відносини, підриває економічні й політичні основи держави, ускладнює залучення іноземних інвестицій, що, своєю чергою, призводить до тінізації економіки. Без сумніву, після завершення війни з державою-агресором Україна зіткнеться з численними економічними, політичними та соціальними викликами, які будуть ускладнені наслідками корупції. У зв'язку з цим вже зараз необхідно розробляти й впроваджувати дієву, скоординовану антикорупційну політику, яка включатиме заходи з попередження корупції та стимулювання ефективних практик боротьби з нею. Це вимагає узгоджених дій усіх державних інституцій і суспільства, спрямованих не лише на ліквідацію корупції як явища, а й на усунення передумов для її виникнення. Таким чином, поряд із протидією військовій агресії одним із ключових завдань для органів державної влади має стати системна боротьба з корупцією [206, с. 100-101].

На думку І. О. Калугіної, у сучасних умовах дестабілізації глобальної та регіональної безпеки, загострення міждержавних протистоянь та конфліктів, процес формування і реалізації антикорупційної правової політики значно ускладнюється. Аналіз сучасної міжнародної політичної, економічної та правової системи свідчить про відхід від лінійної структури міжнародних відносин, їх ускладнення як у кількісному, так і в якісному аспектах, а також про розширення кола суб'єктів, які впливають на їхній розвиток. Зокрема, політизація економічних та правових явищ, що стала поширеним явищем останнього десятиліття, надає їм невластивого політичного або геополітичного забарвлення, що ускладнює їхнє врегулювання та створює додаткові перешкоди для їх нормального функціонування. Це сприяє зростанню корупційних ризиків, оскільки, з одного боку, розширюється коло зацікавлених осіб, включаючи суб'єктів, які за звичайних умов не мали б відповідного інтересу, а з іншого боку, виникають нові корупціогенні чинники навіть у стабільних сферах. Така динаміка розвитку політичних та економічних відносин призводить до проникнення корупції у всі рівні суспільного та державного життя, що підриває стабільність функціонування відповідних систем і створює серйозні виклики для забезпечення правопорядку та доброчесності [193, с. 72].

Як зазначає С. О. Кравченко, аналізуючи вказані напрями, варто насамперед підкреслити, що значна частина корупційних правопорушень пов'язана з неправомірним використанням публічних фінансових ресурсів, до яких належать як державні кошти, так і фінанси органів місцевого самоврядування [1, с. 49].

Науковець слушно зазначає, що сучасні реалії вимагають законодавчого впровадження інституту лобістської діяльності в Україні. Це необхідно здійснити шляхом ухвалення спеціального закону, який би забезпечив нормативне закріплення цього інституту, надав чітке визначення поняття лобізму та врегулював його здійснення з достатнім рівнем деталізації. У такому законі мають бути враховані основні аспекти функціонування інституту лобізму, зокрема: визначення та унормування переліку суб'єктів лобістської діяльності, їх організаційних форм і статусу; забезпечення належної реєстрації професійних лобістів і їх об'єднань; легалізація діяльності іноземних лобістів у межах національного правового поля; чітке визначення об'єктів і предмета лобістської діяльності; а також встановлення переліку дозволених методів її реалізації. Законодавче врегулювання цих питань сприятиме прозорості, ефективності та правовій визначеності у сфері лобізму, що є важливим для розвитку демократичних принципів і належного функціонування державних інституцій [1, с. 50].

Необхідно погодитися з парадоксальним твердженням І. О. Калугіної, яке полягає в тому, що, незважаючи на здійснене впорядкування та систематизацію політики у відповідній сфері, а також на реалізацію заходів, спрямованих на її якісне вдосконалення у правовому полі, рівень корупції та корупційних ризиків у державі не зазнав суттєвого зниження [193, с. 73].

Отож, попри досягнуті результати, існує низка викликів, які обмежують ефективність антикорупційної системи. Серед них – недостатня координація між антикорупційними органами, прогалини у законодавстві, а також низький рівень довіри суспільства до цих органів. Для вирішення цих проблем необхідно не лише вдосконалювати національне законодавство, але й активно

використовувати досвід країн, які досягли успіху у боротьбі з корупцією.

Згадувана нами, І. О. Калугіна зазначає, що ключовою проблемою стратегічного рівня антикорупційної політики є відсутність узгодженого та чіткого розуміння сутності корупції, її процесів, а також визначення завдань, цілей і базових компонентів для ефективної протидії цьому явищу. У контексті реалізації антикорупційної політики в Україні виникає низка труднощів, серед яких варто виділити конфліктність та неузгодженість у діях органів публічної влади, недоліки у системі критеріїв оцінювання ефективності заходів, недостатню політичну волю до впровадження змін, недостатню наукову обґрунтованість підходів, проблеми в діяльності спеціалізованих антикорупційних органів, суперечливість кадрової політики, а також низьку ефективність інституційної взаємодії на міжнародному та європейському рівнях. Ці аспекти свідчать про необхідність комплексного перегляду існуючих механізмів боротьби з корупцією та впровадження системного підходу до вирішення зазначених проблем [193, с. 76].

Досвід країн Європейського Союзу, а також таких держав, як Сінгапур і Гонконг, свідчить про те, що успішна антикорупційна політика базується на трьох основних принципах: незалежність антикорупційних органів, прозорість процесів управління та ефективність правозастосування.

1. Незалежність антикорупційних органів. Успішні приклади, такі як Комісія з боротьби з корупцією в Гонконзі або Антикорупційне бюро Польщі, демонструють, що незалежність цих органів від політичного впливу є ключовою умовою їхньої ефективності. Це досягається через чітке законодавче визначення їхнього статусу та гарантії незалежності.

2. Прозорість і підзвітність. Важливим елементом боротьби з корупцією є забезпечення відкритості процесів прийняття рішень у державному управлінні. Наприклад, у Швеції широко використовується принцип «публічності документів», який дозволяє громадянам отримувати доступ до інформації про діяльність державних органів.

3. Ефективність правозастосування. У країнах із низьким рівнем корупції

особлива увага приділяється невідворотності покарання за корупційні правопорушення. Це включає як суворе дотримання законодавства, так і створення спеціалізованих судових органів для розгляду таких справ.

Удосконалення нормативно-правової основи діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні є невід'ємною складовою забезпечення ефективної боротьби з корупцією, яка залишається однією з ключових загроз національній безпеці та сталому розвитку держави. Аналізуючи сучасний стан правового регулювання у цій сфері, можна зробити низку важливих висновків.

По-перше, адаптація українського законодавства до кращих міжнародних стандартів і практик є стратегічно необхідною. Вивчення досвіду країн, які досягли значних успіхів у протидії корупції, дозволяє виявити ефективні механізми та інструменти, які можуть бути імплементовані в українське правове поле. Зокрема, це стосується забезпечення прозорості діяльності органів влади, посилення механізмів громадського контролю та впровадження дієвих систем моніторингу фінансових потоків.

По-друге, важливим аспектом є забезпечення незалежності органів, відповідальних за запобігання корупції. Міжнародна практика свідчить, що незалежність антикорупційних інституцій є ключовим фактором їхньої ефективної діяльності. В Україні необхідно продовжувати роботу над створенням таких умов, які б унеможливили політичний тиск чи втручання у діяльність Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) та інших уповноважених органів.

По-третє, особливу увагу слід приділити удосконаленню механізмів декларування доходів і майна посадових осіб. Міжнародний досвід показує, що ефективна система декларування є важливим інструментом для виявлення потенційних конфліктів інтересів та незаконного збагачення. У цьому контексті важливо забезпечити як технічну досконалість системи електронного декларування, так і юридичну чіткість у визначенні відповідальності за порушення.

По-четверте, необхідно посилити роль громадянського суспільства у процесах запобігання корупції. Інтеграція громадських організацій до механізмів моніторингу та оцінки ефективності антикорупційної політики сприятиме підвищенню прозорості та довіри до державних інституцій. Водночас слід розвивати правову базу для захисту викривачів корупції, що відповідає міжнародним стандартам.

Нарешті, слід зазначити важливість підвищення рівня правової культури та обізнаності громадян щодо антикорупційного законодавства. Освітні програми, спрямовані на формування нульової толерантності до корупції, мають стати пріоритетом державної політики.

Таким чином, удосконалення нормативно-правової основи діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні має базуватися на всебічному врахуванні кращих міжнародних практик, з урахуванням національних особливостей та потреб суспільства. Лише комплексний підхід до вирішення цієї проблеми дозволить створити ефективну систему запобігання корупції та забезпечити сталий розвиток демократичної правової держави.

З огляду на зазначені міжнародні практики, можна виділити кілька ключових напрямів удосконалення законодавства України у сфері запобігання корупції:

1. Зміцнення незалежності антикорупційних органів. Необхідно забезпечити реальну незалежність НАЗК, НАБУ та САП від політичного впливу. Це передбачає вдосконалення процедур призначення та звільнення керівників цих органів, а також гарантії їхнього фінансування на стабільному рівні.

2. Посилення прозорості державного управління. Важливо розширити доступ громадян до інформації про діяльність державних органів та їхніх посадових осіб. Зокрема, це стосується публікації всіх рішень органів влади у відкритих реєстрах.

3. Реформа системи декларування майна. Необхідно вдосконалити механізми перевірки електронних декларацій з метою запобігання

зловживанням і підвищення відповідальності за подання неправдивих даних.

4. Створення антикорупційних судів. Важливим кроком є забезпечення ефективного судового розгляду справ про корупцію шляхом створення спеціалізованих судових інстанцій із високим рівнем професійної підготовки суддів.

5. Посилення міжнародної співпраці. Україна має активніше використовувати можливості міжнародних організацій, таких як Група держав проти корупції (GRECO) або Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), для отримання технічної допомоги та обміну досвідом.

Проведений аналіз дозволив зробити низку важливих висновків, які мають значення і для теорії права, і для практичної діяльності у сфері антикорупційної політики. По-перше, це необхідність гармонізації національного законодавства із міжнародними стандартами, адже аналіз міжнародних практик показав, що ефективна боротьба з корупцією неможлива без інтеграції ключових принципів, закріплених у міжнародних документах, таких як Конвенція ООН проти корупції, рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO) та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). У зв'язку з цим, першочерговим завданням є приведення українського законодавства у відповідність із цими стандартами.

По-друге, удосконалення нормативно-правової бази має здійснюватися на основі комплексного підходу, який охоплює і превентивні заходи, і механізми виявлення та покарання корупційних правопорушень. Це передбачає не лише внесення змін до законодавства, а й створення дієвих механізмів його реалізації.

По-третє, одним із ключових елементів успішної антикорупційної політики є забезпечення незалежності, прозорості та підзвітності органів, які відповідають за запобігання та протидію корупції. У цьому контексті доцільним є впровадження механізмів зовнішнього контролю та оцінки ефективності їх діяльності, зокрема через механізми громадянського суспільства.

По-четверте, доцільною є пріоритетність запобігання корупції через

етичне виховання та підвищення правосвідомості. У цьому контексті варто вказати на те, що міжнародний досвід демонструє, що запобігання корупції починається з формування антикорупційної культури у суспільстві. Це вимагає посилення освітніх ініціатив, спрямованих на підвищення правової культури громадян, зокрема державних службовців.

По-п'яте, важливим аспектом є інтеграція новітніх технологій у процес запобігання корупції. Використання цифрових інструментів, таких як електронне декларування активів, автоматизовані системи моніторингу та аналізу даних, сприяє підвищенню прозорості та зниженню ризиків корупційних проявів.

По-шосте, сьогодення яскраво доводить, що ефективна боротьба з корупцією можлива лише за умови тісної співпраці з міжнародними організаціями, обміну досвідом та впровадження найкращих практик інших країн. Особливу увагу доцільно приділити удосконаленню механізмів екстрадиції осіб, причетних до корупційних злочинів, та поверненню незаконно виведених активів.

Отже, удосконалення нормативно-правової основи діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні потребує системного підходу, що базується на врахуванні кращих міжнародних практик та адаптації їх до національних умов. Реалізація цих завдань сприятиме не лише зниженню рівня корупції в країні, а й зміцненню довіри громадян до державних інституцій, що є ключовою передумовою для сталого розвитку України.

Відтак, Україна володіє всіма необхідними умовами для того, щоб стати успішним зразком у сфері протидії корупції в регіоні. Для досягнення цієї мети потрібна наявність політичної рішучості, налагоджена взаємодія між усіма зацікавленими суб'єктами та систематичний контроль за ефективністю реалізованих антикорупційних заходів.

На підставі проведеного дослідження можемо запропонувати деякі зміни та доповнення до чинного законодавства у сфері запобігання корупції, що на нашу думку, є корисними і доцільними в умовах сьогодення, а саме:

Частину 1 статті 1 «Визначення термінів» Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII (*Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056*) **доповнити новим абзацом:**

фінансовий контроль – становить процедуру перевірки відповідності фінансової діяльності встановленим нормам і правилам, що має на меті забезпечення прозорості, законності та ефективності у сфері фінансових відносин.

Абзац 5 пункту 2 статті 14 «Контроль за діяльністю Національного агентства» Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII (*Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056*) **доповнити підпунктом 4 і 5 такого змісту**

«До складу Громадської ради при Національному агентстві не можуть входити особи:»

4) які притягались за вчинення корупційних правопорушень, незалежно від того, чи було їх звільнено від відповідальності у зв'язку із закінченням строку давності або на підставі інших обставин;

5) які мають непогашену або не зняту судимість за умисні злочини, перебувають під слідством чи судом у справах, пов'язаних із корупцією, або визнані винними в адміністративних правопорушеннях, що стосуються порушення антикорупційного законодавства.

Статтю 8 «Обмеження щодо предмета лобіювання» Закону України «Про лобіювання» від 23 лютого 2024 року № 3606-IX (*Відомості Верховної Ради України. 2024. № 18. Ст. 77*) **доповнити підпунктами 9 і 10 такого змісту:**

«1. Не може бути предметом лобіювання нормативно-правовий акт щодо:»

9) обмеження правових гарантій громадян;

10) обмеження повноважень антикорупційних органів, що можуть призвести до посилення зовнішнього впливу на ці органи.

Статтю 5 «Взаємодія поліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування» Закону України «Про Національну поліцію» від

2 липня 2015 року № 580-VIII (*Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379*) **викласти в такій редакції:**

1. Поліція у своїй діяльності здійснює взаємодію та координацію з іншими суб'єктами забезпечення правопорядку, антикорупційними, правоохоронними органами та органами публічної влади, керуючись положеннями чинного законодавства та відповідними нормативно-правовими актами.

Пункт 16 статті 1 «Визначення термінів» Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX (*Відомості Верховної Ради України. 2020. № 25. Ст. 171*) **викласти в такій редакції:**

16) державний фінансовий моніторинг – сукупність заходів, спрямованих на ідентифікацію, аналіз та запобігання підозрілим або незаконним фінансовим операціям, що має на меті забезпечення ефективного реагування на потенційні загрози у фінансовій сфері, що дозволяє не лише мінімізувати ризики злочинних діянь, але й сприяти формуванню довіри до фінансових установ та стабільності фінансової системи в цілому і передбачає систематичний контроль, аналіз транзакцій та співпрацю з іншими органами для виявлення можливих порушень законодавства, що регулює фінансову діяльність.

У пункті 5 частини 2 статті 19 «Право на державну службу» Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII (*Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. Ст. 43*) **словосполучення** «протягом трьох років» **замінити на** – «протягом п'яти років».

Абзац 2 частини 1 статті 1 «Статус Національного антикорупційного бюро України» Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII (*Відомості Верховної Ради України. 2014. № 47. Ст. 2051*) **викласти у такій редакції:**

Національне бюро здійснює діяльність, спрямовану на запобігання корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчиняються вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та створюють загрозу для національної безпеки, а також, у межах своєї компетенції орган реалізує інші заходи, передбачені чинним законодавством, з метою ефективної протидії корупції.

Висновки до розділу 3

Підсумовуючи проведений у третьому розділі аналіз напрямів вдосконалення діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні можемо узагальнити таким.

1. Вплив міжнародних стандартів на діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні є беззаперечним. Водночас для досягнення максимального ефекту необхідно забезпечити комплексний підхід до їхньої імплементації, враховуючи національні особливості та виклики. Виконання цих завдань сприятиме подальшому зміцненню верховенства права, прозорості та доброчесності в Україні.

Міжнародні стандарти встановлюють чіткі вимоги до прозорості, підзвітності та незалежності антикорупційних інституцій. Це дозволяє мінімізувати ризики політичного впливу на їхню діяльність та забезпечити їхню здатність ефективно виконувати покладені завдання. У цьому контексті важливим є забезпечення незалежності таких органів, як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) та Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), що відповідає рекомендаціям GRECO;

2. Важливим аспектом відповідності міжнародним стандартам є запровадження механізмів ефективного моніторингу та оцінки діяльності антикорупційних інституцій. Це включає регулярний зовнішній аудит, прозоре звітування перед громадськістю та парламентом, а також створення умов для

громадського контролю. Зокрема, практика проведення незалежних оцінок ефективності роботи таких установ, як НАЗК та НАБУ, сприяє підвищенню довіри суспільства до їхньої діяльності. Не менш важливим є забезпечення належного фінансування цих органів, що дозволяє їм функціонувати автономно та уникати залежності від політичних чи інших впливів. Крім того, дотримання принципу верховенства права в їхній діяльності є ключовим фактором у забезпеченні справедливого та неупередженого розгляду антикорупційних справ. Таким чином, імплементація міжнародних стандартів у сфері боротьби з корупцією є важливим елементом зміцнення правової держави та демократичних інститутів в Україні;

3. Міжнародні стандарти сприяють гармонізації національного законодавства з європейськими та світовими практиками у сфері запобігання корупції. Наприклад, імплементація принципів прозорості державного управління та електронного декларування майна посадовців значно підвищила рівень громадського контролю за діяльністю суб'єктів владних повноважень;

Міжнародні стандарти акцентують увагу на важливості міжвідомчої та міжнародної співпраці у боротьбі з корупцією. Участь України в глобальних ініціативах, таких як Глобальний форум з прозорості та обміну інформацією для податкових цілей, сприяє посиленню обміну інформацією між державами та підвищенню ефективності розслідувань корупційних злочинів.

4. Варто підкреслити необхідність гармонізації національного законодавства із міжнародними стандартами, адже аналіз міжнародних практик показав, що ефективна боротьба з корупцією неможлива без інтеграції ключових принципів, закріплених у міжнародних документах, таких як Конвенція ООН проти корупції, рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO) та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). У зв'язку з цим, першочерговим завданням є приведення українського законодавства у відповідність із цими стандартами.

Удосконалення нормативно-правової бази має здійснюватися на основі комплексного підходу, який охоплює і превентивні заходи, і механізми

виявлення та покарання корупційних правопорушень. Це передбачає не лише внесення змін до законодавства, а й створення дієвих механізмів його реалізації.

5. Одним із ключових елементів успішної антикорупційної політики є забезпечення незалежності, прозорості та підзвітності органів, які відповідають за запобігання та протидію корупції. У цьому контексті доцільним є впровадження механізмів зовнішнього контролю та оцінки ефективності їх діяльності, зокрема через механізми громадянського суспільства.

Доцільною є пріоритетність запобігання корупції через етичне виховання та підвищення правосвідомості. У цьому контексті варто вказати на те, що міжнародний досвід демонструє, що запобігання корупції починається з формування антикорупційної культури у суспільстві. Це вимагає посилення освітніх ініціатив, спрямованих на підвищення правової культури громадян, зокрема державних службовців.

6. Важливим аспектом є інтеграція новітніх технологій у процес запобігання корупції. Використання цифрових інструментів, таких як електронне декларування активів, автоматизовані системи моніторингу та аналізу даних, сприяє підвищенню прозорості та зниженню ризиків корупційних проявів.

7 Сьогодні яскраво доводить, що ефективна боротьба з корупцією можлива лише за умови тісної співпраці з міжнародними організаціями, обміну досвідом та впровадження найкращих практик інших країн. Особливу увагу доцільно приділити удосконаленню механізмів екстрадиції осіб, причетних до корупційних злочинів, та поверненню незаконно виведених активів.

Отже, удосконалення нормативно-правової основи діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні потребує системного підходу, що базується на врахуванні кращих міжнародних практик та адаптації їх до національних умов. Реалізація цих завдань сприятиме не лише зниженню рівня корупції в країні, а й зміцненню довіри громадян до державних інституцій, що є ключовою передумовою для сталого розвитку України.

На підставі проведеного дослідження запропоновано зміни та доповнення до чинного законодавства у сфері запобігання корупції, що, на нашу думку, є корисними і доцільними в умовах сьогодення, а саме:

Частину 1 статті 1 «Визначення термінів» Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII (*Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056*) **доповнити новим абзацом:**

фінансовий контроль – становить процедуру перевірки відповідності фінансової діяльності встановленим нормам і правилам, що має на меті забезпечення прозорості, законності та ефективності у сфері фінансових відносин.

Абзац 5 пункту 2 статті 14 «Контроль за діяльністю Національного агентства» Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII (*Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056*) **доповнити підпунктом 4 і 5 такого змісту**

«До складу Громадської ради при Національному агентстві не можуть входити особи:»

4) які притягались за вчинення корупційних правопорушень, незалежно від того, чи було їх звільнено від відповідальності у зв'язку із закінченням строку давності або на підставі інших обставин;

5) які мають непогашену або не зняту судимість за умисні злочини, перебувають під слідством чи судом у справах, пов'язаних із корупцією, або визнані винними в адміністративних правопорушеннях, що стосуються порушення антикорупційного законодавства.

Статтю 8 «Обмеження щодо предмета лобіювання» Закону України «Про лобіювання» від 23 лютого 2024 року № 3606-IX (*Відомості Верховної Ради України. 2024. № 18. Ст. 77*) **доповнити підпунктами 9 і 10 такого змісту:**

«1. Не може бути предметом лобіювання нормативно-правовий акт щодо:»

9) обмеження правових гарантій громадян;

10) обмеження повноважень антикорупційних органів, що можуть

привести до посилення зовнішнього впливу на ці органи.

Статтю 5 «Взаємодія поліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування» Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII (*Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379*) **викласти в такій редакції:**

1. Поліція у своїй діяльності здійснює взаємодію та координацію з іншими суб'єктами забезпечення правопорядку, антикорупційними, правоохоронними органами та органами публічної влади, керуючись положеннями чинного законодавства та відповідними нормативно-правовими актами.

Пункт 16 статті 1 «Визначення термінів» Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX (*Відомості Верховної Ради України. 2020. № 25. Ст. 171*) **викласти в такій редакції:**

16) державний фінансовий моніторинг – сукупність заходів, спрямованих на ідентифікацію, аналіз та запобігання підозрілим або незаконним фінансовим операціям, що має на меті забезпечення ефективного реагування на потенційні загрози у фінансовій сфері, що дозволяє не лише мінімізувати ризики злочинних діянь, але й сприяти формуванню довіри до фінансових установ та стабільності фінансової системи в цілому і передбачає систематичний контроль, аналіз транзакцій та співпрацю з іншими органами для виявлення можливих порушень законодавства, що регулює фінансову діяльність.

У пункті 5 частини 2 статті 19 «Право на державну службу» Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII (*Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. Ст. 43*) **словосполучення** «протягом трьох років» **замінити на** – «протягом п'яти років».

Абзац 2 частини 1 статті 1 «Статус Національного антикорупційного

бюро України» Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII (*Відомості Верховної Ради України. 2014. № 47. Ст. 2051*) **викласти у такій редакції:**

Національне бюро здійснює діяльність, спрямовану на запобігання корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчиняються вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та створюють загрозу для національної безпеки, а також, у межах своєї компетенції орган реалізує інші заходи, передбачені чинним законодавством, з метою ефективної протидії корупції.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке стосується адміністративно-правової характеристики діяльності суб'єктів, що займаються запобіганням корупції в Україні. Це дало змогу впровадити інноваційний підхід до вирішення важливого й науково обґрунтованого питання адміністративного права, спрямованого на формування сучасних комплексних підходів до дослідження зазначеної проблематики. Основні висновки, рекомендації та пропозиції щодо практичного застосування отриманих результатів підтверджують важливість і актуальність теми дослідження. Ключові аспекти роботи викладені у таких положеннях:

1. Сформульовано вихідні методологічні засади дослідження адміністративно-правової характеристики діяльності суб'єктів запобігання корупції, які базуються на поєднанні кількох підходів. По-перше, це системний підхід, який дозволяє розглядати антикорупційну діяльність як цілісну систему, що включає різноманітні елементи та взаємозв'язки між ними. По-друге, застосування порівняльного методу дає змогу виявити ефективні практики інших країн у сфері запобігання корупції та адаптувати їх до українських реалій. По-третє, використання історичного методу допомагає зрозуміти еволюцію антикорупційного законодавства в Україні та визначити основні тенденції його розвитку. Окрім того, методологічні основи дослідження адміністративно-правової діяльності у сфері запобігання корупції передбачають використання міждисциплінарного підходу, що поєднує правові, соціологічні, економічні та політичні аспекти. Це дозволяє всебічно оцінити ефективність існуючих механізмів та розробити рекомендації щодо їх удосконалення.

Так, системний підхід дозволяє визначити основні структурні елементи цієї діяльності, їх функціональні зв'язки та взаємодію в межах антикорупційної системи. Особливу увагу, у рамках системного підходу, приділено аналізу нормативно-правового регулювання, організаційних механізмів та практичних аспектів реалізації антикорупційних заходів. Порівняльний метод сприяв

виявленню найбільш ефективних інструментів боротьби з корупцією, які застосовуються в інших країнах, з урахуванням специфіки їх правових систем, що дозволяє адаптувати ці механізми до українського правового поля. Історичний метод, у свою чергу, дав змогу простежити генезис антикорупційного законодавства в Україні, виявити ключові етапи його формування та оцінити вплив соціально-політичних умов на розвиток правових норм. Міждисциплінарний підхід забезпечив комплексне дослідження проблематики запобігання корупції через інтеграцію правових, соціальних, економічних і політичних чинників, що сприяє формуванню науково обґрунтованих рекомендацій для вдосконалення національної антикорупційної політики. Використання зазначених методологічних підходів дозволило глибше зрозуміти природу корупції, оцінити ефективність існуючих механізмів протидії та запропонувати шляхи їх оптимізації відповідно до сучасних викликів.

2. Визначено основні детермінанти корупції у перехідному українському суспільстві та тенденції корупційних проявів в контексті глобалізації. Основними факторами, що сприяють поширенню корупційних практик є недостатня прозорість державного управління, слабкість інституційної системи, низький рівень правової культури та соціальної відповідальності.

У контексті глобалізації корупція набуває нових форм, зокрема через транснаціональні злочинні схеми, відмивання коштів, ухилення від сплати податків та зловживання владою у міжнародних економічних відносинах. Важливим аспектом є також вплив цифровізації, яка, з одного боку, надає можливості для підвищення прозорості, а з іншого – створює нові ризики для поширення корупційних практик через кіберзлочинність. Аналізуючи ці тенденції, необхідно враховувати специфіку правових і соціокультурних умов України, що вимагає розробки комплексного підходу до протидії корупції, включаючи реформування законодавства, посилення контролю за діяльністю державних органів та впровадження ефективних антикорупційних механізмів.

3. Розкрито сутність запобігання корупції як сфери правоохорони, що

полягає у створенні комплексної системи правових, організаційних та соціальних механізмів, спрямованих на виявлення, усунення та попередження корупційних ризиків у діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, а також приватного сектору. Запобігання корупції включає розробку та впровадження нормативно-правових актів, які встановлюють чіткі правила поведінки для посадових осіб, забезпечують прозорість прийняття управлінських рішень та підзвітність державних інституцій. Важливу роль відіграє формування антикорупційної культури серед населення, підвищення рівня правосвідомості громадян та забезпечення дієвого громадського контролю за діяльністю посадових осіб. Також суттєвим елементом є впровадження сучасних технологій, таких як електронне врядування, що мінімізує людський фактор у процесах прийняття рішень і знижує ймовірність корупційних проявів. Ефективність запобігання корупції значною мірою залежить від міжвідомчої координації, міжнародного співробітництва, а також від наявності незалежних антикорупційних органів, здатних здійснювати моніторинг, розслідування та притягнення до відповідальності винних осіб.

4. Здійснено аналіз системи запобігання корупції в Україні, яка є ключовим компонентом державної політики, спрямованої на утвердження верховенства права та забезпечення сталого розвитку суспільства. Розглянуто адміністративно-правовий статус суб'єктів запобігання корупції, що визначається їхньою роллю в системі державного управління, функціональним призначенням, обсягом повноважень і механізмами взаємодії. Встановлено, що окремі аспекти нормативного регулювання діяльності цих суб'єктів потребують вдосконалення для підвищення ефективності реалізації антикорупційної політики.

Встановлено, що система суб'єктів запобігання корупції в Україні представлена багаторівневою структурою, яка включає і спеціалізовані органи (Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру), й інші установи, які виконують антикорупційні функції в межах своєї

компетенції. Така організація сприяє комплексному підходу до боротьби з корупцією, але водночас створює ризики дублювання функцій та недостатньої координації між суб'єктами.

5. Розглянуто діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), що є одним із ключових органів у системі державного управління України, покликаним реалізовувати антикорупційну політику. З'ясовано, що діяльність НАЗК спрямована на забезпечення прозорості та підзвітності в державному управлінні, а також на створення ефективної системи запобігання корупції. Основними інструментами агентства є моніторинг способу життя посадових осіб, контроль за поданням декларацій про майновий стан, аналіз ризиків корупції в нормативно-правових актах, а також координація антикорупційної політики на національному рівні. Особливу увагу приділено впровадженню електронного декларування, що стало важливим кроком у боротьбі з корупцією, адже дозволяє громадськості здійснювати контроль за доходами та витратами посадовців. Водночас виявлено низку проблем, пов'язаних із забезпеченням незалежності агентства, недостатністю ресурсів для виконання його функцій та складністю інтеграції антикорупційних ініціатив у суспільну культуру. У цьому контексті обґрунтовано необхідність удосконалення нормативно-правової бази, підвищення рівня співпраці з іншими державними органами та міжнародними партнерами, а також активізації просвітницької роботи серед населення з метою формування нетерпимості до корупційних проявів.

6. Аналіз функціонування правоохоронних органів України, відповідальних за протидію корупції в межах загальнодержавної антикорупційної системи, засвідчує необхідність посилення їхньої інституційної спроможності. Це включає забезпечення адекватного фінансування, підвищення професійного рівня кадрового складу та впровадження сучасних технологій для виявлення, моніторингу і аналізу корупційних ризиків. Особливий акцент має бути зроблено на забезпеченні незалежності цих органів від політичного впливу, що є фундаментальною умовою для забезпечення їхньої ефективності. Попри

досягнення в сфері протидії корупції, залишаються актуальними такі виклики, як недостатня ефективність механізмів притягнення до відповідальності за корупційні злочини, низький рівень довіри населення до антикорупційних інституцій та наявність системних проблем у їхній діяльності. Водночас, важливою складовою успішної боротьби з корупцією є інтеграція громадянського суспільства та міжнародних організацій у процеси антикорупційної діяльності. Така співпраця дозволяє підвищити прозорість процедур, посилити громадський контроль та імплементувати найкращі міжнародні практики у сфері запобігання та протидії корупції.

7. Наголошено, що проблема протидії корупції з боку антикорупційних органів, набула особливої актуальності у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні, що зумовило зростання ризиків корупційних проявів, особливо в оборонній сфері. Корупція в цій галузі становить серйозну загрозу для національної безпеки та обороноздатності держави, оскільки може проявлятися у формі незаконного привласнення бюджетних коштів, нецільового використання матеріальних ресурсів, маніпуляцій під час тендерних процедур на закупівлю військової техніки та обладнання, а також зловживань службовим становищем посадовими особами. Такі дії підривають довіру суспільства до державних інституцій, спричиняють негативні наслідки для функціонування Збройних Сил України та ускладнюють реалізацію оборонних завдань в умовах збройного конфлікту. У цьому контексті першочерговим завданням є вдосконалення антикорупційного законодавства, забезпечення прозорості та підзвітності у використанні бюджетних коштів у сфері оборони, а також посилення відповідальності за вчинення корупційних правопорушень. Ефективна імплементация таких заходів сприятиме зміцненню правопорядку та підвищенню рівня безпеки в державі.

8. З'ясовано, роль та функції Вищого антикорупційного суду в системі правосуддя та антикорупційних органів України. Обґрунтовано, що діяльність ВАКС є не лише важливим кроком у боротьбі з корупцією, але й вагомим внеском у побудову правової держави. Ефективність роботи цієї інституції

залежить від підтримки з боку суспільства, міжнародної спільноти та інших державних органів. Успішне функціонування ВАКС є запорукою подальшого розвитку України як демократичної та правової держави. Натомість, встановлено, що ефективність роботи Вищого антикорупційного суду значною мірою залежить від незалежності суддів, прозорості процесів та забезпечення належного рівня фінансування. Недостатнє ресурсне забезпечення, політичний тиск або втручання у діяльність суду можуть стати серйозними перешкодами для досягнення цілей, покладених на цю інституцію. Важливим аспектом є також співпраця ВАКС із Національним антикорупційним бюро України, Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою та іншими органами, які займаються протидією корупції. Лише за умов належної координації та взаємодії між цими структурами можливо забезпечити комплексний підхід до боротьби з корупцією. Крім того, суспільна довіра до ВАКС формується через відкритість його діяльності, доступність інформації про судові процеси та дотримання принципів верховенства права. Отож, Вищий антикорупційний суд відіграє ключову роль у зміцненні правової системи України, створюючи передумови для подальшого розвитку демократичних інститутів та ефективного функціонування державного апарату.

9. Проаналізовано зарубіжний досвід формування системи суб'єктів запобігання корупції, що демонструє важливість комплексного підходу, який включає і вдосконалення спеціалізованих органів, і впровадження ефективного законодавства. Україна може використати ці напрацювання для вдосконалення власної антикорупційної системи, враховуючи національні особливості та виклики. Водночас, міжнародний досвід свідчить, що ефективна боротьба з корупцією вимагає не лише політичної волі, але й активної участі громадянського суспільства та міжнародної спільноти.

З-поміж суттєвих напрацювань світового співтовариства у боротьбі з корупцією важливо виділити створення незалежних антикорупційних органів, які мають чітко визначені повноваження та забезпечені необхідними ресурсами для виконання своїх функцій. Крім того, значну роль відіграють міжнародні

стандарти, такі як Конвенція ООН проти корупції та рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO), які слугують орієнтиром для розробки ефективних механізмів запобігання корупції. Успішні практики свідчать, що забезпечення прозорості державного управління, впровадження електронного урядування, а також активне залучення громадянського суспільства до моніторингу діяльності посадових осіб є ключовими елементами у протидії корупційним проявам. Відтак, інтеграція найкращих міжнародних практик у національну правову систему разом з урахуванням локальних соціально-економічних умов може стати основою для створення ефективної антикорупційної стратегії в Україні.

10. Наголошено на важливості гармонізації українського антикорупційного законодавства з міжнародними стандартами та рекомендаціями. Особливу увагу доцільно приділити імплементації положень Конвенції ООН проти корупції та інших міжнародних документів, що сприятиме підвищенню довіри до України на міжнародній арені.

Водночас, на підставі проведеного аналізу запропоновано такі кроки для вдосконалення антикорупційного законодавства, зокрема розробку механізмів ефективного моніторингу виконання антикорупційних заходів, посилення відповідальності за корупційні правопорушення та забезпечення прозорості в діяльності органів державної влади. Крім того, наголошено на необхідності створення незалежних інституційних механізмів, які б гарантували неупередженість розслідування корупційних справ та забезпечували належний захист викривачів корупції. У контексті гармонізації з міжнародними стандартами запропоновано впровадження сучасних технологій для запобігання корупції, зокрема цифровізацію державних послуг та автоматизацію процесів ухвалення рішень. Зазначено, що такі заходи сприятимуть підвищенню ефективності боротьби з корупцією, зміцненню верховенства права та покращенню інвестиційного клімату в Україні. Доведено потребу в удосконаленні норм чинного законодавства шляхом внесення змін та доповнень до Законів України «Про запобігання корупції», «Про Національну поліцію», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання та

протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», «Про державну службу».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кубасенко А., Кравченко М. Організаційне забезпечення антикорупційної діяльності: навч.-метод. посіб. (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронне видання] ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2023. 178 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/25593> ; Кравченко С. О. Напрями удосконалення нормативно-правової бази антикорупційної діяльності в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. № 2. Т. 33 (72). С. 48–54.
2. Удовика Л. Г., Калугіна І. О. Поняття корупції: наукові підходи та легальне тлумачення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 67–71.
3. Сидоренко О. О., Яворський В. О., Квасильчук Д. Б. Корупція як вид зловживання правом: причини та основні методи боротьби. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 65–68.
4. Мовчан А. В. Актуальні проблеми протидії корупції в Україні. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 116–121.
5. Царевич О. Зарубіжний досвід запобігання корупційним ризиків у сфері надання публічних послуг. *Law. State. Technology*. 2022. Вип. 3. С. 41–46.
6. Костенко В. М. Світовий досвід протидії корупційним проявам. *Держава і право*. 2012. № 58. С. 302–308.
7. Кравчук М., Петровська І. Основні напрямки антикорупційної діяльності в Україні та їх правове регулювання. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 2 (26). С. 49–56.
8. Горник В. Г., Євмешкіна О. Л., Сімак С. В. Механізми запобігання корупції у виборчому процесі в Україні. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2023. № 4 (82). С. 61–67.
9. Корж В. Проблеми протидії корупційним виборчим технологіям. 2019. С. 78–80. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_10_2019/pdf/23.pdf

10. Кушнар'ов І. Політична корупція в Україні: пошук методів протидії. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. 2017. Вип. 14. С. 150–156.
11. Марцеляк О. В., Марцеляк М. О. Місце і роль офіційних спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій на виборах: досвід України і зарубіжних країн. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2021. Вип. 63. С. 70–82. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/08/15.pdf>
12. Тимошенко І. Вибори та корупція: сутність, причини, заходи запобігання. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2014. № 2 (11). С. 7–11.
13. Кохан Г. В. Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія. Київ: НІСД, 2013. 232 с.
14. Банчук О. Запобігання і протидія корупції в органах місцевого самоврядування. Практичний посібник; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». К. : ТОВ «Софія-А». 2012. 88 с.
15. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні: навчальний посібник / Бондар І. С., Горник В. Г., Кравченко С. О., Кравченко В. В. К. : Вид-во Ліра-К, 2016. 163 с.
16. Самодай В. П., Ковтун Г. І. Корупція: загрози та наслідки для соціуму. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2360>
17. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період : монографія. Київ : Ін Юре, 2014. 564 с.
18. Величко О. Велика корупція: як Україні подолати схеми та хабарництво. Реанімаційний Пакет Реформ. 2020. URL: <https://rpr.org.ua/news/velyka-koruptsiia-iak-ukraini-podolaty-skhemu-ta-khabarnytstvo/>
19. Гаращук В. М., Мухатаєв А. О. Актуальні проблеми боротьби з

корупцією в Україні : монографія. Харків : Право, 2010. 144 с.

20. Гвоздецький В. Д. Корупція як соціальне, психологічне і моральне явище. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. № 63. С. 139–145.

21. Гулак О. В., Курило В. І., Дубчак Л. М. До питання про шляхи подолання корупції в Україні. *Право та державне управління*. 2021. № 1. С. 196–201.

22. Дмитрієв Ю. В. Механізми оцінки та мінімізації корупційних ризиків у системі державного управління України : дис. ... канд. наук з державного управління: 25.00.02. Донецький державний університет управління. Маріуполь, 2018. 236 с.

23. Запобігання та протидія корупції : навчальний посібник / за ред. проф. А. М. Михненка. Київ : ДННУ «Академія фінансового управління», 2013. 672 с.

24. Зубкова Л. А. Сучасний стан і проблеми запобігання корупції в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 3 (104). С. 32–35.

25. Корупція в Україні 2021: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. Київ, 2022. 86 с. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/07/1009488299966710444nascp_report_info_sapiens_2021_ukr_final_.pdf

26. Ніколенко О. В. Функціональні елементи механізму протидії корупційній злочинності в правоохоронних органах. *Наше право*. 2013. № 12. С. 105–112.

27. Запобігання корупції: підручник / Б. М. Головкін та ін.; за заг. ред. Б. М. Головкіна. Харків: Право, 2019, 296 с.

28. Корнієць П. Ю. Компетенція суб'єктів запобігання і протидії корупції в Національному антикорупційному бюро України: функціональний зміст та перспективи вирішення проблем правового регулювання. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 150–156.

29. Дем'янчук В. А. Шляхи удосконалення рівня взаємодії між

суб'єктами запобігання та протидії корупції в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 1. С. 97–102.

30. Коломoeць Т. О. Подарунки для публічних службовців: заборона, обмеження чи дозвіл як оптимальна модель правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 1. С. 92–96.

31. Невмержицький Є. В. Корупція як соціально-політичний феномен : автореф. дис. ... докт. політ. наук: 23.00.02. Київ, 2009. 34 с.

32. Дмитрієв Ю. В. Моніторинг способу життя публічних осіб як один із механізмів запобігання корупції в системі державного управління. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 2 (25). С. 63–67.

33. Навроцька Ю. С., Пашов Р. І. Запобігання корупції та забезпечення доброчесності як запорука розбудови громадянського суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 20. С. 258–262.

34. Марущак А.В. Запобігання корупції та забезпечення доброчесності в органах публічної влади. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ*. 2023. Вип. 167. С. 70–75.

35. Коломoeць Т. О. Подарунки для публічних службовців: чи доцільна детальна правового регламентація. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 2. С. 119–122.

36. Червякова О. Б. Антикорупційні стандарти державної служби. *Актуальні питання реалізації нового Закону України «Про державну службу»*: збірник матеріалів Всеукраїнського форуму вчених-адміністративістів. Запоріжжя, 2016. С. 172.

37. Коломoeць Т. О. Антикорупційне декларування як інструмент запобігання корупції в публічній службі: видове розмаїття, закріплене в законодавстві країн світу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2021. № 3. Т. 32 (71). С. 49–56.

38. Гудков Д. В. Конфлікт інтересів та шляхи його врегулювання в національному законодавстві. *Право і суспільство*. 2014. № 1–2. С. 120–124.

39. Джумагельдієва Г. Д., Орленко Я. Ю., Сергієнко І. Г. Механізм врегулювання конфлікту інтересів в системі державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1386>
40. Коломоєць Т. О. «Антикорупційні» обмеження для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: реалії використання «фільтру» правової визначеності в Україні та зарубіжних країнах «anti-corruption» restrictions for persons authorized. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 84. С. 84–89.
41. Омельченко І. О., Яра О. С. Адміністративно-правовий механізм запобігання та протидії корупції на публічній службі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 274–276.
42. Окопник О. М. Проблемні питання запобігання корупції в Україні. *Наукові записки. Серія: Право*. 2022. Вип. 12. С. 99–102.
43. Корчак Н., Пархоменко-Куцевіл О. Доброчесність державного службовця: етичний та юридичний виміри. *Юридичний вісник*. 2021. Вип. 2(59). С. 78–84. <http://doi.org/10.18372/2307-9061.59.15598>
44. Сорокіна Н. Доброчесність як необхідний морально-етичний складник діяльності публічного службовця. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2017. С. 39–42. URL: <http://jurnaluljuristic.in.ua/archive/2017/5/8.pdf>
45. Кириленко П. О. Доброчесність в публічному управлінні: від ідеалу до інструменту запобігання корупції. *Ефективність державного управління*. 2023. Вип. 1/2 (74/75). С. 31–35.
46. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
47. Хомишин І. Доброчесність як складова діяльності публічних посадових осіб у контексті боротьби з корупцією. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2021. Вип. 4(32). С. 62–67. <http://doi.org/10.23939/law201.32.0622>
48. Ортинський В. Л. Роль громадянського суспільства та ЗМІ у боротьбі

з корупцією. *Європейські перспективи*. 2020. № 3. С. 75–80.

49. Дем'янчук Ю. В. Адміністративно-правові засади запобігання і протидії корупції у системі державної служби України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2020. URL: http://77.244.44.155/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe

50. Комарова Ю. М. Адміністративно-правовий статус Національного антикорупційного бюро України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2018. 229 с.

51. Удянський М. О. Адміністративно-правові засади взаємодії правоохоронних органів у сфері протидії корупції: автореф. дис.. канд. юрид. наук; спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2019. 22 с.

52. Ткаченко М. С. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії Національного антикорупційного бюро України з іншими правоохоронними органами: автореф. дис.. канд. юрид. наук; спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»; Харківський НДІ судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса. Харків, 2020. 23 с.

53. Вороний О. О. Служба безпеки України у системі суб'єктів протидії корупції та організованій злочинності: адміністративно-правовий аспект: автореф. дис.. канд. юрид. наук; спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Прив. ВНЗ «Університет сучасних знань», Харківський НДІ судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса. Харків, 2020. 23 с.

54. Дмитренко О. Д. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії між суб'єктами протидії корупції в Україні: автореф. дис.. канд. юрид. наук; спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Сумський державний університет; Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса». Харків, 2021. 23 с.

55. Пантелеев С. М. Адміністративно-правове регулювання антикорупційних заборон та обмежень у діяльності поліцейських в Україні: дис... на здобуття наук. ступеня докт. філософ. за спец. 081 –Право. ДУВС, Одеса, 2020.

56. Корнієць П. Ю. Адміністративно-правові засади запобігання і протидії корупції в Національному антикорупційному бюро України: дис... на здобуття наук. ступеня докт. філософ. за спец. 081 – Право. ХНУВС, Харків, 2023.

57. Продан А. О. Адміністративно-правовий статус Національного агентства з питань запобігання корупції: дис... на здобуття наук. ступеня докт. філософ. за спец. 081 – Право. КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2023.

58. Ростовська К. В. Адміністративно-правові основи державної антикорупційної політики в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук; спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 – Право). Дніпро: ДДУВС, 2019. 482 с.

59. Ростовська К. В. Адміністративно-правові основи державної антикорупційної політики в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук; спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 – Право). Дніпро: ДДУВС, 2019. 482 с.

60. Чеченко К. О. Доброчесність як принцип державної служби за законодавством України: питання теорії та практики: дис... на здобуття наук. ступеня докт. філософ. за спец. 081 – Право. ЗНУ, Запоріжжя, 2023.

61. Балинська О. М., Гарасимів Т. З. Проблеми теорії держави і права: навчально-методичний посібник. Львів, 2008. 320 с.

62. Кельман М. С. Методологічні проблеми у сучасному правознавстві, перспективи та тенденції розвитку його методології. Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія Юридична. Зб. наук. праць. Львів: Камула, 2015. Вип. 2. С. 23–32.

63. Загальна теорія держави і права: навч. посібник / за ред. В. В. Копейчикова. К.: Юрінком, 1997. С. 25–27.

64. Сливка С. С. Вступ до методології філософії права: методичні вказівки

для самостійної роботи для студентів магістратури. Львів, 2008. 24 с.

65. Вдовичин І. Я. Методологічні засади процесу правотворення в умовах глобалізації (застосування синергетичного підходу). Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія Юридична. Зб. наук. праць. Львів: Камула, 2015. Вип. 1. С. 18–28.

66. Бурак М. В. Суб'єкти у сфері запобігання і протидії корупції та способи їх інформування. *Особливості застосування антикорупційного законодавства: від розслідування до вироку суду: тези доповідей учасників Міжнар. наук.-практ конф. (м. Харків, 17 жовтня 2019 року)*. Харків, 2019. С. 29–31.

67. Гребенюк Б. О. Методи запобігання та протидії корупції в державних органах України. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2020. № 1 (69). С. 48–51.

68. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. 5-те вид., стер. К.: Знання, 2006. 307 с.

69. Октисюк Ж. С., Кризина Н. П. Запобігання корупції на державній службі: сучасний стан та проблеми. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 8. С. 113–119.

70. Мартинов Д. Ю., Обушна Н. І. Феномен корупції в системі публічного управління: теоретичні аспекти наукового дискурсу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1720>

71. Кушнарєв І. В. Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Видавництво «Юридична думка», 2018. 408 с.

72. Дем'янчук Ю. В. Сучасні адміністративно-правові засоби запобігання та протидії корупції у системі державної служби України. *Право та інновації*. 2016. № 4 (16). С. 92–97.

73. Козенко Ю. О. Норма права та її реалізація – модель і матерія правової поведінки. *Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія Юридична. Зб.*

наук. праць. Львів: Камула, 2015. Вип. 2. С. 33–42.

74. Расюк Е. В. Проблемні питання взаємодії спеціальних суб'єктів запобігання корупції під час здійснення заходів з протидії корупційній злочинності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2022. Вип. 70. С. 435–443.

75. Sumalo N. Determinants of corruption phenomena in the process of transformation of Ukrainian Society. *Global Prosperity*. 2024. № 4(4). Retrieved from: <https://gprosperity.org/index.php/journal/article/view/207> (Чеська Республіка).

76. Яструбецька Л. С. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в Україні в умовах гібридних фінансових конфліктів: автореф. дис. докт. екон. наук; спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2023. 42 с.

77. Пархоменко-Куцевіл О. І. Формування та розвиток сучасних антикорупційних органів державної влади як основа запобігання та подолання корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 308 с.

78. Конвенція про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях: Конвенція ОЕСР від 21.11.1997 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU97640>

79. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 49. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

80. Момот С. В. Соціальна відповідальність бізнесу як важіль подолання соціально-економічних наслідків криз. *Економіка і організація управління*. 2023. № 2 (50). С. 160–170.

81. Про затвердження Методичних рекомендацій з питань прийняття і розгляду, перевірки та належного реагування у Міністерстві фінансів України на повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», внесені викривачами. Наказ Міністерства фінансів України від 13 грудня 2022

року № 428. URL: https://mof.gov.ua/uk/acts_of_anti-corruption_legislation-503.

82. Головкін Б. М. Механізм запобігання корупції. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 4. С. 254–260.

83. Ченшова Н. В., Шпилька Л. О. Сучасний стан, перспективи розвитку і вдосконалення антикорупційної політики в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 43. Т. 2. С. 98–102.

84. Яковенко С. Б. Сутність корупції та її класифікація. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2017. № 1 (57). С. 109–114.

85. Ростовська К. Міжнародний досвід формування та реалізації антикорупційної політики в інших державах. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 4 (12). С. 118–122.

86. Бондаренко О. С. Концепція кримінально-правової протидії корупції: монографія. Суми : Сумський державний університет, 2021. 472 с.

87. Пархоменко-Куцевіл О. І. Розвиток системи антикорупційних інституцій в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 3 (38). С. 33–38.

88. Сухонос В. В. Корупція як складова способів легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. *Правові горизонти*. 2017. Вип. 7 (20). С. 63–71.

89. Цимбалюк М., Парпан У., Сумало Н. Детермінанти корупції як негативного соціального явища: колективна монографія. Львів: Галич-Прес, 2021. С. 264–274. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5675741>

90. Суббот А. І. Законність і дисципліна в діяльності правоохоронних органів як обов'язкові умови підвищення безпеки їхньої професійної діяльності. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2012. Вип. 56. С. 198–202.

91. Суббот А. І. Безпека правоохоронних органів та особиста безпека їх співробітників. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2012. Вип. 54. С. 246–251.

92. Кривошеєв К. О. Правоохоронні органи як суб'єкти забезпечення фінансової безпеки України. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 3 (69).

С. 69–75.

93. Беліков Ю. М. Приватні охоронні організації як суб'єкти профілактики злочинності. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Вип. 57. С. 282–286.

URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/4add997a-e6e8-4efabada-0d7ea1b01e3f/content>

94. Мовчан А. В. Актуальні проблеми протидії корупції в Україні. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 116–121.

95. Коцан-Олинець Ю. Я. Поняття правозастосовної діяльності та її сутнісні ознаки. *Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія Юридична. Зб. наук. праць*. Львів: Камула, 2015. Вип. 2. С. 52–63.

96. Мартиненко В. О. Характеристика суб'єктів запобігання зловживанню владою або службовим становищем, яке вчиняють державні службовці. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 4 (105). С. 129–144.

97. Башкатова В. В. Правова політика держави у сфері запобігання і протидії корупції в Україні. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право»*. 2020. № 1 (1). С. 118–122.

98. Зубкова Л.А. Сучасний стан і проблеми запобігання корупції в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 3 (104). С. 32–35.

99. Гречанюк Р. Національна Антикорупційна стратегія в системі запобігання корупції в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 3 (19). С. 29–35.

100. Соснін О. Про необхідність використання світового досвіду в боротьбі з корупцією у вітчизняній практиці. *Віче*. 2014. № 1. С. 14–19.

101. Башкатова В. В., Світличний О. П. Національне агентство з питань запобігання корупції: адміністративно-правовий статус. *Науково-практичний журнал. Право. Людина. Довкілля*. 2019. № 3. С. 103–110.

102. Мирославський С. В., Лещенко А. В. Запобігання корупції у системі державного та публічного управління в Україні: історико-ретроспективний

аналіз. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. № 6. Том 33 (72). С. 25–30.

103. Дубинський О. Ю., Дубова К. О. Державна антикорупційна політика: ключові питання реалізації. *Правові новели*. 2025. № 25. С. 61–66.

104. Jackson, D.; Huss, O.; Keudel, O. Розвиток запобігання корупції в Україні: конструктивний підхід. Bergen: U4 AntiCorruption Resource Centre, Chr. Michelsen Institute. U4. Issue 2024:05. 31. URL: https://monitoring.izi.institute/anti-corruption_policy_and_practice/tpost/fotzf7o7y1-rozvitok-zapobgannya-korupts-v-ukran-kon

105. Дмитрук І. М., Ломжець Ю. В. Проблеми правового регулювання антикорупційної діяльності в сфері публічного управління. *Humanization concept of public administration: theoretical and methodological fundamentals*: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. С. 100–121.

106. Абдуллаєв В. А. Роль громадянського суспільства у запобіганні та протидії корупції. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. № 3 (30). С. 5–13.

107. Палюх А. Я., Коломієць Д. С., Шишова О. М. Удосконалення законодавства у сфері запобігання та протидії корупції в умовах євроінтеграційних процесів. *Право та державне управління*. 2023. № 2. С. 56–62.

108. Возняковська К. А., Біленець Д. А., Марчук В. В. Антикорупційні механізми у системі публічного адміністрування як засіб боротьби з організованою злочинністю в сфері господарювання. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2024. Вип. 84: частина 3. С. 43–62.

109. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-УІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 47. Ст. 2051.

110. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2–3. Ст. 12.

111. Мошнін А. А. Реалізація державної політики у сфері запобігання

корупції. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. Вип. 33. С. 269–273.

112. Сумало Н. М. Діяльність правоохоронних органів у сфері боротьби з корупцією: адміністративно-правова характеристика. *Академічні візії*. 2024. № 38. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17923770>

113. Бортник Н. П., Сопільник Л. І. Державний механізм протидії корупції. *Академічні візії*. 2021. Вип. 2. С. 29–35.

114. Когут Я. М. Правові засади формування та реалізації антикорупційної політики в Україні та психологічні чинники забезпечення її успішності. *Проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, припинення та превенції корупційних проявів*: матеріали постійно діючого науково-практичного семінару (м. Львів, 28 травня 2021 року) / упорядник Ю. А. Хатнюк. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 34–36.

115. Рум'янцев Ю. В. Система заходів запобігання та протидії корупції в органах місцевого самоврядування України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 2. С. 98–100.

116. Ситник А. Сильні антикорупційні органи, політична воля та контроль суспільства – складові ефективної боротьби з корупцією. 09.12.2021 р. URL: <https://nabu.gov.ua/news/novynu-sylni-antykorupsiyni-organy-politychna-volya-ta-kontrol-suspilstva-skladovi-efektyvnoyi/>

117. Кікалішвілі М. В. Західноєвропейські моделі стратегії протидії корупційній злочинності. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2019. № 6. Т. 30 (69). С. 124–130.

118. Мурза Д. Антикорупційний поступ UA. Конспект доповіді. URL: https://lb.ua/economics/2018/08/05/404337_antikoruptionsyniy_postup_ua_konspekt.htm

119. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

120. Про ратифікацію Європейської конвенції про взаємну допомогу у

кримінальних справах, 1959 рік, та Додаткового протоколу 1978 року до Конвенції: Закон України від 16.01.1998 № 44/98-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44/98-вр>.

121. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

122. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF/print>

123. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 7 червня 2018 року № 2447-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 24. Ст. 212.

124. Дубова К. О., Філіппських М. О. Система органів і служб, що протидіють корупції в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2025. № 2. С. 75–79.

125. Основні засади запобігання корупції / М. В. Романов; ГО «Харківська правозахисна група». Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2017. 176 с.

126. Акімов О., Акімова Л., Майстренко К. Система антикорупційних заходів у контексті підвищення ефективності правоохоронної діяльності та протидії колабораціонізму в державному управлінні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2024. Вип. 1. С. 10–16.

127. Расюк Е. В. Проблемні питання взаємодії спеціальних суб'єктів запобігання корупції під час здійснення заходів з протидії корупційній злочинності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2022. Вип. 70. С. 435–443.

128. Возняковська К. А., Біленець Д. А., Марчук В. В. Антикорупційні механізми у системі публічного адміністрування як засіб боротьби з організованою злочинністю в сфері господарювання. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2024. Вип. 84: частина 3. С. 43–62.

129. Nadiia Bortnyk, Anush Balian, Liliya Mykolayivna Popova, Serafyma Henadiivna Hasparian. Corruption manifestations as a threat to national security: new

challenges and problems of counteraction in the Ukrainian realities. *Revista San Gregorio*. 2021. № 46. P. 164–175. URL: <http://scielo.senescyt.gob.ec/pdf/rsan/v1n46/2528-7907-rsan-1-46-00158.pdf>

130. Дубова К. О., Достдар Р. М. Протидія корупції: правові механізми в контексті європейського досвіду. *Juris Europensis Scientia*. 2025. № 2. С. 84–88. DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v2.2025.14>

131. Бондаренко О. С. Роль і напрями діяльності громадськості в реалізації антикорупційних реформ. *Право і безпека*. 2023. № 4(91). С. 82–94.

132. Єсімов С. С. Адміністративно-правові засоби запобігання корупції. Проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, припинення та превенції корупційних проявів: матеріали постійно діючого науково-практичного семінару (м. Львів, 28 травня 2021 року) / упорядник Ю. А. Хатнюк. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 22–25.

133. Група держав проти корупції (GRECO – Group of States against Corruption). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%B0_%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8_%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%97

134. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.06.1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text

135. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз (вчиненого в Маастрихті 07.02.1992 року) та Договору про функціонування Європейського Союзу (вчиненого в Римі 25.03.1957 року) з протоколами та деклараціями станом на 30.03.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text

136. Міжнародне публічне право: основи теорії: навчально-методичний посібник / Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса: Вид-во «Юридика», 2023. 252 с.

137. Олійник О. О. До характеристики нормативно-правового підґрунтя

діяльності Національної ради з питань антикорупційної політики. *Юридична наука*. 2020. № 3 (105). С. 244–250.

138. Про Національну раду з питань антикорупційної політики: Указ Президента України від 14 жовтня 2014 року № 808/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808/2014#Text>

139. Парпан У. М., Сумало Н. М. Запобігання корупції в Україні – шлях до європейської спільноти. *Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави*: зб. тез XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 20 трав. 2023 року). 2023. С. 74–75.

140. Федірко Н. В., Олексійчук Ю. В. Ефективність фінансового контролю у запобіганні політичній корупції в умовах цифровізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. № 1. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2605>

141. Гришина Н.В., Ростовська К.В. Поняття адміністративно-правового статусу суб'єктів державної антикорупційної політики в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 1. С. 328–333.

142. Лук'янова Г. Ю. Сучасні підходи до класифікації суб'єктів протидії корупції в Україні. *Юридична наука*. 2020. № 3(105). С. 211–221.

143. Ростовська К.В. Суб'єкти державної антикорупційної політики: поняття та підходи до класифікації. *Право і суспільство*. № 6. 2018. с. 165–169.

144. Славицька А. К. Суб'єкти забезпечення реалізації антикорупційної політики. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 156–159.

145. Томма Р., Ручка Ю. Особливості організації діяльності суб'єктів запобігання корупції у сфері реалізації антикорупційних заходів. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 166–170.

146. Світличний О., Кадегроб А. Суб'єкти публічного управління у сфері запобігання порушенням, пов'язаним з корупцією. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 230–234.

147. Калугіна І. О. Суб'єкти формування, реалізації та забезпечення

антикорупційної правової політики в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 4. С. 133–141.

148. Коломоєць Т. О. Антикорупційне декларування як інструмент запобігання корупції в публічній службі: видове розмаїття, закріплене в законодавстві країн світу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2021. № 3. Т. 32 (71). С. 49–56.

149. Лізун В. Феномен конфлікту інтересів у контексті запобігання корупції. *UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення: збірник тез доповідей V Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції (Луцьк, 25 жовтня 2023 р.)*. / За заг. ред. Павліхи Н.В. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. С. 64–69.

150. Омельченко І. О., Яра О. С. Адміністративно-правовий механізм запобігання та протидії корупції на публічній службі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 274–276.

151. Навроцька Ю. С., Пашов Р. І. Запобігання корупції та забезпечення доброчесності як запорука розбудови громадянського суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 20. С. 258–262.

152. Луценко О. Є. Суб'єкти, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції». *Право та інновації*. 2017. № 2 (18). С. 63–68.

153. Музичук Е. О. Правові засади протидії корупційним проявам у публічній службі та місце серед них адміністративно-правових норм. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2024. № 1. Т. 31. С. 419–428.

154. Кириленко П. О. Доброчесність в публічному управлінні: від ідеалу до інструменту запобігання корупції. *Ефективність державного управління*. 2023. Вип 1/2 (74/75). С. 31–35.

155. Никифоренко Н. А. Суб'єкти запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією: проблеми функціонування та перспективи удосконалення правового статусу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 611–617.

156. Дунаєва Т. Є. Щодо спеціалізованих суб'єктів протидії корупції в Україні. *Особливості застосування антикорупційного законодавства: від*

розслідування до вироку суду: матеріали наук-практ. конф. (2019 року). Харків, 2019. С. 65–67.

157. Калугіна І. О. Суб'єкти формування, реалізації та забезпечення антикорупційної правової політики в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 4. С. 133–141.

158. Славицька А. К. Суб'єкти забезпечення реалізації антикорупційної політики. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 156–159.

159. Расюк Е.В. Проблемні питання взаємодії спеціальних суб'єктів запобігання корупції під час здійснення заходів з протидії корупційній злочинності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2022. Вип. 70. С. 435–443.

160. Сумало Н. М. Діяльність правоохоронних органів у сфері боротьби з корупцією: адміністративно-правова характеристика. *Академічні візії*. 2024. № 38. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17923770>

161. Дубинський О. Ю., Маркін С. І. Система органів правоохоронної спрямованості щодо запобігання корупції в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2025. Вип. 2. С. 78–83.

162. Маслій І.В. Інституційні заходи протидії корупції у сфері економіки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 1. С. 175–177.

163. Сорока С., Генералова А. Антикорупційні органи як основні засоби протидії корупції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 2 (38). С. 249–255.

164. Возняковська К.А., Біленець Д.А., Марчук В.В. Антикорупційні механізми у системі публічного адміністрування як засіб боротьби з організованою злочинністю в сфері господарювання. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2024. Вип 84. Т. 3. С. 43–48.

165. Корнієць П.Ю. Компетенція суб'єктів запобігання і протидії корупції в Національному антикорупційному бюро України: функціональний зміст та перспективи вирішення проблем правового регулювання. *Електронне наукове*

видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2021. № 4. С. 150–156.

166. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури: Закон України від 08.12.2023 № 3509-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 135. Ст. 793.

167. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 16. Ст. 55.

168. Альохіна Д. А. СБУ як орган протидії корупції та організованій злочинності. *Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал*. 2021. № 3. URL: <https://nauka-online.com/publications/jurisprudence/2021/3/5-3/>

169. Никифорова Н. А. Суб'єкти запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією: проблеми функціонування та перспективи удосконалення правового статусу. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. № 1. С. 611–617.

170. Лук'янова Г. Ю. Адміністративно-правове забезпечення координації суб'єктів протидії корупції: сучасні недоліки та тенденції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2020. № 48. Т. 2. С. 25–29.

171. Кузьменко Ю. В. Адміністративна відповідальність як складник механізму протидії корупції в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2019. № 39. С. 54–56.

172. Довбаш К. М., Джафарова О. В. Адміністративна відповідальність за порушення встановлених заборон та обмежень у сфері запобігання корупції. *Пріоритетні напрями діяльності Національної поліції України: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 2018)*. Харків: ХНУВС, 2018. С. 64–67.

173. Корецька-Шукєвич Д. Окремі проблемні аспекти адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією за законодавством України. 2019. URL: <https://zenodo.org/records/3696468>

174. Сорока С., Генералова А. Антикорупційні органи як основні засоби протидії корупції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*.

Серія: «Юридичні науки». 2023. № 2 (38). С. 249–255.

175. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/page>

176. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

177. Меньяйлов О. О. Особливості діяльності суддів ВАКС: правові засади. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2020. Вип 61. Т. 2. С. 12–15.

178. Шатерніков М. І. Теоретичні підходи до визначення поняття «правові засади діяльності господарських судів». *Європейські перспективи*. 2015. Вип. 6. С. 108–112.

179. Ярмиш О., Мельник Р. Спеціалізовані антикорупційні інституції: світовий досвід та національна модель. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 144–155.

180. Акімов О., Акімова Л., Майстренко К. Система антикорупційних заходів у контексті підвищення ефективності правоохоронної діяльності та протидії колабораціонізму в державному управлінні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2024. Вип. 1. С. 10–16.

181. Никитюк Я. І. Структурно-організаційні засади діяльності Вищого антикорупційного суду. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Вип. 4. С. 140–147.

182. Ємельянов В. М., Антонова Л. В., Івашова Л. М. Адміністративно-правові засади функціонування антикорупційного суду: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. *Public Administration and Regional Development*. 2022. № 16. С. 314–336.

183. Рішення Вищого антикорупційного суду у справі № 991/1932/25. Провадження № 2-а/991/5/25. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/administrative/judgments/991_1932_25_04.04.2025.pdf

184. Рішення Вищого антикорупційного суду у справі № 991/2375/24.
Провадження № 2-а/991/6/24. URL:
https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/hcac/administrative/judgments/991_2375_24_10-04-2024.pdf

185. Рішення Вищого антикорупційного суду у справі № 991/2741/24.
Провадження № 2-а/991/8/24. URL:
https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/hcac/administrative/judgments/991_2741_24_26-04-2024.pdf

186. Рішення Вищого антикорупційного суду у справі № 991/5106/24.
Провадження № 2-а/991/13/24. URL:
https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/hcac/administrative/judgments/991_5106_24_29-07-2024.pdf

187. Рішення Вищого антикорупційного суду у справі № 991/5120/24.
Провадження № 2-а/991/14/24. URL:
https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/hcac/administrative/judgments/991_5120_24_24-07-2024.pdf

188. Рішення Вищого антикорупційного суду у справі № 991/7122/24.
Провадження № 2-а/991/19/24. URL:
https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/hcac/administrative/rulings/991_7122_24_08-08-2024.pdf

189. Рішення Вищого антикорупційного суду у справі № 991/9618/24.
Провадження № 2-а/991/22/24. URL:
https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/administrative/judgments/991_9618_24_02.12.2024.pdf

190. Рішення Вищого антикорупційного суду у справі № 991/13382/24.
Провадження № 2-а/991/25/24. URL:
https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/administrative/judgments/991_13382_24_25.12.2024.pdf

191. Рішення Вищого антикорупційного суду у справі № 991/14304/24.
Провадження 8-а/991/3/25. URL:

https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/summons/991_14304_24_21.04.2025.pdf

192. Рішення Вищого антикорупційного суду у справі № 991/3297/25. Провадження № 2-а/991/7/25. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/administrative/rulings/991_3297_25_15.04.2025.pdf

193. Калугіна І. О. Проблеми вдосконалення антикорупційної політики в Україні у контексті сучасних викликів. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2024. Вип. 85. Ч. 1. С. 71–77.

194. Супрун-Ковальчук Т. М., Діденко Є. В. Міжнародна практика запобігання та боротьби з корупцією. Publishing House “Baltija Publishing”, 2020. С. 954–971. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/35/577/1185-1?inline=1>

195. Книш С. Антикорупційна політика Європейського Союзу: етапи формування, здобутки і перспективи. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 1 (37). С. 67–77.

196. Комаров М. А. Порівняльний аналіз антикорупційного законодавства України та країн ЄС: імплементація та адаптація кращих практик. *Сучасний науковий журнал*. 2024. № 4 (2). С.50–56.

197. Кікалішвілі М. В. Західноєвропейські моделі стратегії протидії корупційній злочинності. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2019. № 6. Т. 30 (69). С. 124–130.

198. у США Закон про етичну поведінку урядовців (Ethics in Government Act).

199. Довжанин В. М. Правове регулювання запобігання та протидії корупції за законодавством США. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2015. № 13. Т. 1. С. 102–106.

200. Половинкіна Р. Ю. Роль міжнародних організацій у боротьбі з корупцією: теоретичний аспект. *Право та державне управління*. 2019. № 2 (35). Т. 1. С. 24–29.

201. Воронежський К. В. Напрямки вдосконалення антикорупційного законодавства України в контексті зарубіжного досвіду визначення корупційних явищ. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2016. Вип. 1/2 (29/30). URL: <https://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/119134/113794>

202. Задорожній О. В. Міжнародно-правові стандарти боротьби з корупцією. *Міжнародно-правові стандарти боротьби з корупцією. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 9 груд. 2016 р.).* Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 49–55. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/24d5bdf2-0286-45e8-bcbb-53bdc07e75d6/content>

203. Сумало Н. М. Вплив міжнародних стандартів на діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права.* 2024. Вип. 43. С. 491–496. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1857>

204. Косиця О. Публічний контроль за забезпеченням прав викривачів. *Інформація і право.* 2019. № 2. (29). С. 179–185.

205. Мазурик К. З. Ефективність закону та критерії її оцінки. *Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія Юридична. Зб. наук. праць.* Львів: Камула, 2015. Вип. 2. С. 64–63.

206. Нестеренко К.О., Булгакова О.В. Антикорупційна політика України в контексті війни. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО.* 2023. Вип. 77 (2). С. 98–101.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Цимбалюк М. М., Парпан У. М., **Сумало Н. М.** Корупція та лобіювання: аспекти розмежування. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична.* 2021. Вип. 29. С. 201–206.

2. Tsymbaliuk M., Tylchuk O., Parpan U., Lomakina O., **Sumalo N.**, Hutnyk Y. Administrative and Legal principles for the application of State policy in the field of economic security. *Cuestiones Políticas.* 2022. № 72. Vol. 40. P. 498–508. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4072.28> (*Web of Science*).

3. Сумало Н.М. Роль Національного агентства з питань запобігання корупції у протидії корупційним правопорушенням. *Академічні візії.* 2024. № 37. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17923731>

4. Сумало Н.М. Діяльність правоохоронних органів у сфері боротьби з корупцією: адміністративно-правова характеристика. *Академічні візії.* 2024. № 38. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17923770>

5. Сумало Н.М. Вплив міжнародних стандартів на діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права.* 2024. Вип. 43. С. 491–496.

6. Sumalo N. Determinants of corruption phenomena in the process of transformation of Ukrainian Society. *Global Prosperity.* 2024. № 4(4). Retrieved from: <https://gprosperity.org/index.php/journal/article/view/207> (Чеська Республіка).

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Парпан У. М., **Сумало Н.М.** Запобігання корупції в Україні – шлях до європейської спільноти. *Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави:* зб. тез XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 20 трав. 2023 року). 2023. С. 74–75.

8. Парпан У.М., **Сумало Н.М.** Корупція як чинник руйнування соціально-економічної сфери України. *Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи*: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, (Київ, 23 лют. 2024 р.). Тернопіль: Вектор, 2024. С. 607–609.

9. Сумало Н.М. Суб'єкти запобігання корупції в Україні. Адміністративне і фінансове законодавство як інструмент правового забезпечення діяльності органів виконавчої влади в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнського круглого столу (Київ, 20 груд. 2024 р.). Київ: Видавництво Людмила, 2025. С. 124–126.

10. Сумало Н.М. Сутність запобігання корупції як сфери правоохорони. *Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів*: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 23 трав. 2025 р.). Львів: ЗВО «Львівський університет бізнесу та права, 2025. С. 138–141.

які додатково відображають наукові результати дисертації:

11. Цимбалюк М., Парпан У., **Сумало Н.** Детермінанти корупції як негативного соціального явища: колективна монографія. Львів: Галич-Прес, 2021. С. 264–274. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5675741>

Апробація результатів роботи

№ з/п	Назва конференції	Тип конференції	Місце і дата проведення	Форма участі
1.	Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави	XII Всеукраїнська науково-практична конференція	Львів, 20 травня 2023 року	очно
2.	Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи	XIV Міжнародна науково-практична конференція	Київ, 23 лютого 2024 року	дистанційно
3.	Адміністративне і фінансове законодавство як інструмент правового забезпечення діяльності органів виконавчої влади в умовах воєнного стану	Всеукраїнський круглий стіл	Київ, 20 грудня 2024 року	дистанційно
4.	Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів	Міжнародна науково-практична конференція	Львів, 23 травня 2025 року	дистанційно

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. Президента Науково-дослідного
інституту публічного права,
доктор юридичних наук, професор

Сергій КОРОЄД

«11 лютого 2025р»

А К Т

впровадження результатів дисертаційного дослідження

Сумала Назарія Михайловича на тему «Діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні: адміністративно-правова характеристика», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право у науково-дослідній діяльності Науково-дослідного інституту публічного права

Комісія в складі: завідувача відділу докторантури і аспірантури, доктора юридичних наук, професора Сороки Лариси Володимирівни, завідувача відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт, доктора юридичних наук, професора Куркової Ксенії Миколаївни, доктора юридичних наук, старшого дослідника Шкарупи Костянтина Вікторовича, склала цей акт про те, що матеріали дисертаційного дослідження Сумала Назарія Михайловича на тему «Діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні: адміністративно-правова характеристика» мають необхідний теоретичний, методологічний рівень і практичну значимість та використовуються у науково-дослідній діяльності наукових відділів Науково-дослідного інституту публічного права під час проведення загальнотеоретичних і галузевих досліджень, спрямованих на вирішення теоретико-методологічних проблем адміністративно-правової характеристики діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні та використовуються Інститутом в межах реалізації науково-дослідної теми «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації № 0120U105390).

Використання результатів дисертації сприятиме активізації та підвищенню ефективності наукової роботи працівників відділів та аспірантів Науково-дослідного інституту публічного права.

ВИСНОВОК

* Результати дисертаційного дослідження Сумала Назарія Михайловича на тему «Діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні: адміністративно-правова характеристика» вважати впровадженими у науково-дослідну діяльність Науково-дослідного інституту публічного права, під час проведення загальнотеоретичних і галузевих досліджень, спрямованих на вирішення теоретико-методологічних проблем адміністративно-правової характеристики діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні.

Голова комісії:

Лариса СОРОКА

Члени комісії:

Ксенія КУРКОВА

Костянтин ШКАРУПА

ДОВІДКА

про використання результатів дисертаційного дослідження
Сумала Назарія Михайловича у викладанні навчальних дисциплін

Основні положення та результати дисертаційного дослідження на тему «Діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні: адміністративно-правова характеристика» Сумала Назарія Михайловича на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право впровадженні в навчальний процес МАУП та застосовуються при викладанні дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство», «Фінансове право», «Антикорупційна діяльність» для студентів спеціальності 081 «Право», при підготовці навчальних та робочих програм, планів семінарських робіт і практичних занять, питань контролю успішності студентів зазначеної спеціальності. Зокрема у навчальному процесі впроваджено запропоновані Сумалом Н. М.:

– обґрунтування концептуальних аспектів розуміння діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні (Розділ 1, підрозділи 1.1. «Теоретико-методологічне підґрунтя дисертаційної роботи та напрями дослідження»; 1.2. «Детермінанти корупції у перехідному українському суспільстві»; 1.3. «Тенденції корупційних проявів в контексті глобалізації»; 1.4. «Сутність запобігання корупції як сфери правоохорони»);

– авторські розробки стосовно сучасних підходів до адміністративно-правової характеристики суб'єктів запобігання корупції в Україні (Розділ 2, підрозділи 2.1. «Види та класифікація суб'єктів запобігання корупції»; 2.2. «Правовий статус суб'єктів запобігання корупції»; 2.4. «Взаємодія суб'єктів запобігання корупції в Україні: форми та методи реалізації»);

– нові підходи до забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері (Розділ 3 «Напрями удосконалення діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні»).

Доктор юридичних наук, професор
Завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності
Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого
Міжрегіональної академії управління персоналом **Володимир ЗАРОСИЛО**

